

185. Perjantaina 15 päivänä helmikuuta 1991

kello 10

Siv.

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ainoa käsittely:

1) Puhemiesneuvoston ehdotus eduskunnan työjärjestyksen muuttamisesta 6606

Mainittu ehdotus

Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 19

Kolmas käsittely:

2) Ehdotukset Ahvenanmaan itsehallintolaiksi ja laiksi Ahvenanmaan maakunnassa olevan kiinteän omaisuuden hankkimista ja hallintaa koskevan oikeuden rajoittamisesta annetun lain muuttamisesta 6607

Hallituksen esitys n:o 73

Lakialoite n:o 44

Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 15

Suuren valiokunnan mietintö n:o 332

3) Ehdotus laiksi valtiopäiväjärjestyksen väliaikaisesta muuttamisesta ... 6609

Hallituksen esitys n:o 321

Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 16

Suuren valiokunnan mietintö n:o 333

4) Ehdotukset laeiksi Suomen Hallitusmuodon ja valtiopäiväjärjestyksen valtiontaloutta koskevien säännösten muuttamisesta 6628

Hallituksen esitys n:o 262

Lakialoitteet n:ot 95/1988 vp. sekä 48 ja 127

Siv.

Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 17

Suuren valiokunnan mietintö n:o 334

5) Ehdotukset riita-asiain oikeudenkäyntimenettelyn uudistamista alioikeuksissa koskeviksi laeiksi 6628

Hallituksen esitys n:o 15

Lakivaliokunnan mietintö n:o 16

Suuren valiokunnan mietintö n:o 335

6) Ehdotukset laeiksi oikeudenkäymiskaaren sekä eräiden muiden lakien tiedoksiantoa riita-asioissa koskevien säännösten muuttamisesta 6632

Hallituksen esitys n:o 16

Lakivaliokunnan mietintö n:o 17

Suuren valiokunnan mietintö n:o 336

7) Ehdotus laiksi oikeudenkäymiskaaren pöytäkirjaa ja tuomiota koskevien säännösten uudistamisesta riita-asioissa „

Hallituksen esitys n:o 154

Lakivaliokunnan mietintö n:o 18

Suuren valiokunnan mietintö n:o 337

8) Ehdotukset laeiksi turvaamistointa koskevan lainsäädännön uudistamisesta 6633

Hallituksen esitys n:o 179

Lakivaliokunnan mietintö n:o 19

Suuren valiokunnan mietintö n:o 338

9) Ehdotus ulkomaalaislaiksi „

Hallituksen esitys n:o 47

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 30

Suuren valiokunnan mietintö n:o 339

	Siv.		Siv.
10) Ehdotus laiksi ulkomaalaisvaltuutetusta	6651	Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 45	
Hallituksen esitys n:o 169		Suuren valiokunnan mietintö n:o 346	
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 31		17) Ehdotukset laeiksi eräiden kunnan ympäristönsuojelulautakuntaa, terveyslautakuntaa ja rakennuslautakuntaa koskevien säännösten muuttamisesta	6665
Suuren valiokunnan mietintö n:o 340		Hallituksen esitys n:o 295	
11) Ehdotus laiksi Euroopan sosiaalisen peruskirjan ja siihen liittyvän lisäpöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä	6652	Lakialoite n:o 25/1988 vp.	
Hallituksen esitys n:o 266		Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 46	
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 32		Suuren valiokunnan mietintö n:o 347	
Suuren valiokunnan mietintö n:o 341		18) Ehdotus laiksi valtion paikallishallinnon kehittämisen perusteista	6669
12) Ehdotus laiksi investointiverolain muuttamisesta	„	Hallituksen esitys n:o 100	
Hallituksen esitys n:o 316		Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 47	
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 106		Suuren valiokunnan mietintö n:o 348	
Suuren valiokunnan mietintö n:o 342		19) Ehdotus laiksi nuorisoasteen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen kokeiluista	6672
13) Ehdotukset laiksi poliisin hallinnosta	6653	Hallituksen esitys n:o 320	
Hallituksen esitys n:o 221		Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 33	
Lakialoite n:o 119		Suuren valiokunnan mietintö n:o 349	
Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 42		20) Ehdotus laiksi yksityisen työnantajan kansaneläkemaksun poikkeuksellisesta alentamisesta vuonna 1991 annetun lain 1 §:n muuttamisesta	6679
Suuren valiokunnan mietintö n:o 343		Hallituksen esitys n:o 324	
14) Ehdotukset laiksi Kyrönjoen erityissuojelusta	6655	Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 63	
Hallituksen esitys n:o 34		Suuren valiokunnan mietintö n:o 351	
Lakialoite n:o 49/1987 vp.		21) Ehdotukset asunto-osakeyhtiölaiksi ja laiksi ulkomaalaisten sekä eräiden yhteisöjen oikeudesta omistaa ja hallita kiinteätä omaisuutta ja osakkeita annetun lain 2 §:n muuttamisesta ...	„
Toivomusaloitteet n:ot 226 ja 227/1989 vp. sekä 260		Hallituksen esitys n:o 216	
Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 43		Lakialoite n:o 26/1989 vp.	
Suuren valiokunnan mietintö n:o 344		Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 18	
15) Ehdotus laiksi Kolin kansallispuistosta	6661	Suuren valiokunnan mietintö n:o 350	
Hallituksen esitys n:o 307		22) Ehdotus laiksi valtiopäiväjärjestyksen 48 §:n muuttamisesta	6680
Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 44		Lakialoite n:o 139	
Suuren valiokunnan mietintö n:o 345		Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 18	
16) Ehdotukset laeiksi luonnonsuojelulain muuttamisesta ja yleisten asiakirjojen julkisuudesta annetun lain 9 §:n muuttamisesta	6664	Suuren valiokunnan mietintö n:o 352	
Hallituksen esitys n:o 33			

Ainoa käsittely:

23) Ehdotus puhemiehelle tulevasta määrärahasta niiden kulujen korvaamiseksi, joita hänellä on ollut valtiopäivien aikana 6681

Pöydällepanoa varten esitellään:

24) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 14 hallituksen toimenpiteistään vuonna 1989 antaman kertomuksen johdosta (K n:o 10) „

25) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 35 hallituksen toimenpiteistään vuonna 1989 antaman kertomuksen johdosta siltä osin kuin se koskee suhteita ulkovaltoihin (K n:o 10) „

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies
H e t e m ä k i - O l a n d e r.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Björklund, Björkstrand, Hurskainen, Joutsensaari, Järvisalo, Karkinen, Kemppainen, M. Lahtinen, Lamminen, Paasio ja Vastamäki.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Paasio, Hurskainen, Vastamäki ja Kemppainen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi ed. Järvisalo, virkatehtävien takia edustajat Björklund, Björkstrand, Karkinen, Lamminen ja Paasio sekä yksityisasioiden vuoksi ed. M. Lahtinen.

Eduskunnan istuntojen lopettaminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että eduskunta,

Siv. nojautuen valtiopäiväjärjestyksen 19 §:n säännöksiin, päättäisi lopettaa istuntonsa tänään 15 päivänä helmikuuta 1991 pidettävän täysistunnon tai täysistuntojen päätyttyä.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään.

Eduskunnan työn päättäminen kuluvalta vaalikaudelta

Ensimmäinen varapuhemies: Lue-taan juhlamenojen ohjaajalta saapunut kirjelmä.

Sihteeri lukee:

”Valtiopäivien juhlamenojen ohjaaja
Helsinki, 12 päivänä helmikuuta 1991

Eduskunnan Puhemiehelle

Tasavallan Presidentin ilmoitettua, että eduskunnan työ kuluvalta vaalikaudelta juh-lallisesti päätetään tiistaina 12 päivänä maaliskuuta 1991, Tasavallan Presidentti tulee mainittuna päivänä, sen jälkeen kun Tuomiokirkossa on pidetty valtiopäiväjumalanpalvelus, julistamaan Eduskunnan istuntosalissa eduskunnan työn päättyneeksi tältä vaalikaudelta.

Valtiopäivien juhlamenojen ohjaajaksi määrättyinä ja Tasavallan Presidentin toimeksiannosta kutsun kunnioittavasti Teidät, Herra Eduskunnan Puhemies, sekä Eduskunnan Varapuhemiehet ja Kansanedustajat jumalanpalvelukseen Tuomiokirkkoon. Jumalanpalvelus alkaa kello 12, juhlamenot Eduskunnan istuntosalissa välittömästi kirkkonmenojen päätyttyä.

Eva-Christina Mäkeläinen

Tumma puku”

”Riksdagens Ceremonimästare
Helsingfors, den 12 februari 1991

Till Riksdagens Talman

Sedan Republikens President meddelat att riksdagens arbete under innevarande valpe-

riod högtidligen skall avslutas tisdagen den 12 mars 1991, kommer han den dagen, efter Riksdagsgudstjänsten i Domkyrkan, att i Riksdagens plenisal förklara Riksdagens arbete för denna valperiod avslutat.

I egenskap av tillförordnad ceremonimästare för riksdagen och på uppdrag av Republikens President har jag äran inbjuda Er, Herr Talman, och Riksdagens vicetalmän samt Riksdagsmännen till gudstjänsten i Domkyrkan, och samtidigt anmäla att denna börjar klockan 12 och att ceremonin i Riksdagens plenisal äger rum efter gudstjänstens slut.

Eva-Christina Mäkeläinen

Mörk kostym”

Ensimmäinen varapuhemies: Kehotan edustajia kokoontumaan Yliopiston kirjaston eteen tiistaina ensi maaliskuun 12 päivänä kello 11.40 lähtäksemme sieltä kulkeena jumalanpalvelukseen Tuomiokirkkoon.

Samalla pyydän edustajia jäämään vaalikauden päättäjäistilaisuuden virallisen osan päätyttyä vielä hetkeksi istuntosaliin.

Eduskunnan kokoontuminen vuoden 1991 varsinaisille valtiopäiville

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että eduskunta, nojautuen valtiopäiväjärjestyksen 19 §:n säännöksiin, päättäisi, että eduskunta kokoontuu vuoden 1991 varsinaisille valtiopäiville torstaina ensi huhtikuun 4 päivänä kello 12.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään.

Kirjalliset kysymykset

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 712, 714, 715, 719, 724, 727, 728, 732, 733, 735, 737 ja 745.

Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Edelleen ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset myös kirjallisiin kysymyksiin n:ot 731, 734, 736 ja 739—742. Nämä kysymykset vastauksineen on monistettuina jaettu edustajille ja otetaan painettuina valtiopäiväasiakirjoihin.

Viellä ilmoitetaan, että ne kirjalliset kysymykset, joihin annetaan vastaus ennen vaalikauden työn päättämistä 12 päivänä maaliskuuta 1991, tullaan toimittamaan edustajille postitse. Nämä kysymykset vastauksineen otetaan valtiopäiväasiakirjoihin.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Puhemiesneuvoston ehdotus eduskunnan työjärjestyksen muuttamisesta

Ainoa käsittely

Mainittu ehdotus

Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 19

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 19. Viime tiistaina pidetyssä istunnossa julistettiin yleiskeskustelu asiasta päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy puhemiesneuvoston ehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

8 § hyväksytään keskustelutta.

20 §.

Keskustelu:

Ed. Viljanen: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että 20 § poistetaan. Perusteluna on se, että valtiovarainvaliokunnassa jaostot säilyisivät ennallaan eli valiokunta sisäisesti määrittää omat jaostonsa.

Ed. Ahonen: Herra puhemies! Kannatan ed. Viljasen tekemää ehdotusta. Sehän merkitsee käytännössä sitä, että valtiovarainvaliokunta, samoin kuin kaikki muutkin valiokunnat, saisi itse järjestää haluamallaan ja parhaaksi katsomallaan tavalla oman sisäisen työskentelynsä, ettei sitä turhan takia jäykistettäisi ja vaikeutettaisi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Viljanen ed. Ahosen kannattamana ehdottanut, että pykälä poistettaisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Viljasen ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 27 jaa- ja 157 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 14. (Koneään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt ed. Viljasen ehdotuksen.

59 ja 60 §, voimaantulosäännös, johtolause ja ehdotuksen nimike hyväksytään keskustelutta.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotukset Ahvenanmaan itsehallintolaiksi ja laiksi Ahvenanmaan maakunnassa olevan kiinteän omaisuuden hankkimista ja hallintaa koskevan oikeuden rajoittamisesta annetun lain muuttamisesta

Osittain kolmas, osittain ainoa käsittely

Hallituksen esitys n:o 73

Lakialoite n:o 44

Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 15

Suuren valiokunnan mietintö n:o 332

Ensimmäinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen kuluessa on esitettävä kaikki asiassa tehtävät ehdotukset.

Toisessa käsittelyssä päätetyistä, hallituksen esitykseen sisältyvistä lakiehdotuksista, jotka liittyvät toisiinsa, on kummastakin päätettävä perustuslain säätämisjärjestyksessä, joten ne voidaan nyt, jollei muuta ehdotusta tehdä, äänten enemmistöllä hyväksyä jätettäväksi lepäämään ensimmäisiin vaalien jälkeen pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin tai hylätä.

Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä perustuslakivaliokunnan ehdottamasta toivomuksesta.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Vistbacka: Arvoisa puhemies! Toisessa käsittelyssä meidän esittämämme pohjaesitys ei tuottanut äänestyksen jälkeen tulosta, ja myös näitten yksityiskohtaisten pykäläehdotusten kohdalta eduskunta päätti toisin, emmekä me voi tässä vaiheessa nimenomaan hyväksyä sitä, että näin aikaisessa vaiheessa lähdetään tekemään muutoksia, koska neuvottelut yhdyntävään Eurooppaan ovat vielä kesken.

Ehdotan Ahvenanmaan itsehallintolakiehdotuksen hylkäämistä kuten myös Ahvenanmaan maanhankintalakiehdotuksen hylkäämistä.

Arvoisa puhemies! Mikäli kuitenkin eduskunta päättää hyväksyä kyseiset lakiehdotukset, ehdotan, että itsehallintolain perusteissa lausuttaisiin seuraavaa, mikä sisältyy jättämäni vastalauseeseen:

”Hyväksyessään lain eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy tarpeellisiin toimenpiteisiin sen varmistamiseksi, että maakunnassa vakituisesti asuville suomenkielisille lapsille taataan perusopetus heidän omalla äidinkiellään koko maakunnan alueella.”

Arvoisa puhemies! Katson, että kansainväliset sopimukset, joita me olemme tehneet, edellyttävät nimenomaan, että myös suomenkielisillä lapsilla tulisi olla mahdollisuus suomenkieliseen opetukseen.

Ed. Soininvaara: Arvoisa puhemies! SMP:n eduskuntaryhmä on yleensä esittänyt aika omintakeisia ajatuksia, mutta minusta tuntuu, että tässä kysymyksessä he ratsastavat lainahevosilla. Hehän esittävät, että valtakunnan pääväestön oikeus asettua alueelle paranisi, pääväestön kielelliset oikeudet alueella paranisivat, ja vielä esitetään kansalaisuuslakien helpottamista valtakunnan pääväestön hyväksi ja alueen nuorten velvollisuutta osallistua valtakunnan asepalvelukseen.

Arvoisa puhemies! Tämä on varastettu Inter-liikkeen ohjelmasta.

Ed. Aittoniemi: Arvoisa puhemies! Nämä lakiehdotukset ovat sisällöltään osittain sellaisia, että niitä ei pitäisi koskaan

hyväksyä, osittain sellaisia, joita ei pitäisi juuri nyt hyväksyä. Ensimmäiseltä osin tarkoitan ihmisoikeussopimuksen vastaisia lainkohtia, toisekseen sellaisia lainkohtia, jotka vaikeuttavat meidän neuvottelujamme Etalouslyalueen suuntaan. En käytä pidempää puheenvuoroa. Viittaen aikaisemmissa paris-puheenvuorossa esittämäni.

Rouva puhemies! Kannatan ed. Vistbackan tekemää hylkäysehdotusta sekä myös hänen ehdottamaansa perustelulausumaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Vistbacka ed. Aittoniemen kannattamana ehdottanut, että toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset hylättäisiin.

Lisäksi on ed. Vistbacka ed. Aittoniemen kannattamana ehdottanut sen varalta, että lakiehdotukset hyväksytään, vastalauseen mukaista perustelulausumaa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Ensin on äänestettävä lakiehdotusten hyväksymisestä jätettäväksi lepäämään yli vaalien tai niiden hylkäämisestä.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset jätettäväksi lepäämään ensimmäisiin vaalien jälkeen pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin, äänestää ”jaa”; jos ”ei” voittaa, on lakiehdotukset hylätty.

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

”Jaa” äänestävät seuraavat edustajat:

Aaltonen, E. Aho, R. Aho, Ahonen, Ajo, Ala-Harja, Alaranta, Alho, Almgren, Andersson, Anttila, Antvuori, Apukka, Astala, von Bell, Bärlund, Donner, Dromberg, Elo, Fred, Gustafsson, Haavisto, Hacklin, Halonen, Hautala, Heikkinen, Helle, Hietala, Hilpelä, Hokkanen, Holvitie, Huuhtanen, Häkämies, Hämäläinen, Ikkala, Ikonen, Isohookana-Asunmaa, Jaakonsaari, Jansson,

Jokinen, Jokiniemi, Jouppila, Juhantalo, Junnila, Jääskeläinen, Jäätteenmäki, Kalima, Kalliomäki, Kanerva, Kankaanniemi, Kasurinen, Kauppinen, Kautto, Kekkonen, Kietäväinen, Knuuttila, Kohijoki, Koistinen, Kokko, Korkia-Aho, Kuuskoski-Vikatmaa, Kääriäinen, Laaksonen, Lahti-Nuuttila, P. Lahtinen, Laine, Laitinen, Lapiolahti, Laurila, Lax, P. Leppänen, U. Leppänen, Lindroos, Linnainmaa, Louekoski, Louvo, Luttinen, Löyttyjärvi, Majjala, Malm, Mattila, Metsämäki, Miettinen, Moilanen, Muttilainen, Myller, Mäki-Hakola, Männistö, Mönkäre, Mörttinen, Nieminen, Niinistö, Nordman, Nyby, Nymän, Ollila, Paakkinen, Paavilainen, Paloheimo, Pekkarinen, Pelttari, Perho, Pesola, Pietikäinen, Pohjanoksa, Pohjola, Puisto, Pulliainen, Puska, Pystynen, Rajamäki, Ranta, Rantanen, Rauramo, Rehn, Renko, Renlund, Rinne, J. Roos, T. Roos, Rusanen, Ryyänen, Röntynen, Saapunki, Saari, Saarinen, Saastamoinen, Salolainen, Sarapää, Sasi, Savela, Savolainen, Seppänen, Sillanpää, Siuruainen, Skinnari, Soininvaara, Stenius-Kaukonen, Suominen, Säilynoja, Särkijärvi, Taina, Taxell, Tenhiälä, Tennilä, Tiuri, Turunen, Tykkyläinen, Tähkämaa, Törnqvist, Uitto, Uosukainen, Urpilainen, Wahlström, Valli, Valo, Varpasuo, Wasz-Höckert, Westerlund, Vihriälä, Viinanen, Viljanen, Virolainen, Vuoristo, Vähäkangas, Vähänäkki, Väistö, Väyrynen, Väänänen ja Zyskowitz.

”Ei” äänestävät seuraavat edustajat:

Aittoniemi, Jurva, Kettunen, Kärhä, Mäkelä, Mäkipää, Riihijärvi ja Vistbacka.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Backman, Björklund, Björkstrand, Hete-mäki-Olander, Hurskainen, Joenpalo, Joutsensaari, Järvenpää, Järvisalo, Karkinen, Kemppainen, M. Lahtinen, Lamminen, Lehtosaari, Melin, Paasio, Pesälä, Pokka, Puhakka, Puolanne ja Vastamäki.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 170 jaa- ja 8 ei-ääntä; poissa 21. (Koneään. 2)

Eduskunta on hyväksynyt lakiehdotukset jätettäväksi lepäämään ensimmäisiin vaalien jälkeen pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Koska lakiehdotukset jäävät lepäämään, ed. Vistbackan perustelulausumaehdotus raukeaa.

Perustuslakivaliokunnan ehdottama toivomus hyväksytään.

Asia on lakialoitteen osalta loppuun käsitelty.

3) Ehdotus laiksi valtiopäiväjärjestyksen väliaikaisesta muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 321

Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 16

Suuren valiokunnan mietintö n:o 333

Ensimmäinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen kuluessa on esitettävä kaikki asiassa tehtävät ehdotukset. Lakiehdotuksesta on päätettävä perustuslain säätämisyksityksessä, joten se voidaan nyt, jollei muuta ehdotusta tehdä, äänten enemmistöllä hyväksyä jätettäväksi lepäämään ensimmäisiin vaalien jälkeen pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin tai hylätä.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Anttila: Arvoisa puhemies! Tämän eduskuntakauden pohjanoteeraus valiokunnan valmistelutyössä tehtiin, kun valmistettiin hallituksen esitystä valtiopäiväjärjestyksen väliaikaisesta muuttamisesta. Vaikka kyseessä on perustuslain muutos, hallitus varasi tälle uudistukselle eduskunnassa valiokunta-

käsittelyaikaa ainoastaan kaksi viikkoa. Tämä on minusta valitettavaa.

Siitä syystä, kun ei tarvita tämän tyyppistä lainsäädäntöä, jolla Suomessa pyritään 101 kansanedustajan voimin tekemään päätöksiä, ehdotan, että tämä lakiehdotus hylätään.

Ed. Paasio merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Zyskiewicz (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Keskustan kansanedustajien syytökset valiokuntavalmistelun suhteen tämän asian tiimoilta näköjään jatkuvat vielä tässä kolmannessa käsittelyssä. Haluan todeta, että perustuslakivaliokunta, vaikka sillä oli vähän aikaa käytettävissään, kuuli kaikki ne tieteelliset asiantuntijat joita valiokunnan piiristä esitettiin kuultaviksi, eli näitä ns. professoritason asiantuntijoita kuultiin noin kymmenen. Sen lisäksi kuultiin kaikkia niitä etujärjestötahoja, joita esitettiin kuultaviksi, ja myös kaikkia niitä valtion viranomaistahoja, joita esitettiin kuultaviksi. Edelleen perustuslakivaliokunta pyysi ja sai lausunnot hallituksen esityksestä sekä eduskunnan valtiovarainvaliokunnalta että eduskunnan sosiaalivaliokunnalta. Näin ollen syytökset valiokuntavalmistelua kohtaan ovat mielestäni perusteettomia.

Keskusta vastustaa itse tätä muutosta, vaikka muutos on ilmeisen tarpeellinen, jotta tässä maassa ensi vaalikaudesta alkaen pystytään tekemään sellaisia kansantalouden kannalta välttämättömiä säästöpäätöksiä, joita todellakin tarvitaan.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tätä kiistaa on turha enää enempää jatkaa, toteaisin vaan valiokunnan puheenjohtaja Zyskowiczille, että siitä tosiasiasta emme pääse mihinkään, että tämän uudistuksen valmistelussa valiokunnassa hallituspuolueet eivät sallineet valiokunnan mietintöön sanaakaan asiasta vähemmistösuoja. Se on todella yksipuolista valmistelua, ja tämä heijastuu samalla suoraan eduskunnassa olevaan vähemmistösuojaan.

Ed. Pokka (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Zyskowiczin puheenvuoron johdosta en malta olla sanomatta, että kyllähän perustuslakivaliokunta ko-

valla kiireellä näitä asiantuntijoita käytti valiokunnassa ja heitä kuultiin, mutta ei kyllä kuunneltu. Tämän lakiesityksen lopputuloshan oli hallituksesta käsin perustuslakivaliokunnan enemmistölle määrätty, ja valiokunnan enemmistö ja puheenjohtaja tekivät tunnollisesti työnsä. En minä siitä moiti. Olisin vain toivonut, että hiukan itsenäisemmin olisi pystytty edes ajattelemaan, mitä tässä ollaan säätämässä. Tässä perustuslakivaliokunnan enemmistö toimi kyllä hallituksen etäispäätteenä ja lopputuloks on nyt päätettävänä. En käytä puheenvuoroa tämän pitempään, vaan tyydyn kannattamaan ed. Anttilan tekemää hylkäysesitystä.

Ensimmäinen varapuhemies: Vastauspuheenvuorossa ei voi esittää kannatus-ta.

Ed. Astala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Zyskoviczille toteaisin, että säästölait osoittavat hallituksen heikkoutta. Ei uskota siihen, että neuvotteluteitse kyettäisiin sopimaan yhteisesti tarvittavista linjauksista. Kansakunnan eheyden rakentamisesta ei ainakaan ole kysymys. Ei ole vähäarvoinen asia se, mistä kohteista aiotaan leikata. Viime päivien kannanotot julkisuudessa osoittavat todeksi kaavaillut leikkaukset kuten leikkaukset kuntien valtionosuuksiin. Se merkitsee eittämättä julkisten palvelujen romuttamista, mikä taas merkitsee hyvinvointiyhteiskuntamme perusteiden tarvelemistä. Näin pienituloisten ja vähävaraisten ihmisten turvaa heikennetään, ja se olisi anteeksiantamatonta. On syytä todellakin pelätä.

Oikeusministeri Halonen: Arvoisa puhemies! Käytettäessä eduskunnassakin enemmistöä enemmistöllä on tietysti poliittinen vastuu tekemisistään ja samoin on hallituksella. Kun tällä kertaa kyse on 67 kansanedustajan lepäämäänjättämisoikeudesta, ei muutos mielestäni ole niin dramaattinen kuin täällä on opposition puolelta annettu ymmärtää.

Haluan, arvoisa puhemies, kuitenkin tuoda esille vielä sen, että kun on moitittu valmistelun nopeutta ja sitä, että oppositiolla ei ole ollut mahdollisuutta olla riittävästi mukana, niin haluaisin nyt ainakin eduskunnan pöytäkirjoihin merkittäväksi sen, että

mm. ed. Pokka on ollut myöskin hallituksen nimittämän toimikunnan jäsenenä jo syksystä lähtien, jotta hänellä olisi ollut erittäin monipuolinen ja vapaa mahdollisuus tutustua tähän esitykseen.

Ed. Jäätteenmäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Me kaikki täällä olijat olemme varmasti yhtä mieltä siitä, että säästöpäätöksiä täytyy tehdä ja niitä olisi pitänyt jo aikaisemminkin tehdä. Mutta haluaisin todeta, että säästämistä ei tapahdu perustuslakia muuttamalla ja sillä, että oppositiolta viedään päätöksentekovaltaa. Me olisimme kaivanneet eduskuntaan jo aikaisemmin esityksiä ja jo budjettivaiheessa säästöpäätöksiä. Katsoisin, että kun vaalit on käyty ja säästöpäätöksiä tehdään, niin kansanvallalle olisi paljon parempi, mikäli säästöpäätösten tekoon voisi osallistua koko eduskunta. Etsisimme mahdollisimman laajasti yksimielisyyttä emmekä niinkään pyrkisi pikku politikointiin.

Ed. Zyskovicz (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Astalalle vastaan, että todellakin usko siihen, että opposition kanssa neuvottelemalla löytyy laaja 2/3:n enemmistö välttämättömien säästöpäätösten tekemiseen, ei ole kovin lujassa. Se selittyy tietysti sillä, että riippumatta siitä, mitkä puolueet ovat olleet oppositiossa, opposition piirissä ymmärrettävistä syistä ei ole kovin laajaa valmiutta osallistua tämän kaltaisten, usein vaikeiden ratkaisujen tekemiseen.

Kun ed. Astala puolustaa tavallisen lain lepäämäänjättämismahdollisuutta, en malta tässä olla muistuttamatta, että ymmärtääkseni ed. Astalan puolue kaikkine edeltäjinään on jo vuosikymmeniä ollut vaatimassa taval-listen lakien lepäämäänjättämismahdollisuuden kumoamista.

Mitä tulee kuntien valtionosuuksiin ja niissä säästämiseen, ei todellakaan ole, ed. Astala, kyse julkisten palvelujen romuttamisesta. Toisaalta totuus on se, että kuntien menoerissä ja kunnallistaloudessa olisi huomattavaa tehostamisen tarvetta. Jos näillä säästölaeilla, joita tulevaisuudessa toivottavasti tullaan säätämään, pystytään varainkäyttöä kunnallistaloudessa tehostamaan, se on erittäin myönteinen asia.

Aivan lopuksi haluan, arvoisa puhemies, todeta että suomalaista konsensusta tässä ei

mielestäni perusteiltaan horjuteta. Se lähtökohta, joka meillä on vuosikymmeniä ollut, että keskeisissä poliittisissa kysymyksissä ulkopoliitikassa ja myös talouspolitiikassa on pystytty laajaan yhteisymmärrykseen, on mielestäni ollut onneksi tälle maalle. Uskon ja toivon, että jatkossakin konsensuspolitiikka tällaisissa keskeisimmissä kysymyksissä tulee olemaan arvossaan.

Ed. Tennilä: Rouva puhemies! Suomessa kummittelee vaalien jälkeisen hevoskuurin haamu. Valtiovarainministeriön byrokraatit, teollisuuden patruunat, Holkeri ja Louekoski, Erkkö ja Väyrynen ovat kaikki liittyneet yhteen vaatimaan tätä hevoskuuria. Hevoskuurin osia talouden osalta olisivat: ensiksi peruskoron nosto, toiseksi reaali-palkkojen alentaminen, sitten säästölait, joilla iskettäisiin ennen muuta kuntien valtionapuihin, ja kaiken lisäksi vielä devalvaatio. Se ei ole vaihtoehto muille toimille näissä suunnitelmissa vaan niiden osa tai jatko.

Mihin tällä kaikella pyritään? Erittäin suorasukaisesti kirjoitti Helsingin Sanomat 11. helmikuuta pääkirjoituksessaan otsikolla "Kun bkt ei kasva". Erkon lehti julisti, että tässä tilanteessa "pienempi kakku voidaan jakaa eri tavoin: joko mahdollisimman monen kesken, jolloin kaikille tulee hiukan vähemmän, tai niin että vahvimmat ottavat niin paljon kuin kehtaavat, jolloin yhä useammat jäävät ilman ei menettävät työpaikkansa". Ja jatkoa seuraa: "Jälkimmäinen vaihtoehto voi olla, paradoksaalista kyllä, kansantalouden kuntoutumiselle tehokkaampi. Viime vuoden bruttokansantuotteen analysointi selittää miksi. Kasvu tapahtui 'vääriillä aloilla' eli talouden suljetussa, tehotomimmassa lohossa." Helsingin Sanomat jatkaa: "Suomen bkt:tä painaa nyt alas suhdannelaskun lisäksi paljon puhuttu välttämätön rakennemuutos. Käytännössä rakennemuutos ei ole sen hienompi kuin että maataloudesta, kunnista, valtiolta ja joiltakin palvelualoilta pitää saada väkeä ja rahaa niille aloille, lähinnä teollisuuteen, jotka pystyvät ansaitsemaan maalle vientituloja. Onnistuuko se muutoin kuin massiivisen työttömyyden kautta, ei ole näköpiirissä." — Tämä on näiden hevoskuurin tekijöiden ja suunnittelijoiden ideologia: massatyöttömyys, joka kautta kuljetaan.

Talous pitää tietysti tervehdyttää, mutta

me emme voi hyväksyä tällaista linjausta, suurtyöttömyyden kautta kulkemista ja talouden ns. tervehdyttämistä sitä kautta. Tällöinhän laman seurausten maksumiehiksi joutuvat kaikkein huonoimmassa asemassa olevat.

Mitä me ehdotamme tällaisen hevoskuuripolitiikan tilalle, jossa isku sattuu huonompiosaisiin? Elvytyspolitiikkaa, paluuta Keynesiin sovelletulla tavalla. Sen politiikan osia on ensinnäkin pienituloisten ihmisten ostovoiman lisääminen korottamalla matalapalkkoja ja parantamalla perusturva. Nämä toimet ovat nyt erityisen välttämättömiä, kun tilanne pienituloisimpien ihmisten kannalta vaikeutuu. Juuri nyt pitää esimerkiksi työttömyyspäivärahaa korottaa, sillä työttömiä joka tapauksessa tulee lisää.

Jollei huolehdi pienituloisimpien ostovoiman turvaamisesta ja lisäämisestä, talouden rattaat kitisevät yhä pahemmin. Yhä hitaammin ne pyörivät, ja työttömyys sitäkin kautta yhä vain kasvaa. Kun työttömyys kasvaa, se taas lisää työttömyyttä.

Pienituloisten ostovoiman lisäksi pitää lisätä myös rakennustöitä. Se on kaikki kotimaista toimintaa. Se ei haittaa vaihtotasetta eikä ole lisäämässä ulkomaankaupan alijäämää. Meillä on tarvetta asunnoista, meillä on rakentajia, meillä on rakennusmateriaaleja, ja meillä on irrotettavissa rahaakin tähän tarkoitukseen, jos halutaan. Nyt pitää tehdä selvä asuntorakennusohjelma, jossa pääpaino on vuokra-asunnoissa. Sen on tämän tilanteen välttämätön ratkaisu.

Kyllä säästötoimiakin pitää tehdä. Nyt niiden kohteena vain on, jos tämä linja toteutuu, sosiaalivaltio viime kädessä. Nyt haetaan sellaista perustuslain muutosta, jolla eduskunnan yksinkertaisella enemmistöllä — todella yksinkertaisella, alleviivattuna — lähdetään purkamaan sosiaalivaltiota. Suunnitelma on hyvin kiera sikäli, että säästötoimet kohdistettaisiin nimenomaisesti kuntien valtionapuihin ja näin koko taakka kaadettaisiin kuntiin. Tavallaan hallitus pesisi kätensä ja sanoisi, että kunnat vastaavat, kunnat hoitakoot asiat. Vähemmillä rahoilla, säästöjen jälkeen, kunnat eivät siitä tilanteesta selviäisi. Ne joutuisivat karsimaan sosiaalipalveluja, terveyspalveluja, lasten päivähoito heikkenisi ja vanhustenhuolto heikkenisi jne. Kunnat pantaisiin tekemään likainen työ ottamalla niiltä valtionavut pois.

Totta kai säästöjäkin pitää pyrkiä saamaan aikaan, ja meidän mielestämme paras ta säästämistä nyt olisi se, että isotuloisten verohelpotukset peruutettaisiin. Sieltä löytyisi huomattavia summia. Aivan väärin on edetty, kun verohelpotusten markkamääräisesti ylivoimaisesti suurin potti on annettu suurituloisimmille ihmisille. Tämä on väärää politiikkaa.

Nyt pitää säästää myös siten, että armeijan hävittäjähankinnasta pidättäydytään. Siihen olisi menossa 10 miljardia jo lähitulevaisuudessa. Ne ovat suuria summia tilanteessa, jossa valtiontalous kiristyy.

Kyllä me nyt olemme valinnan edessä ja laaja rintama painaa kohti vaalien jälkeistä kovaa hevoskuuria tavallisille ihmisille. Minusta nyt tarvitaan vahvaa vasemmistoa puolustamaan pientä ihmistä. Muutoin tässä salissa tehdään vaalien jälkeen rujoja päätöksiä.

Minä vielä toivon, että sosialidemokraatit reivaisivat kurssiaan — ei puhuta enää vasemmistosta eikä oikeistosta — tavallisen ihmisen etujen puolustamisen suuntaan ja jättäisivät politiikan, jossa väerien aikaisempien päätösten seuraamuksena tulleen laman lasku langetetaan kaikkein huono-osaisimpien niskaan. Onhan aivan älytöntä, että jos meillä on ajettu talous vaikeuksiin liian korkeiden korkojen vuoksi, ratkaisuksi esitetään korkojen nostoa peruskoron nostamisen kautta. Tällaisia lääkkeitä esittävät lääkärit ovat tautia vaarallisia.

Miksi mainitsin ed. Väyrysen äsken siinä rintamassa olevaksi, joka meillä hevoskuurin haamua korskuttaa? Siksi, että oppositiojohtaja Väyrynen käytti joulun jälkeen puheenvuoron, jossa hän vaati reaali-palkkojen alentamista ja kymmenientuhansien ihmisten sanomista irti julkiselta sektorilta. Tämä oli keskustalaista oppositiopolitiikkaa sen miehen puhumana, joka käsittääkseni keskustapuolueen linjan edelleenkin hyvin pitkälle vetää.

Ministeri Halonen puhui vastuusta ja siitä, että enemmistö on vastuussa. Mitä se vastuu tässä maassa on? Rahapolitiikan sääntely lopetettiin kertarysäyksellä. Sen seurauksena vaihtotase on vinossa. Sitä korjataan liian korkeilla koroilla. Kuka siitä kantaa vastuun? Siellä istuu sama Kullberg edelleenkin pääjohtajana, jonka johdolla ratkaisu tehtiin ilman, että hän saa siitä sapiskaa, vaikka vei

Suomen talouden tähän pisteeseen. Minusta on tässä maassa aika keksittyä puhetta sellainen, että siitä sitten joudutaan vastuuseen, jos vääriä ratkaisuja tehdään. Minusta väärät ratkaisut pitää estää keinolla millä hyvänsä, sillä jos niitä on tehty, ei tästä maasta, sen suurista johtajista, isokenkäisistä, vastuunkantajia ole koskaan löytynyt.

Ed. Gustafsson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Tennilänkin poliittinen viitekehys, vasemmistoliike, on vaikuttanut siihen, että suomalaiseen yhteiskuntaan on aika syvälle paalutettu tietyn tasoinen hyvä sosiaaliturvajärjestelmä, ja vasemmisto on onnistunut saamaan myös valtaosan porvaristoa näiden historiallisten ajatusten ja saavutusten taakse. Suhtaudun hallituksen lakiesitykseen sen takia periaatteessa myönteisesti, että en minä jaksa uskoa, että maahan löytyy sen tyyppistä hallitusta, jolla on poliittista rohkeutta lähteä näitä saavutuksia romuttamaan. Jos tällainen rohkeus löytyy, se tuo minusta sen tyyppisiä poliittisia vaihtoehtoja, että se palauttaa suomalaisen politiikkaan sen intressi- ja arvopolitiikan, joka täältä tällä hetkellä aika ajoin puuttuu. Silloin me saamme sen tyyppistä poliittista debattia ja väittelyä eduskuntaan, joka täältä varsin monesti nimenomaan isojen asioiden kohdalta puuttuu.

Ed. Ollila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puuttumatta muilta osin ed. Tennilän kansantalouden luento-osuuteen totean, kun hän lähti jo kertomaan etukäteen, mitä kaikkea tullaan säästämään, että ihmettelen, mistä hänellä tämä tieto on. Lain yhteydessähän ei päätetä muuta kuin taloudellisten säästöpäätösten tekemisen muodosta, ei sisällöstä. Kun ed. Gustafsson vastauspuheenvuorossaan tyylikkäästi omi itselleen ja viiteryhmälleen kaikki sosiaalipoliittiset saavutukset, totean, että tämäkin lainsäädäntö osaltaan mahdollistaa sen, että se taloudellinen perusta, jolla tässä maassa pystytään hyvää sosiaaliturvajärjestelmää ylläpitämään, pystytään säilyttämään.

Ed. Sasi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan ed. Tennilälle todeta, että me kaikki tunnemme hänet yhtenä Suomen kovimmista kommunisteista, joka on aina ihaillut realsosialismia ja joka on myös

sanonut, että Baltian kansoille ei kuulu vapaus. Kun hän täällä markkinataloudessa lupaa jatkuvasti erilaisia etuuksia, se on tiettyä politiikkaa, jolla hän pyrkii kalastamaan tukea itselleen siinä tilanteessa, jossa hänen ei tarvitse kantaa poliittista vastuuta talouspolitiikasta.

Me kaikki muistamme, mitä Marx lupasi, kuten ed. Tenniläkin lupaa: kaikille tarpeitensa mukaan mutta kaikilta kykyjensä mukaan. Me näemme reaaliosialismissa, mihin se on johtanut: ei ole ruokaa, ei asuntoja. Siellä ed. Tennilän aateveljet vastaavat tänä päivänä aiheuttamastaan katastrofista. Hänen pitäisi ajatella sitä, mihin hänen ajamansa politiikka tosiasiaassa johtaisi tässä yhteiskunnassa. Lupauksilla tätä yhteiskuntaa ei rakenneta vaan terveellä talouspolitiikalla.

Ed. Pohjola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuulimme jälleen ed. Tennilän sanahelinää, kun hän sanoo, että sosiaalivaltion purkamisesta olisi kysymys ja että säästölait tulisivat nimenomaan kohdistamaan kuntien valtionapuihin. Yhtään säästölakiesitystä ei ole vielä annettu, ei ole voitu antaa juuri sen vuoksi, että aina löytyy 67 kansanedustajaa, jotka ovat valmiit estämään säästölain voimaantulon äänestämällä sen lepäämään seuraaviin valtiopäiviin.

Sitä vastoin ed. Tennilä ei puhu yhtään siitä, että säästölakeja voitaisiin käyttää esimerkiksi maatalouden vientituen miljardien leikkaamiseen. Siellähän on liki 4 000 miljoonaa markkaa, joihin voitaisiin käydä käsiksi. Tästä seikasta keskusta myös nimenomaan vaikenee, ja tämän vuoksi keskusta vastustaa säästölakien antamista. Kuten näemme, niiden antaminen on välttämätöntä, mutta aina löytyy 67, jotka katsovat, että juuri heidän etuihinsa käydään käsiksi.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun puhutaan säästämisestä, senhän ei tarkoitakaan sitä, että esimerkiksi julkisia palveluita vähennettäisiin, vaan ne on tehtävä tehokkaammin. Siihen on pakko mennä, koska eihän Suomessa riitä väkeäkään niin paljon kuin suunnitelmia on esimerkiksi julkisella puolella laadittu. Meidän täytyy saada teollisuuskkin pysymään pyörimässä, joka rahat tuottaa. Kun ajatellaan, mihin rahaa haluttaisiin panna, näkyy pöydällä olevan juuri ed. Tennilän kysymys hallitukselle, jos-

sa kysytään, miten hallitus aikoo lisätä mm. huippu-urheilijoiden saamaa tukea, joten varmaan maailmassa on paljon menoja, joita pitäisi lisätä ed. Tennilänkin mielestä.

Ed. Tennilä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Pitäisi olla viisi vastauspuheenvuoroa, kun viisi ihmistä on puhunut, mutta ihan lyhyesti ed. Ollilalle totean, että valtiovarainministeriön taholla tehdään jo suunnitelmia. Sieltä kuuluu kaiku siitä, että suuntana ovat nimenomaisesti kunnat ja kuntien valtionavut. Sieltä tulee isoa säästöä, kun sinne isketään, mutta se on rujompaa hommaa, kun se menee käytäntöön kunnissa. Se on sosiaali- ja terveyspalvelujen heikentämistä.

Ed. Gustafssonille totean, että debatit ja mielenkiintoisetkaan sellaiset eduskunnassa eivät ole tärkeintä. Tärkeintä on nyt suojella sosiaalivaltiota, joka on selvästi uhattuna myös meillä, niin kuin se oli esimerkiksi Englannissa Thatcherin kaudella tai monissa muissakin, joissa uusliberalistinen ajattelutapa on mennyt eteenpäin. Mehän maksamme nyt laskua siitä, että rahapolitiikan sääntely lopetettiin, korot ovat pilvissä ja liikkumattilat ovat monessa suhteessa heikentyneet.

Ed. Sasille totean vielä, että nyt maksataan suomalaisilla työntekijöillä, pienituloisilla ihmisillä ed. Sasin porukan virheitä. Me olemme Suomessa, ja täällä minä ainakin kannan huolta pieni- ja keskituloisista ihmisistä, jotka ollaan panemassa lamapolitiikan maksumiehiksi. Niin kuin Helsingin Sanomat kirjoitti, olisi tarvittu, niin kuin he sanovat, raudanlujaa talouspolitiikkaa. Nyt mennään bruttokansantuotteen putoamisen ja joukkotyöttömyyden kautta. Tämä on se ideologia, mistä siellä lähdetään.

Vielä totean, että minä en ole ehdottamassa mitään muuta kuin paluuta Keynesiin sovelletulla tavalla, ja minä luulen, että tästä pitäisi löytyä aika iso yhteisymmärrys, jos on halua estää Suomessa suurtyöttömyys, joka on uhkaamassa.

Ed. Astala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Gustafsson totesi, että hän suhtautuu periaatteellisesti myönteisesti lakiesitykseen. Hän uskoo, että hallitukselta ei löydy rohkeutta ryhtyä purkamaan hyvinvointivaltiota ja jos näin tehtäisiin, se palauttaa intressipolitiikan eduskuntaan.

Ihmettelen ed. Gustafssonin ajatuksenkulku. (Ed. Gustafssonin välihuuto) — Ed. Gustafssonilla on ihan mielenkiintoinen ajatuksenkulku, mutta minulla nyt ei ole aikaa ryhtyä sitä kommentoimaan. — Minä totean vain, että mielestäni sellainen kokeilu, jota ed. Gustafsson nyt kannattaa, tulee liian kalliiksi pienituloisille ja vähävaraisille ihmisille, kun tiedämme, että laman maksajiksi yleensä joutuvat pienituloiset ja vähävaraiset ihmiset.

Kun sosialidemokraattiset kansanedustajat ovat moneen otteeseen todenneet, että ei ole mitään tietoa siitä, mistä tullaan leikkaamaan, eikö ed. Gustafssonilla ja muilla sosialidemokraateilla ole kykyä tiedostaa enusmerkkejä? Viimeksi eilen valtiovarainministeri Louekoski, SDP, hyvin vahvasti esitti, että julkisia menoja tullaan leikkaamaan. Kun te ette leikkaa suurituloisten veroalenuksista, ette hävittäjäkaupoista, ette moottoriteiden rakentamisesta, jäljelle ei oikeastaan jää muuta kuin kuntien valtionosuudet. Se taas merkitsee todella julkisten palvelujen leikkaamista ja hyvinvointivaltion perusteiden romuttamista. (SDP:n ryhmästä: Eikö maataloudesta, ed. Astala?) — Maataloudestakin voidaan leikata. Mutta senkin jälkeen on kaksi kohdetta.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Gustafssonin perusteet säästölakien säätämisyjärjestyksen muuttamiselle ovat aika köykäiset, kun hän perustelee sitä vain sillä, että täällä saadaan parempaa väittelyä ja debattia aikaiseksi. (Ed. Gustafsson: Sanoin minä muutakin!) Ed. Gustafsson edustaa sosialidemokraattien vasenta laitaa, ja me olemme ... (Eduskunnasta: Missä se näkyy?) — Usein se ainakin puheissa näkyy, ja minä tiedän, että hyvin monta kertaa sosialidemokraateille on vaikea ollut viedä läpi niitä esityksiä, joita hallitus on tuonut. Hallitus on keksinyt tuoda monta vasemmistolaisille sosialidemokraateille vaikeaa asiaa, enkä usko, ettei se kykene, mikä hallitus sitten onkin, tuomaan entistä kehnompia esityksiä.

Uskomaton naivismi on sosialidemokraattien keskuuteen levinnyt esityksen käsittelyn yhteydessä, sitä myös ed. Pohjola edustaa. Hän puhui siitä, että aina löytyy 67, jotka estävät säästölait. Miksi on löytynyt 67 estämään ne säästölait, joita hallitus on

tuonut? Koska ne ovat käyneet pienituloisten ja vähävaraisten ihmisten etuihin. Ed. Pohjola, me vasemmistoliiton edustajat todella olemme täällä heikompiensaisten ihmisten edustajia ja puolustamme heidän etujaan. Tosiasia on se, että me olemme keskustan kanssa monesta asiasta eri mieltä, mutta keskustapuolue ja SKDL, nykyinen vasemmistoliitto, ovat olleet ne puolueet, jotka ovat kantaneet heikoimmassa asemassa olevien sosiaaliturvan kehittämistä eniten huolta. Kokoomus ja demarit eivät koskaan ole tästä kovasti kiinnostuneet. Teillä on kovin vähän ansioita siitä, ja uskon, että helposti olette viemässä sen, mitä on saatu aikaan.

Ed. Laine: Rouva puhemies! Ensiksi kannatan ed. Anttilan tekemää lakiehdotuksen hylkäämisehdotusta.

Ed. Gustafsson arveli äsken, ettei tulevassa eduskunnassa löydy rohkeutta käyttää tätä mahdollisesti annettavaa valtuutta vähävaraisen kansan etujen vastaisesti. Mutta, ed. Gustafsson, kun äsken kuulimme esimerkiksi ed. Zyskoviczin vastauspuheenvuoron, minusta siinä näkyy juuri se rohkeus, jota kokoomus edustaa. Jos kokoomus saa edelleen valtakirjan jatkaa hallitsemista, kyllä sellainen uhka todella on, ja siksi tällaista uhkaa vastaan pitää kamppailla.

Esimerkiksi ed. Zyskowicz sanoi äsken, että tätä lakia tarvitaan, jotta saadaan kuntien taloushallinto järjestykseen. Siis ed. Zyskowicz tähtää siihen, että tällä lailla halutaan puuttua kuntien itsehallintoon. Ja miten? Leikkaamalla valtionapuja kunnilta, mikä edelleen tulisi vaikeuttamaan kuntalaisille annettavien yhteiskunnallisten palvelujen järjestämistä. Kun kunnat eivät voi suostua palvelujen heikentämiseen, niiden on korotettava veroäyrinsä hintaa. Eli lopputulos on se, ettei julkinen talous mihinkään supistu tai pienene, siirtyy vain veronmaksajaryhmästä toiselle yhä suurempi vastuu julkisen talouden kantamisesta, siis kunnallisverolla rahoitettavaksi. Valtio kyllä voi käyttäen valtionapujen leikkaamista vastuutaan siirtää.

Rouva puhemies! Tässä on kysymys perustuslain väliaikaisesta muuttamisesta. Minusta tämä on ensinnäkin huonoa lainsäädäntöä jo pelkästään muutoksen väliaikaisuudesta johtuen. Teemme muutoksen, joka on väliaikaisesti voimassa. Mutta ennen muuta tämä on huonoa lainsäädäntöä julkilausumattoman

sisällön eli varsinaisen perustarkoituksen johdosta. Hallituksen perimmäisenä tarkoituksena on yhteiskunnallisen uudistuspolitiikan pysähdyttäminen ja suoranainen alasajo leikkaamalla sellaisia menoja, jotka kohdistuvat kansan syvien rivien yhteiskunnallisten tarpeiden tyydyttämiseen.

Hallitus on tekemässä tästä paljon mainostetusta hyvinvointivaltiota pahoinvointivaltiota aikana, jolloin maamme kerrotaan olevan neljänneksi rikkain maa maailmassa. Hallitus haluaa hyvinvoinnin olevan vain rikkaiden etuoikeus ja pahoinvoinnin vähävaraisten ja vaikeuksien kanssa kamppailevien yksinoikeus. Hallitus perustelee esitystään sanomalla: "Kansantaloudellisista syistä julkisten menojen kasvun tulisi olla hallittua."

Miksi hallitus on päästänyt ohjaketket käsittään? Miksi hallitus on hyväksynyt Suomen Pankin toimenpiteet rahapolitiikan sääntelyn lopettamisesta? Miksi hallitus on sallinut asuntopolitiikan merkittävän osan luisumisen pankkien ja markkinoiden armoille? Miksi hallitus on luopunut hintasäännöstelystä ja ylipäättään kaikista niistä välineistään, joilla se olisi voinut nykyistä paremmin vaikuttaa julkisten menojen kasvua aiheuttaviin tekijöihin?

Hallitus kertoo esityksensä perusteluissa, että "uusien menojen kattamiseksi on voitava vähentää lakisääteisiä menoja nykyistä joustavammin". Tätähän ed. Zyskowiec erityisesti haluaa ja hallitus haluaa. Mihin joustavuutta sovellettaisiin ja mihin ei, siitä hallitus ei kylläkään kerro. Se, että joustavuuden vaatimusta perustellaan integraatiolla ja kilpailukyvyyn vaatimuksilla, viittaa siihen, ettei ainakaan teollisuuden tukemisessa säästetä.

Hallituksen viime viikolla tekemät päätökset kuluvalla vuodelle hyväksytyn budjetin määrärahojen leikkaamisesta antavat selvän viitteen siitä, millaisista valtion menoista hallitus aikoo leikata ja mistä ei. Tulilinjalla olivat kehitysyhteistyövarat, VR:n raideliikenteen kehittäminen, monet työllisyyden kannalta tarpeelliset rakennuskohteet, ympäristönsuojelu, kuntien sosiaali- ja terveyshallinnon rakennushankkeet, Raha-automaattiyhdistyksen avustamat rakennushankkeet ja jopa avustukset asuntojen korjaustoimintaan.

Holkerin hallituksen kaudella rikkaille ja

kasinopelureille on annettu uusia helpotuksia ja heidän käteen jäänyttä tulonosaansa on kasvatettu roimasti. Toisin on ns. matalapalkka-alojen, pienituloisten, asuntovelkaisten, työttömien ja opiskelijoiden tilanne. Tuloerot ovat kasvaneet Holkerin sinipunahallituksen aikana. Myös työttömyysluvut, vuokra-asuntojen tarve ja toisaalta korot, vuokrat ja muut asumiskustannukset ovat hurjasti kasvaneet sinipunahallituksen aikana. Kohtuuttomien korkojen vuoksi monen on tehtävä työtä kahdessa paikassa, ja moni taas on työttömänä siksi, ettei asuntoja rakenneta riittävästi. Tällainen olotila on kohtuuton, ja siitä on päästävä, mutta siitä ei päästä hallituksen nyt ehdottamilla toimilla.

Turun yliopiston ylioppilaskunta on pari päivää sitten lausunut mielipiteensä hallituksen säästöohjelmasta kansanedustajille osoitetulla kirjeellä, jossa hallituksen säästöpakettiin viitaten sanotaan mm.: Turun yliopiston ylioppilaskunta kummastelee Suomen hallituksen kykyä harjoittaa lyhytjänteistä ja kestäväntä politiikkaa. Säästöpaketin suuntaaminen tulevaisuuden kannalta välttämättömiin investointeihin osoittaa poliittista näköalattomuutta. Rautatieliikenteen, korkeakoulujen, ympäristönsuojelun ja kehitysyhteistyön määrärahat ovat väärä säästökohde. Koulutettu väestö on maamme tärkein luonnonvara, jota Suomen hallitus ei päinvastaisista väitteistään huolimatta näytä arvostavan. Turun yliopiston ylioppilaskunta paheksuu korkeakoulu- ja tutkimusmäärärahojen supistamista ja vaatii pikaista oikaisua asiaan. Ylioppilaskunta on huolestunut myös lyhytnäköisten säästötoimien rautatietariffeihin kohdistamasta korotuspaineesta, joka tulee uudelleen uhkaamaan vastikään uhana-laisina olleita VR:n opiskelija-alennuksia. Tutkimusresurssien ja rautatieliikenteen toimintaedellytysten heikentäminen osoittaa varsinaisten ympäristönsuojeluinvestointien karsimisen ohella poliittista haluttomuutta pitkäjänteisten ratkaisujen aikaansaamiseen."

Lopuksi haluaisin todeta, että ed. Pohjola on tämän asian aikaisemmissa käsittelyvaiheissa moneen kertaan perustellut hallituksen esitystä sillä, että meillä on vaihtotaseen vaje, joka vaatii tällaista perustuslain muutosta. Mutta, ed. Pohjola, te ette ole osoittanut yhtäkään esimerkkiä siitä, miten esillä olevaa perustuslain muutosta ja sen perusteella

mahdollisesti täällä yksinkertaisella enemmistöllä säädettäviä säästölakeja kohdennettaisiin vaihtotaseen vajeen pienentämiseen. Vaihtotaseen vajehan on ensisijaisesti kiinni suuryritysten ulkomaisista lainoista: lainakuluista, koroista jne. Se on ollut ratkaisevaa. Ainakaan köyhän kansan taholta ei ole sellaisia hankintoja ulkomailta suoritettu, että vähävarainen väestö olisi mitenkään vastuussa vaihtotaseemme epätasapainosta.

Ed. Hurskainen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ed. Laine luettelee vääriä säästökohteita, nämä on varmasti jouduttu valitsemaan juustohöylämenetelmällä juuri siitä syystä, että suurin osa rahoista on sidottuja. Niille ei voi mitään tehdä, vaikka voisi löytyä paljon järkevämpiä säästökohteita. En minäkään kannata tutkimusrahojen vähentämistä, mutta ihmettelen, miksi ed. Laine vastustaa teollisuuden tukea.

Siellähän on nimenomaan lisätty Tekesin varoja niin, että voidaan tuotekehitystukea antaa enemmän yrityksille. Jos meidän yrityksemme eivät ole kilpailukykyisiä, ei silloin ole paljon rahakaan jaettavana, niin että joudutaan vielä paljon pahempiin säästöihin kuin nyt. Suomessahan tuotekehitysvaroista vain 5 prosenttia on valtion osuutta, kun se muissa maissa on keskimäärin 10 prosenttia, niin että sinne ehdottomasti tarvitaan lisää varoja. Ja niin aiotaan tehdäkin tiede- ja teknologianeuvoston esityksen mukaan. Joihinkin paikkoihin on pantava rahaa lisää, jotta sitä olisi muuallekin jaettavissa.

Ed. Laine (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kyllä professorimies kansanedustaja Tiuri tietää, että teollisuutta ei ole tuettu pelkästään niillä momenteilla, joihin hän äsketi viittasi. Koko elvytyspolitiikan kausi lukuisine verohelpotuksineen ja mm. nykyisen hallituksen ehdotuksesta tehty liikevaihtoverohelpotukset miljardimääräisinä ovat merkinneet tukea teollisuudelle.

Minä vain halusin puheenvuorossani osoittaa, että hallitus ei tällaisista kohteista ole mitään säästämässä, vaan aikoo säästää siitä, mikä koskee kansan yhteiskunnallisia tarpeita.

Ed. Pohjola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vaihtotaseen vaje osoittaa selvästi, että tämä kansakunta on velkaantunut ulkomaille 25 miljardia markkaa. Se merkitsee sitä, että sekä julkisen vallan että yksityisen sektorin tulee alkaa säästää. Tämä juuri osoittaa, minkä takia säästölait ovat niin kovin perusteltuja.

Ed. Laine sanoo, että yhteiskunnallinen uudistuspolitiikka tullaan pysäyttämään, jos lepäämäänjättämissäännös tässä yhteydessä säästölakien osalta poistetaan. Asia on juuri päinvastoin. Tämä osoittaa, mitkä ovat yhteiskuntaa uudistavat voimat ja mitkä jarruttavat voimat. On mielenkiintoista nähdä, että tässä vanha maalaisliittolainen hapatus ja vanhat kommunistit löytävät toisensa ja vastustavat uudistuksia, takertuvat vuosisadan alussa 1906 syntyneeseen säännökseen, jota ei tunneta missään muualla Euroopassa. Kuitenkin muualla Euroopassa on taitavasti kyetty hoitamaan myös julkisen sektorin pärjääminen.

Poistamalla säästölain lepäämäänjättämiskielto voidaan muuttuneissa suhdanteissa hoitaa valtiontaloutta sillä tavalla, että tämä kansakunta myös näissä vaikeuksissa tulee pärjäämään. Tästä on kysymys. Korostan, ed. Laine, vielä erityisesti sitä, että tähän säästölakiin on nimenomaan otettu perusturvaa suojaava klausuuli, jossa todetaan, että säästölaila ei heikennetä yksilön toimeentulon lakisääteistä perusturvaa, joten ihmisten pelottelu sillä, että heidän perusturvaansa käydään käsiksi, on kommunistien pelottelu, jota on aivan tarpeeksi kuultu.

Ed. Kietäväinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tiuri viittauksellaan ja aikaisemmin mm. edustaja Zyskowitz ja monet muut edustajat ovat pyrkineet puheenvuoroissaan vähättelemään lain vaiikutuksia kansalaisten peruspalveluihin.

Lakisityksen perusteluissa on selkeästi listattu ne asiat, joista on aikaisemmin säästetty. Tämä lista jo omalta osaltaan osoittaa, että säästämisen kohteena ovat olleet kuntien valtionosuuksien leikkaus- ja lykkäämistimet, ja tätä kautta valtio on pyrkinyt säästämään omia menojaan eli on säästänyt siirtämällä menoja kuntien vastuulle. Kysymys on nimenomaan ollut pitkälti lakisääteisistä valtion menoista. Tällöinhän on kysymys ei todellisesta vaan näennäissäästöstä

julkisen sektorin sisällä, jolla lisätään kuntien veroäyrien korotuspaineita ja vaarannetaan monien julkisten palvelujen tuottaminen. Tämä on tosiasia, jota on turha tässä keskustelussa kiistää.

Kunnissa on halua säästää, mutta valtiolta ei ole halunnut antaa niille todellisia keinoja säästämiseen. Esimerkiksi tiukkaa valtion normiohjausta ei ole haluttu purkaa. Valtionosuusuudistus, josta viime aikoina on puhuttu ja joka on valmistelun alla, on oikein toteutettuna askel nykyistä paremmalla hinta — laatu-suhteella toimivaan julkiseen hallintoon ja sektoriin. Hallitus ei tässä ole halunnut toimia yhteistyössä kuntien kanssa, vaan rajasi äskettäisellä muutama viikko sitten tekemällään päätöksellä kuntien keskusjärjestöt ulos kuntien valtionosuusuudistuksen jatkovalmistelutyöstä. Julkisen sektorin säästöjä tarvitaan ja ne ovat mahdollisia, mutta ne tulee suorittaa hyvässä yhteistyössä valtion ja kuntien välillä ja siten, että kansalaisten peruspalveluja ei vaaranneta. Tällä toiminnalla, mitä nyt kuvasin, hallitus on vaarantanut mm. valtionosuusuudistuksen jatkovalmistelun hyvän etenemisen.

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minulla on ollut joidenkin vuosikymmenien ajan tilaisuus seurata julkisen sektorin toimintaa ikään kuin aidan toiselta puolelta yksityisenä konsulttina. Minä olen todennut, että se byrokratia, joka siellä vallitsee, on ehdottomasti tehostamisen tarpeessa. Siellä pidetään hyvin usein kokouksia, joissa on paljon tarpeettomia ihmisiä mukana pelkästään istumassa. Tällaiset kokoukset ovat legitimistä laiskottelua. Hirtittävät paperimäärät pyörivät julkisen sektorin sisällä. Ihmiset antavat lausuntoja toisille asioista, jotka ovat ihan turhia. Turhia matkoja tehdään jne. Virkamiehet ovat yleensä erottamattomia.

Kun kuulee niitten ihmisten lausuntoja, jotka ovat siirtyneet yksityiseltä sektorilta julkiselle sektorille, niin he ovat ensisijaisesti hämmästyneitä ja järkyttyneitä siitä tehottomuudesta, mitä julkisella sektorilla kautta linjan vallitsee. Minusta ydinkysymys tässä asiassa on se, ollaanko valmiit tehostamaan julkista byrokratiaa vai ei. Ei tässä kannata oikeastaan muusta puhua.

Ed. Tennilä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kylläpä on tuo vihreiden linja kova. Onpa mielenkiintoista kuulla, kuinka rujoihin toimiin te olette valmiita, kun nähtävästi vaalien jälkeen hallitusovia keittiön kautta tai suoraan portailta auki lonksuttelette.

Ed. Pohjolalle toteaisin, että te mainostitte kovasti sitä, kuinka Euroopassa on hyvää lainsäädäntöä tehty sen vuoksi, että voidaan päättää yksinkertaisella enemmistöllä. Kannattaisi katsoa, mitä esimerkiksi Englannissa tapahtui Thatcherin kaudella. Siellä revittiin alas sosiaaliturvaa rajusti ja köyhien määrä kasvoi 30 prosenttia. Siellä on puhtaata enemmistöpäätökset. (Vasemmalta: Siellä olikin työväenpuolue oppositiossa!) — Kyllä oli oppositio painettuna ja täysin voimattomana. Labour party on erittäin kovan urakan edessä saadakseen edes sille tasolle takaisin tilanteen, missä oltiin, ennen kuin näillä rujoilla enemmistöpäätöksillä Thatcherin vahingot saatiin aikaan.

Mitä tulee peruspalveluihin, että ne ovat suojassa, eivät ne ole. Kun kuntien valtionapuja leikataan, lopputulos on se, että kuntien mahdollisuudet pitää yllä sosiaali- ja terveyspalveluja heikkenevät, tulee esimerkiksi painetta korottaa vuokria vielä enemmän esimerkiksi kuntien asunto-osakeyhtiöissä jne. Kun kunnilla on vähemmän resursseja, ne heikentävät tavallisten ihmisten palveluja. Siihenhän tämä johtaa, kun kuntien valtionapuja pyritään leikkaamaan.

Ed. Wahlström (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen aivan samaa mieltä kuin ed. Paloheimo, että byrokratiaa on karsittava ja toiminnan pitää olla tehokasta. Mutta tämä lainsäädäntö on hyvin vaarallista, koska se karsii sellaistaakin kunnallista ja valtiollista toimintaa, jota ei varmaan voi nimittää byrokratiaksi. Ei minusta kotiaivustaja, lastenhoitaja, terveydenhoitaja eikä edes lakaisukoneenkuljettaja ole mikään byrokratti, vaan he hoitavat toimia, jotka palvelevat ihmistä. Sen vuoksi me pidämme tätä vaarallisena.

Mutta kun ed. Pohjola yritti väittäen meidän pelottelevan tällä pelotella ihmisiä kommunisti-nimellä, niin toteaisin, että me emme roiku missään vanhassa. Me olemme sitä mieltä, että lepäämisäännökset voidaan muuttaa. Minusta hallituksen esityksen pe-

rusteluista löytyy se, minkä takia näin voidaan tehdä. Täällähän sanotaan, että tämän lepäämäänjättämissäännösten hyvänä puolelta voidaan pitää sen antamaa suojaa vähemmistöille, mutta tehokkaammin tämä voidaan toteuttaa perusoikeussäännöstöllä, kuten muissa Suomeen verrattavissa maissa on tehty. Kehittynyt perusoikeussäännöstö suojaa vähemmistöjä paremmin kuin lepäämäänjättämissäännöstö jne. Tässä se on. Miksi tehdään laki nyt väliaikaisesti, kun ei ole perusoikeussäännöstöä muutettu? Jos perusoikeussäännöstö on semmoinen, että siellä taataan ihmiselle asumisen oikeus, perusturvan oikeus muutoinkin, ei tätä tarvita todellakaan. Mutta hallituksen esityksen perustelut ovat tietysti täysin ristiriidassa siihen, mitä esitetään kuitenkin.

Ed. Jäätteenmäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sosialidemokraatit hyvin mielellään tuovat esille sen, että tällä ei ole tarkoitus puuttua lakisääteiseen perusturvaan. Mutta ed. Pohjolakin aivan hyvin tietää, että perusturvan käsite on hyvin tulkinnanvarainen. Kun meillä perustuslakivaliokunnassa oli asiantuntijoita, mm. Kaupunkiliiton edustaja aloitti jotenkin siihen tapaan, että kun tällä on tarkoitus turvata myös kuntalaisten peruspalvelut, he voivat tätä esitystä kannattaa. Me jokainen tiedämme, että missään vaiheessa tämän lakiesityksen yhteydessä ei ole puhuttu peruspalveluista. Minusta ne ovat hyvin tärkeitä asioita, jotka täytyy kansalaisille taata.

Asiantuntijakuulemisessa kävi myös aivan selvästi ilmi, että tällä lakiesityksellä pyritään siihen, että valtion menopolitiikkaa voidaan muuttaa suhdannepoliittisista syistä. Tässäkin viitattiin monissa kohdin nimenomaan sosiaaliturvaan, että tällä esityksellä voitaisiin ajaa sosiaaliturvaa alaspäin muun muassa, jos Euroopan yhdentymisprosessi sitä vaatii.

Me tiedämme kaikki, että kun näitä esityksiä seuraavalle eduskunnalle annetaan, perustuslakivaliokunta joutuu päättämään, mikä on perusturva ja mikä ei. Tänä päivänä me emme sitä tiedä, eikä kukaan asiantuntija perustuslakivaliokunnassa pystynyt määrittelemään käsitettä "lakisääteinen perusturva".

Ed. Pokka: Arvoisa rouva puhemies! Tällä keskustelulla, mitä täällä nyt on käyty

muutaman viikon ajan, ei ole yhtään säästö-päätöstä saatu aikaan eikä saadakaan eikä saada vielä seuraavassakaan eduskunnassa, kun tämä perustuslakimuutos tulee toisen kerran käsiteltäväksi ja ratkaistaan, tuleeko sen taakse kahden kolmasosan enemmistö. Päätöksiä saadaan vasta tulevien mahdollisten säästölakien kautta.

Jotenkin tunnustaudun kyllä tässä perisomalaisen talouspolitiikan ja talouspoliittisten päätösten kannattajaksi. Jos taloudellinen tilanne on näin huolestuttava, niin kuin monet asiantuntijat ja valtiovarainministerin ovat antaneet ymmärtää, toki kai silloin pitäisi lähteä siitä, että pyritään saamaan mahdollisimman laaja enemmistö sekä eduskunnasta, poliittisista ryhmistä että työmarkkinajärjestöistä, että saadaan järkeviä taloudellisia päätöksiä aikaan ja saadaan aikaan säästämistä.

Tällainen malli, mitä täällä ed. Pohjolakin innokkaasti ja kokoomuksen edustajat povailivat, että pitää niukalla yksinkertaisella enemmistöllä runnoa joitakin päätöksiä, on virheellistä ja väärää politiikkaa. Ei sillä tavalla näin pienen maan asioita voida järkevästi hoitaa. Minä ihmettelen näitä puheita.

Ajan voittamiseksi, rouva puhemies, en enempää käytä tässä aikaa. Olisin kannattanut ed. Anttilan esitystä, mutta ed. Laine teki sen minun puolestani.

Ed. Alho: Arvoisa puhemies! Säästölakiesityksen ympäriltä on käytetty puheenvuoroja, joissa on erityisesti korostettu sitä, että tällä on vaikutuksia myös meidän poliittiseen järjestelmäämme. Ed. Anttila esimerkiksi moitti sitä, että perustuslakivaliokunnassa ei sallittu, hän käytti tällaista ilmaisua, kirjoittaa mitään vähemmistösuojasta. Ensinnäkin tietysti täytyy muistaa se, että lepäämäänjättämissäännösten purkamisesta istuu erillinen työryhmä, jonka työ on kesken, ja sen ympäriltä voidaan palata näihin kysymyksiin, mikäli ne johtaisivat hallituksen esityksiin.

Mutta haluaisin nyt muistuttaa keskusteltaessa vaikutuksista poliittiseen järjestelmään siitä, että melkein kaikki perustuslakivaliokunnassa kuullut asiantuntijat ovat todenneet, että lepäämäänjättämisinstituution tehokkuus on jo leikkaantunut lähes olemattomiin sillä, että lakeja ei voi enää äänestää

yli vaalien, vaan ainoastaan seuraaville valtiopäiville. Jos ajateltaisiin näin, että lepäämäänjättämisellä voitaisiin jokin kiistanalainen laki saada kansalaiskeskusteluun ja sitä kautta vaaleissa mitata, kummalla kannalla ihmiset olisivat, niin tietysti tässä tapauksessa voisi perustella lepäämäänjättämissäännöstöä. Mutta kun siitä on jo sen vuoksi, että sitä on niin ani harvoin käytetty edellisten valtiosäännön uudistamisien yhteyksissä, luovuttu ja lähdetty siitä, että näin voidaan lykätä sellainen asia, jota ei esimerkiksi budjetin yhteydessä haluta ratkaista, seuraaville valtiopäiville, jo tämä on muuttanut tämän merkitystä.

Olen sitä mieltä, että totta kai kaikella, millä valtiosääntöön puututaan, on merkitystä poliittiseen järjestelmään, mutta en usko, että tällä muutoksella, että hallitus enemmistöllä voi tehdä valtion menoihin liittyviä säästötoimenpiteitä, muutetaan meidän poliittista järjestelmäämme kaksipuoluejärjestelmän suuntaan, niin kuin on pelätty. Kyllä vaalilainsäädännöllä ja monilla muilla tämän kaltaisilla asioilla voidaan pitää huoli siitä, että jos me pidämme hyvänä, että Suomessa on useita puolueita, niin kuin Suomessa on ollut, uskon, että näin tulee olemaan vastaisuudessaakin.

Se minua myös vähän ihmetyttää, kun täällä on sanottu, että olisi poliittista demagogiaa väittää, että eduskuntaan tulisi mielenkiintoa ja olisi enemmän eri intressipiirejä, jotka voisivat ryhmittyä erinäköisten asioiden taakse. Kaikki ovat valittaneet eduskunnan istuntokauden aikana ja erinäköisissä julkisissa haastatteluissa, että puolueet ovat samankaltaistuneet, että meiltä puuttuu poliittista jännitettä, ja ovat kaivanneet tänne nimenomaisesti konflikteja ja ristiriitatilanteita ja poliittisia jännitteitä. (Ed. Tennilä: Ei tässä jännitteitä tarvita!) Tällä juuri voidaan saada politiikkaan mielenkiintoa sen vuoksi, että enemmistö voi nyt tehdä tehokasta politiikkaansa ja vähemmistö voi myös vaalien yhteydessä osoittaa enemmistön tekemät virheet, jos sellaisia on ollut. (Ed. Astalan välihuuto) — Edustajat Tennilä ja Astala tässä muistuttavat, että entäs pienituloiset ja pienet ihmiset. Hyvän aika, laissa on turvalauseke, jolla on lähdetty juuri siitä, että lakisääteinen toimeentuloturva on sellainen, joka on tämän lepäämäänjättämisen suojassa edelleenkin.

Sitten haluaisin puhua talouspolitiikasta. Taustalla on tietysti se, että taloudellinen taantuma on todella syvä ja edellyttää monia toimenpiteitä. Mielestäni tämä lakiesitys on tarpeellinen siitä huolimatta, onko taloudellinen taantuma vai ei. Mielestäni hallituksen, joka nauttii eduskunnan luottamusta, pitää voida tehokkaasti harjoittaa finanssipolitiikkaa. Ja minkä takia pitää voida harjoittaa tehokkaasti finanssipolitiikkaa? Siksi, että rahapolitiikan keinoin esimerkiksi ei juurikaan enää voida taloutta hoitaa, ja se on mielestäni pulmallista. Jos ajatellaan, mitä on tapahtunut viimeisten kuukausien tai oikeastaan viimeisten vuosien aikana, niin Suomen kansantalous on velkaantunut, todella pahasti velkaantunut, mutta ei kuitenkaan niin, että valtio olisi velkaantunut, vaan ennen kaikkea yritykset ja kotitaloudet.

Tähän kyllä löytyy, tässä olen ed. Tennilän kanssa täsmälleen samaa mieltä, syylliset nimenomaisesti Suomen Pankista, jossa täysin poliittisen keskustelun ulkopuolella ja lainkaan miettimättä seurauksia ja analysoimatta vapautettiin yhden äkin rahapolitiikan hanat niin, että rahaa alettiin syyttää markkinoille. Ja mihin se johti? Tietysti siihen, että ihmiset, jotka olivat vuosikausia ajatelleet, että he haluavat hankkia asunnon, ryhtyivät saamaan hyvin nopeasti lainoja, ja kun kerran markkinoilla ei ollut enempää tuotantoa, niin siitä vain seurasi se, että asuntojen hinnat nousivat. Tällä hetkellä uskotaan, että linnoittautumalla jonkin peruskoron ympärille voitaisiin tilannetta hoitaa, kun markkinat kertakaikkisesti ovat jo osoittaneet sen, että peruskorolla ei rahapolitiikkaan tehoa saada, vaan me olemme siirtyneet vapaisiin rahamarkkinoihin epäonnistuen, mistä laskun joutuvat maksamaan todella nyt ne kotitaloudet, jotka ovat ylivelkaantuneet, ja myös ne yritykset, jotka ovat ylivelkaantuneet. Mutta tämä ei ole ollut eduskunnan ratkaistavissa. On sääli, että Suomen Pankki todellakin on tässä suhteessa poliittisen vastuukeskustelun ulkopuolella. Tässä olen kyllä vasemmistoliiton edustajien kanssa samaa mieltä. (Vasemmistoliiton ryhmästä: Hallitus on hyväksynyt sen!)

Sitten täällä sanottiin, että tämä on askel kohti hyvinvointi- tai sosiaalivaltion purkamista. Kyllähän tietysti näin voi olla. Tuskinpa sitä voi kiistää. Jos enemmistö on sitä mieltä, että hyvinvointivaltio Suomesta pure-

taan, näin voi todella käydä. Uskon kuitenkin, että poliittinen enemmistö Suomessa ei koskaan muodostu sellaiseksi. Uskon, että vasemmiston kannatus, sosialidemokraattien ja vasemmistoliiton kannatus, tulee olemaan aina niin vahva, että Suomessa ei synny tilannetta, jossa thatcheriläinen hyvinvointivaltion purkaminen ja yksityistäminen voisi mahdollistua.

Mielestäni onkin ollut tarpeellista, että väliaikainen muutos tehdään nimenomaisesti väliaikaisena valtiopäiväjärjestykseen siksi, että parempi turva kuin lepäämäänjättämisinstituutio pienituloisten ihmisten tai ylipääntänsä ihmisten sosiaalisten ja taloudellisten sekä sivistyksellisten oikeuksien suuntaan on se, että ne ovat meidän hallitusmuodossamme. Ja kun nyt perusoikeuskomitea istuu, meillä on aikaa saada muutos hallitusmuotoon, jossa toivon tietysti, että vasemmistoliitto ja kaikki ne, jotka ovat huolissaan ihmisten perusoikeuksista ja perusturvasta, olisivat muutosta aikaansaamassa. Se takaa paljon paremmin sen, että meidän sosiaaliturvaamme ei päästä leikkaamaan, ei Euroopan yhdentymisen tai minkään muunkaan taloudellisen vaatimuksen paineissa. Se on paljon parempi kuin tämä lepäämäänjättämissääntö. Olen tätä mieltä ehdottomasti.

Mutta on mielestäni aivan rehellisesti sanottava, että kyllä julkisessa taloudessa on paljon perkaamisen varaa ja on välttämätöntä, että niihin voidaan puuttua. Mielestäni kyllä tähän olisi voitu puuttua normaalissakin lainsäädännössä. En ole nähnyt siihen mitään estettä, joskin ehkä hallitus on ollut aina liian hienohipiäinen sen suhteen, että se on ollut sitä mieltä, ettei kannata tuoda ehdotuksia, jotka eivät mene läpi. Mielestäni näin olisi pitänyt tehdä, koska julkisen talouden kehittäminen on mielestäni täysin välttämätöntä, ja olisi pitänyt mitata eduskunnassakin ne voimat, jotka ovat valmiita pitämään hyvinvointivaltion rasvattuna, ja toisaalta ne, jotka hyvinvointivaltion pitävät kankeana, byrokraattisena ja ihmisiä ei hyvin palvelevana.

Nimittäin jos esimerkiksi valtionosuuksiin puututaan, niin kyllä se tietysti johtaa kunnissa siihen, että on tarkkaan harkittava, mitkä menot ovat tarpeellisia. Se ei välttämättä kuitenkaan tarkoita, että kotiaavustajia, lasten päivähoitajia ja monia muita täl-

laisia virkoja ryhdyttäisiin lakkauttamaan ja ihmisiä irtisanomaan.

Olen kyllä sitä mieltä, että organisaatioissa, hallinnoimisessa ja johtamisessa on mahdollista paljon korjattavaa. Olen sitä mieltä, että esimerkiksi lasten päivähoitossa sen sijaan, että me syydämme hyvin kallista kotihoitoa tukea perheille ja esimerkiksi Helsingissä maksamalla vielä ylimääräistä Helsinki-lisää, tätä parempia palveluita me voisimme esimerkiksi saada siten, että me kehittäisimme osuuskuntamuotoisia päiväkotia, joissa yhdistetään sekä kunnan että yhteiskunnan tuki mutta myös ihmisten oma aloitteellisuus ja aktiivisuus.

Tämän kaltaisia uudenlaisia palvelujen kehittämistoimia me tarvitsemme, ja jos siihen tarvitaan säästölakia kepeiksi, niin kyllä olen valmis sen ottamaan. Mielestäni on elämän ja kuoleman kysymys, että julkinen palvelutuotanto pystyy kehittymään ja kilpailemaan yksityisen kanssa, koska olen sitä mieltä, että yksityinen on vain lyhyellä tähtäimellä joissain tapauksissa edullisempaa kuin julkinen. Silloin kun on kysymys ihmisten peruspalveluista, vain julkiset palvelut ovat sellaisia, että ne pystyvät pitämään huolen niistä näkökohdista, joita itse pidän tärkeinä.

No niin, olen siis sitä mieltä, että julkinen talous kaipaavaa remonttia, ja siinä mielessä en pelästy sitä, että kuntien valtionosuusjärjestelmää uudistetaan vapaakuntalain hengessä. Se antaa silloin kunnille valinnan mahdollisuuksia, ja myös kunnissa tietysti poliittiset enemmistöt ratkaisevat, miten asioita viedään eteenpäin.

Niin kuin täällä on sanottu, niin tämä asiahan todennäköisesti tulee jäämään hallitusneuvottelukysymykseksi sen vuoksi, että ensi vaalien jälkeen pitää löytyä kaksi kolmasosaa, joka on valmis tämän lain hyväksymään, ja siinä mielessä en näe, että tämä keskustelu olisi mennyt hukkaan, vaan on ollut hyvin tarpeellista, koska todellakin kysymys on tulkinnoista. Perustuslakivaliokunta joutuu, jos tämä laki hyväksymään, tulkitsemaan sen, mikä on lakisääteistä toimeentuloa.

Haluaisin kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että perustuslakivaliokunnan omassa mietinnössä on annettu jo tulkintaohjeet. Ne eivät ole mitä tahansa eduskunnan toiveita, koska perustuslakivaliokunnan työskentely perustuu siihen, että se noudattaa aikaisem-

min omaksumiaan linjauksia. Sen vuoksi olen varma ja tyytyväinen siitä, että tämän kaltaista tulkintaa siitä, mitä perustoimeentuloturva on, on lavennettu hallituksen esityksestä. Siihen on liitetty myös palvelu, mikä on hyvä asia.

Sitten ihan vielä lopuksi haluaisin sanoa, kun täällä puhuttiin niin kovasti vähemmistösuojasta ja siitä, että tällä siihen puututaan, että minusta ovat menneet nyt käsitteet sikäli sekaisin, että emme me tarvitse poliittiselle oppositiolle perustuslain suojaa. Me tarvitsemme ihmisille, joiden perustarpeista on kysymys, suojaa. Sen vuoksi perusoikeudet on kirjoitettava hallitusmuotoon, ja sitä varten lepäämäänjättämisinstituutioon ei kannata takertua.

Ed. Vastamäki merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Perustuslakivaliokunnan varapuheenjohtaja Arja Alho ihan viimeisessä lauseessaan otti kantaa vähemmistösuojakysymykseen. Tätä taustaa vasten nyt ymmärränkin varsin hyvin, että kun sosiaalidemokraatit eivät ainakaan, ilmeisesti ei myöskään kokoomus, pidä tarpeellisenä vähemmistösuojaa, se selittää sen, että tämä uudistus on edennyt tällaisella vauhdilla eduskuntakäsittelyssä.

Kuitenkin suomalaisen yhteiskunnan hyvinvoinnin rakentaminen sodanjälkeisenä aikana on pitkälti perustunut siihen, että meillä on ollut laaja konsensus. Laaja konsensus on turvattu perustuslailla, jolloin asioiden valmistelussa jo, ed. Alho, on ollut pakko ottaa huomioon, että asiat eivät etene täällä, jos ei tiettyä enemmistöä saada sen taakse, ja se on turvannut sen, että on hyvin laajasti otettu huomioon myös heikompiensaisten toimeentulo- ja turvaedellytykset. Vaikka nyt puhutaan, että tällä lailla ei puututa toimeentulon perusturvaan, mikään ei estä tekemästä sen tyyppisiä ratkaisuja, jos vain tässä salissa siitä poliittinen yksimielisyys löytyy niillä 101 kansanedustajalla, mihin tällä uudistuksella pyritään.

Ed. Pohjola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä konsensusajattelu on kyllä hyvin merkittävä näkökohta, mutta se

perustuu nimenomaan kriisiaikojen politiikkaan. Ei normaaliolosuhteissa tarvita konsensuspolitiikkaa, ja tämä suomalainen äärimmilleen viety konsensuspolitiikka on johtanut siihen, että joudutaan kabineteissa neuvottelemaan, viemään asiat sinne. Siellä oppositio voi vaatia itselleen kohtuuttomia etuja, jotta hallitus suostuisi opposition tahtoon, ja tämä johtaa eräänlaiseen kähmintään ja saa kansalaiset vieraantumaan politiikasta. Minusta asiat täytyy tuoda reilusti tänne saliin ja polarisoida pikkuisen asioita, ja jos tehdään huonoja päätöksiä, niin sitten kansalaiset ratkaisevat vaalissa. Tämä on eurooppalaisuutta. Se on nykyaikaa. Se on tätä päivää.

Ed. Männistö: Arvoisa puhemies! Tiivistän vielä muutamia ajatuksin säästölakien lepäämäänjättämiskiellon merkityksen. Kysymys on poliittisesta ratkaisusta. Hallitus haluaa välineen sosiaalipalvelujen ja muiden lakisääteisten menojen leikkaamiseen. Vastemmistoliitto ei sitä halua. Saavutetut edut on taisteltu, niitä ei pidä heikentää. Mikäli sellaisia säästökohteita löytyy näistä lakisääteisistä menoista, joihin voimme tulla mukaan, niin varmaan niihin voi tulla eduskunnan enemmistön mukaan.

Menojen leikkaaminen on myös mahdollista eli säästäminen budjetin määrärahoista, sellaisista jotka eivät ole lakimääräisiä. Täällä on viitattu mm. sotakaluston hankintaan. Myöskin lakien toteuttamisessa ja hallinnossa voidaan säästää. Ei tarvitse tuhata ja tarpeetonta byrokratiaa on karsittava. Jos tämän asian kääntää toisinpäin, niin onko niin, että halutaan lakisääteisiä menoja, hyvinvointiyhteiskunnan palveluja, säästää, jotta voitaisiin edelleen tuhata ja pitää yllä tarpeetonta byrokratiaa?

Säädösteknisesti muutama ajatus. Määräaikainen perustuslain muutos on erittäin harvinainen poikkeus. Olisi pitänyt harkita, soveltuuko se tähän tapaukseen, paljon perusteellisemmin, mitä tämän lain säätämisen yhteydessä on ollut mahdollista. Puhe siitä, että voitaisiin kokeilla, miten lepäämäänjättämiskielto toimii, on hyvin kummallinen, koska perustuslain kokeilu asetettiin ainakin asiantuntijoiden mielipiteissä erittäin kyseenalaiseksi.

Tulkinnanvaraisuusasiat. Me emme tiedä, mitkä ovat säästölakeja, emmekä me tiedä,

mitä toimeentulon lakisääteinen perusturva on. Eli on ihan totta, että täällä ei nyt tiedetä, mihin laki pitää mahdollisuudet sisällään.

Kun on menossa lepäämäänjättämismenetelyn kokonaisselvitys ja kun siinä yhteydessä myöskin sosiaalisten, sivistyksellisten ja taloudellisten perusoikeuksien liittäminen perustuslakeihin perusoikeusuudistuksen myötä on harkittavana ja toivon mukaan toteutuu siinä yhteydessä viimeistään, kun yleinen lepäämäänjättämiskielto ehkä säädetään, ei ole mitään mieltä tällaiseen määräaikaiseen lainsäädäntöön, mitä ollaan tekemässä.

Lopuksi, arvoisa puhemies, eduskuntahan pääsääntöisesti tekee päätökset enemmistöpäätöksinä. Siihen on eräitä poikkeuksia. Tässä yhteydessä on merkitystä sillä poikkeuksella, että 67 kansanedustajaa voi jarruttaa enemmistöpäätöksen toteutumista äänestämällä sen valtiopäivien yli. Nyt säädetään lisää poikkeuksia. Tämä uusi ehdotus on poikkeuksen poikkeus: säästölakeja ei saakaan tämän jälkeen äänestää lepäämään. Ja ehdotus sisältää vielä tähänkin poikkeuksen eli poikkeuksen poikkeuksen poikkeuksen, joka on se, että toimeentulon lakisääteisiä perusetuja koskevat lait kuitenkin voitaisiin äänestää yli valtiopäivien. Mitä tämä tällainen lainsäätäminen on? Mitä on tällainen poikkeuksien poikkeuksien poikkeuksien ketjun säätäminen? Ei tämä ainakaan hyvää lainsäädäntötyötä ole. Toivon, että uudet kansanedustajat osaisivat meitä paremmin järjestää Suomen kansan tahdon toteutumisen.

Ed. Jäätteenmäki: Arvoisa puhemies! Me olemme nyt tekemässä valtiosääntöömme muutosta, joka on suurin sen perusteissa koko sen voimassaoloaikana. Mielestäni näin suuren muutoksen valmisteluun ja käsitteilyyn tullut varata reilusti aikaa. Nyt jää epäily, että hankkeen takana on valtopoliittisia näkökohtia. Tämä käsitys vahvistuu, kun tietää, että kokoomuskin vielä vuonna 1986 vastusti paljon vähäisempää muutosta lepäämäänjättämissääntöön. Tuolloin kokoomus korosti, että kolmasosan määrävähemmistö koko eduskunnasta edustaa hyvin merkittävää ja huomioon otettavaa osaa kansalaismielipiteestä. Ilmeisesti kokoomuksen mielestä näin ei enää ole tänä päivänä. Kiire, mikä perustuslakivaliokunnalla oli,

kävi ilmi myös asiantuntijoiden lausunnoista. Lähes jokainen valtiosääntöasiantuntija aloitti esityksensä sanomalla, että ei ole ollut aikaa pohtia riittävästi asiaa. Eräs asiantuntija esitti mielipiteensä vähän jyrkemmin toden: "Kavahdan valtiosäännön muuttamista näin nopeasti ja vajavaisen valmistelun jälkeen."

Minusta tässä on kyseessä niin suuri muutos, että tätä olisi täytynyt laajasti valmistella, pohtia ja harkita. Kun perustuslakivaliokunnassa oli edellinen, paljon pienempi valtiosäännön muutosesitys, me kuuntelimme samojakin asiantuntijoita useaan kertaan, koska matkan aikana tuli aina uusia asioita esille. Nyt jäi paljon avoimia kysymyksiä, joihin kiireen vuoksi ei ollut mahdollista saada vastausta.

Arvoisa puhemies! Täällä on jo paljon puhuttu siitä, mitä uudistus vaikuttaa poliittiseen järjestelmäämme. Hyvin monet asiantuntijat totesivat, että jos esitys toteutuu, poliittinen elämä muuttuu paljon raadollisemmaksi ja poliittisemmaksi. Ed. Alhokin kaipasi dramatiikkaa päätöksentekoon. Useat muutkin puheenvuoron käyttäjät ovat todenneet, että sitä kautta ihmisten mielenkiinto poliittista päätöksentekoa kohtaan nousisi ja mahdollisesti myös äänestysaktiivisuus. Itse kyllä pidän paljon tärkeämpänä sitä, että päätökset ovat hyviä ja ihmisiä kuullaan, kuin sitä, että päätöksiin saadaan dramatiikkaa mukaan. Uskon, että nykyinen äänestyshaluttomuus johtuu enemminkin päätöksentekijöiden ylimielisyydestä ja haluttomuudesta kuunnella ihmisiä kuin siitä, että meillä ei olisi ollut täällä tarpeeksi näytelmiä. Uskon päinvastoin, että dramatisointi ja keinotekoisien näytelmien esittäminen vie-roittaa ihmisiä.

Käsillä oleva uudistus kytkeytyy mielestäni myös tasavallan presidentin asemaan. Jos me haluamme todellisia muutoksia vähemmistösääntönsä ja yleensä myös eduskunnan asemaan, mielestäni meidän täytyisi katsoa asiaa paljon laaja-alaisemmin ja miettiä myös, mitä muutos edellyttäisi tasavallan presidentin asemaan. Nyt kun valmistelu sekä sanoisiko oikeusturvan kannalta ja myös sen kannalta, mitä se vaikuttaa poliittiseen järjestelmäämme, on ollut näin vajavaista, ei voi välttyä siltä päätelmältä, että tämä on huonoa yleensäkin ihmisten oikeusturvalle.

Arvoisa puhemies! Haluaisin vielä puuttua siihen, että esitys on annettu säädettäväksi määräaikaisena. Minusta perustuslainsäädännön määräaikainen muuttaminen ei vaikuta hyvältä. Määräaikaisia lakeja tietyksi esiintyy hyvin runsaasti, mutta perustuslain säännökset, joissa on kysymys valtiollisen ja poliittisen elämän pelisäännöistä, eivät mielestäni sovellu sellaisen nopeatempoisen järjestelyn kohteeksi kuin esimerkiksi verolait ovat joutuneet. Kokoomuksen ja sosialidemokraattien taholta on pidetty huonona, että verolait ovat yksivuotisia. Minusta on paljon huonompaa se, että meidän perustuslain pykälämme ovat muutaman vuoden kestoisia. Koska valmistelu on ollut näin lyhyttä, asiantuntijatkään eivät pystyneet varmasti sanomaan, onko Suomessa useammin kuin kerran aikaisemmin muutettu valtiosääntöä väliaikaisesti. Ilmeisesti näin on tapahtunut vain vuoden 1944 keväällä, ja silloin oli tietysti aivan toisenlaiset ajat kuin nyt. Minäkään en haluaisi väittää, että hallitus on vienyt valtiontaloutemme sellaiseen kriisiin, että perustuslakeja täytyy muuttaa. Ilmeisesti hallitus nyt itse näin haluaa sanoa. Jos lakia pidetään perusteltuna, minusta se silloin olisi pitänyt esittää pysyväksi. Jos taas hallituksen puoleltakin on epäilyksiä lain sisällöstä ja sen asiallisesta perustelusta, esitystä ei mielestäni olisi pitänyt antaa lainkaan.

Arvoisa puhemies! Mielestäni valtiosäännön peruseräpäätteitä ja ajankohtaisia talousongelmia ei tule sekoittaa toisiinsa. Nyt näin on tehty, ja se ei ole hyvää politiikkaa.

Ed. Jaakonsaari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Jäätteenmäki joko kärjisti tai oli ymmärtänyt väärin sen, että ne, jotka ovat tukemassa kansanvallan laajentamista poistamalla erilaiset määrävähemmistö- ja lepäämäänjättämissäännökset ikään kuin kaipaivat jotain dramatiikkaa politiikkaan. Siitä ei ole kysymys, vaan kysymys on siitä, että politiikka olisi enemmän aitoja valintoja kuin juridisia pakkoja.

Vastikään julkistettiin väitöskirja, jossa todettiin, että Suomen asuntopoliittikan ykkösongelma on se, että asuntopoliitikassa on luovuttu politiikasta. Sama koskee maataloutta, ja pelkään, että sama tulee koskemaan julkisia palveluja, mikäli niitä ei sisällöllisesti tehdä vetovoimaisiksi ja uudisteta

sillä tavalla, että niiden tarve syntyy jostain muusta kuin juridisista pakoista.

Mitä dramatiikkaan tulee, luulen, että asia on päinvastoin kuin ed. Jäätteenmäki sanoi. Juuri esimerkiksi yli-ideologinen konsensus on johtanut siihen, että aikoinaan synnyttiin tietoisesti dramaattisia näytelmiä hallituksessa. Siinähan silloinen ministeri, ed. Väyrynen oli kadehdittavan taitava. Nimenomaan synnytettiin erilaisia dramaattisia tapahtumia. Minusta on paljon vaarallisempaa synnyttää näennäisesti dramaattisia tapahtumia kuin se, että politiikka olisi tosiaan aitoja valintoja, mihin kaikkine uhkineenkin johtaa se prosessi, joka on alkanut valtiosäännön uudistamiseksi.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllähän tähän esitykseen paljon ongelmia liittyy, mutta ne ovat nimenomaan poliittisia eivätkä teknisiä. Ne ovat poliittisia ratkaisuja siitä, miten määritellään ensi eduskunnan aikana, jos tulevan eduskunnan 2/3:n enemmistö tämän säännösten tulee hyväksymään, mikä on perusturva ja mitä leikataan.

Ainakin itse lähdän siitä, että se on maatalous ja elinkeinoelämän vinoutunut tuki, jota varten nimenomaan tätä lainsäädäntöä tarvitaan. Tämä on tietysti se pelko, joka keskustan on saanut liikkeelle. Syy on puettu tietysti toisenlaiseen kaapuun ja paljon kauimmaksi, mikä ed. Jäätteenmäeltä hyvin onnistui hänen esittäessään, että tässä ollaan viemässä jotain muuta.

Mutta tässä Euroopan tilanteessa tosiasia on, että meidän on puututtava maatalouden ja elinkeinoelämän vinoutuneeseen tukeen, muuten me emme pärjää. Kartellit, monopolit ja Neuvostoliiton-kauppa ovat meidän elinkeinoelämämme vinouttaneet, ja ellei asiaa saada korjatuksi, emme pärjää. Tässä suhteessa julkisia varoja pitäisi saada toimivammin ohjattua sinne, missä niitä tarvitaan.

Se, että eduskunnan enemmistö eli teoreettisesti 101 kansanedustajaa pystyy paremmin toimimaan, on demokraattista. Tässä tietysti on se sosialidemokraattien näkökulmasta pieni demokratian riski, miten muissa asioissa, jotka liittyvät esimerkiksi omistamiseen, päästään samaan tilanteeseen, niin että enemmistö eduskunnassa päättää eikä niin, että yhden eduskunnan aikana pitää olla

5/6:n enemmistö, joka maailmassa on hyvin harvinaista.

Ed. Pohjola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Jäätteenmäen esitys oli hiukan harhaanjohtava. Siitä sai sellaisen käsityksen, että tässä nyt dramaattisesti pyrittäisiin perustuslakeja muuttamaan. Siinä muutetaan ainoastaan lepäämäänjättämissäännöstöä, joka on hyvin pieni rudimentti, jotta voitaisiin muuttaa tavallisia lakeja. Tämä kärki siis kohdistuu tavallisten lakien muuttamiseen, ei perustuslain. Perustuslain säätämisjärjestys pysyisi ennallaan. Näin tulisi menetellä, jotta Suomi olisi samassa asemassa kuin muut Euroopan maat ja jotta me yhtä joustavasti kykenisimme muuttamaan lainsäädäntöä kuin muuallakin. Tästä on kysymys.

Ed. Männistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ennen jokaisia eduskuntavaaleja, jotka minä muistan, sosialidemokraatit ovat nostattaneet kiistan maatalouden tuesta. Nyt käytetään tätä säästölakien lepäämäänjättämiskieltoa samaan perinteiseen poliittiseen asiaan. Kuitenkin sosialidemokraatit ovat olleet koko sen ajan, mitä he arvostelevat, toteuttamassa juuri sitä maatalouspolitiikkaa, mitä aina ennen vaaleja moititaan.

Ed. Jäätteenmäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä todettiin, että tämä esitys ei aiheuta poliittisia, vaan lähinnä teknisiä ongelmia. (Ed. Jaakonsaari: Päinvastoin!) Minä näen, että sen määrittely, mikä kuuluu lakisääteiseen toimeentuloturvaan, on esimerkiksi perustuslakivaliokunnan näkökulmasta toki hyvinkin tekninen asia. Mutta kansalaiselle se, mitä sosiaaliturvaetuksia ja minkälaista turvaa ja minkälaisia peruspalveluja hän saa, ei todellakaan ole tekninen, vaan hyvin suuri arkielämän asia.

Haluaisin myös lyhyesti todeta, että tässä todellakin on kyse perustuslain muuttamisesta, ei sen suuremmasta, mutta ei myöskään sen vähäisemmästä asiasta.

Täällä on esitetty, mihin tällä aiotaan puuttua, ja se käy jo lakiesityksessä ilmi. Siinä on lueteltu ne kohteet, mihin aikaisemmin säästölakeja on sovellettu, ja ne ovat aikaisemmin nimenomaan olleet kuntien val-

tionosuuksia. Kyllä valiokunnassakin kävi selvästi ilmi, että se on myös yksi mahdollinen säästökohde. Se johtaa siihen, että kuntien on varmastikin joko nostettava veroäyriään tai karsittava jotakin peruspalveluja. Useimmissa Suomen kunnissa veroäyriin alkaa olla niin korkea, että silloin hyvin helposti ollaan pakotettuja karsimaan palveluja.

Ed. Aittoniemi: Arvoisa puhemies! SMP:n eduskuntaryhmän näkemys tästä asiasta on käynyt jo aikaisemmin puheenvuorossani selväksi. Haluan korostaa vielä sitä, että me emme hyväksy parlamentaarista diktatuuria, ja siihen juuri johtaisi tämän lain hyväksyminen. Vähemmistön vaikutusmahdollisuudet murenisivat käytännössä olemattomiksi.

Hallitusta edustavien voimien ja opposition kanssakäyminen on eduskunnassa ja yleensä politiikassa ollut vähän heikonlaista. Nyt kun tulee haasteita taloudellisen tilanteen johdosta siihen suuntaan, että hallituspuolueet joutuvat etsimään opposition tukea, saattaa olla, että tulevat vuodet ovat sopivan ja hyvän kurssin aikaa siihen suuntaan, että hallituspuolueet pitävät jatkuvasti neuvotte-luyhteyttä opposition suuntaan. Näin ollen on mahdollista myös silloin, kun yhteiskunnan tarve sitä vaatii, rakentavassa mielessä pyrkiä yhteisiin päämääriin. Kuten olen aikaisemmin todennut, SMP:n eduskuntaryhmä on varmasti valmis neuvottelemaan, vaikka se poliittisesti tuntuisi kipeältäkin, sellaisista kompromisseista, jotka ovat yhteiskunnalle välttämättömiä. Näin ollen me tulemme esiintymään äänestyksessä sen mukaisesti, että näitä lakeja ei hyväksytä.

Lopuksi, rouva puhemies, totean, että maatalous on meillä ongelma, mutta emme me nyt ala sitä varmasti perustuslakeja muuttamalla leikata. Kyllä meidän täytyy tässä yhteiskunnassa päästä kansainvälistenkin paineiden vuoksi pikkuhiljaa sellaiseen tulokseen, jossa maatalouden taloudelliset rasitteet yhteiskunnalta vähenevät. Kovin raa'alla tavalla ja perustuslakeja muuttamalla me emme voi tähänkään asiaan kyllä lähteä.

Ed. Sasi: Arvoisa puhemies! Vielä lopuksi muutama reunahuomautus.

Ensinnäkin ne, jotka vastustavat tätä hallituksen esitystä, mielestäni osoittavat selvän epäluottamuslauseen Suomen kansan enemmistölle ja epäilevät, että Suomen kansan enemmistö ei kykenisi valitsemaan parlamenttiin sellaista enemmistöä, jolla olisi riittävästi järkeä ja arvostelukykyä.

Toinen tekijä tässä keskustelussa mielestäni on se, että luulen, että kun aikoinaan lepäämäänjättämissäännöstö luotiin — se tapahtui sen jälkeen, kun meillä säätyvaltiopäivistä luovuttiin — tavoitteena oli, vaikka sanottiinkin olevan turvata teknillisesti mahdollisimman korkeatasoinen lainsäädäntö, kuitenkin pyrkiä hidastamaan pelättyä kehitystä. Luulen, että samat argumentit ovat pohjalla niissä esityksissä ja niiden henkilöiden puheissa, jotka vastustavat hallituksen esitystä, eli pelätään sitä kehitystä, joka meillä on edessämme, ja pyritään jarruttamaan sitä kaikin tavoin ja pyritään siitä syystä tukemaan sellaisia teknisiä ratkaisuja, joilla tätä kehitystä voitaisiin estää menemästä eteenpäin.

Keskustapuolueen osalta toki ymmärrän tämän. On selvää, että kun keskustapuolue vuosikymmenien kuluessa on kahminut erilaisia etuisuuksia kannattajakunnalleen, niistä luopuminen mm. Euroopan yhdentyessä on erittäin vaikeata. Mutta me kaikki tiedämme, että niihin on puututtava. Kukaan ei perusteettomia etuisuuksia saa tässä yhteiskunnassa säilyttää itsellään tai taustaryhmälään.

SKDL:n osalta tosin suuresti ihmettelen sitä, koska luulisi, että tällaisessa markkinatalousjärjestelmässä SKDL:llä ei ole mitään puolustettavaa. Mutta syy SKDL:n käyttäytymiseen lienee siinä, että halutaan vastustaa kaikkea muutosta ja kaikkia muutosesityksiä, mitä eduskuntaan tuodaan. Sekin on tietyllä tavalla johdonmukainen linja.

Kun, arvoisa puhemies, täällä on eräissä yhteyksissä väitetty, että tämä purkaa konsensuksen, haluaisin vain erityisesti keskustalaisille puheenvuoron käyttäjille muistuttaa ajanjaksosta vuodesta 1966 vuoteen 1987, minkälaista konsensusta keskustapuolue toivoi kokoomuksen suhteen. Minkäänlaista konsensusta ainakaan minä en muista havainneeni tuolta ajalta. Mikäli meillä jonkinlaista järjestystä saatiin, kyllä se lähinnä tapahtui presidentin toimesta ja ruoskan

avulla, joten mielestäni konsensusargumentti ei ole kovinkaan vedenpitävä.

Mitä tulee siihen, että tämä ei edistäisi säästämistä, sen tavoitteena on nimenomaan mahdollistaa se, että yhden vuoden aikana voidaan säästää, tehdä säästölakeja. Me tiedämme, mikä tänä päivänä on konkreettinen tilanne. Kaikkia niitä säästöehdotuksia, joita eduskuntaan on tuotu, oppositio on yksimielisesti vastustanut, ja ne on myöskin hylätty. Näitä esityksiä on ollut kaiken kaikkiaan kuusi kappaletta. Se merkitsee sitä, että on mahdotonta saada muuten kuin määräenemmistöllä, kahden kolmasosan määräenemmistöllä, säästölakeja tässä eduskunnassa lävitse, mikä tekee talouspolitiikan harjoittamisen äärimmäisen vaikeaksi.

Kun nyt mm. keskustan puheenjohtaja Esko Aho on vaatinut, että olisi pitänyt säästää, harjoittaa järkevää menopolitiikkaa, niin kun täällä salissa keskustellaan, oppositio puheissa kyllä aina kannattaa säästämistä ja tiukkaa menopolitiikkaa, mutta sitten kun keskustapuolueelta tai vasemmistoliitolta kysytään, mistä säästetään, niin aina, jokainen kerta, me saamme vastaukseksi: ei ole opposition asia säästää, vaan on hallituksen asia säästää. Hallitus toimii tällä hetkellä yksinkertaisen enemmistön voimin täällä, joten tästä pitäisi loogisesti kaikei seurata sen, että kun hallituksen asiana on säästää ja niiden eduskuntaryhmien, jotka tukevat yksinkertaisella enemmistöllä hallitusta tässä eduskunnassa, silloin myöskin yksinkertaisella enemmistöllä pitäisi olla mahdollisuus tehdä eduskunnassa säästöpäätöksiä, jotta opposition toive ja tahto voitaisiin toteuttaa.

Haluan myöskin todeta, että tämä hallituksen esitys ei ole sinänsä kovin vaarallinen, jos pelätään, että meillä ollaan sosiaalivaltiota purkamassa, siitä syystä, että lakisääteinen toimeentulon perusturva on jätetty säästömahdollisuuksien ulkopuolelle. Se merkitsee sitä, että tässä suhteessa tarvitaan määräenemmistöä, jos sosiaalivaltion perusturvaan halutaan puuttua.

Haluan myös korostaa sitä, että hallituksen esitys on määräaikainen. Me näemme ensi eduskuntakaudella, jos eduskunta suuressa viisaudessaan hallituksen esityksen 2/3 enemmistöllä hyväksyy vaalien jälkeen, mitenkä neljän vuoden aikana tällainen järjestelmä toimii. Sen jälkeen asiaan joudutaan palaamaan. Tällainen kokeilu toki antaa

mahdollisuuden myös selvittää, onko se kriittikki, jota hallituksen esitykseen on kohdistettu, oikeutettua ja oikeata vai ei. Joten sanoisin, että jokaisella pitäisi olla tässä vaiheessa rohkeutta, kun ei vielä tiedetä välttämättä seuraavista hallitusratkaisuksista, tukea tämän tyyppistä esitystä, jotta nähdään, jätneväittäkö se meillä talouspolitiikkaa ja antaako se meillä paremmat mahdollisuudet talouspolitiikan harjoittamiselle.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluan vain todeta sen, että aina syytetään hallitusta ja suomalaista talouspolitiikkaa päätöksentekoa siitä, että meillä ei kyetä nopeisiin päätöksiin. Toisaalta on nurinkurista, että kun pyritään lainsäädäntöä tältä osin muuttamaan, että nopeisiin taloudellisiin päätöksiin voitaisiin päästä, niin sanotaan, että ei näin nopeasti saa tehdä muutoksia. Tässäkin suhteessa pitäisi olla looginen ja pyrkiä siihen, että kun on selvä tarve olemassa säännösten muuttamiseen, eduskunta voi tehokkaasti ja nopeasti tehdä päätökset.

Ed. Männistö: Arvoisa puhemies! Ed. Sasi antoi täysin väärän todistuksen vasemmistoliiton tavoitteista puhuen tosin SKDL:stä. Vasemmistoliitto, kuten SKDL aiemmin, on esittänyt ja tukenut uutta edistyskellistä lainsäädäntöä kuten perusturvauudistusta. Me vastustamme pienituloisten ja vähävaraisten etujen heikentämistä. Se ei ole meidän mielestämme edistyskellistä eikä oikeudenmukaista.

Ed. Sasi on kyllä kuullut täällä monia puheenvuoroja, joissa vasemmistoliiton toimesta on ehdotettu valtion tulojen lisäämistä peruuttamalla suurituloisten verohelpotukset ja menojen säästämistä tuhlausta ja byrokratiaa karsimalla ja luopumalla tarpeettomista hankinnoista kuten sotakalustosta.

Ed. Anttila: Arvoisa puhemies! Ed. Sasilie haluaisin vain lyhyesti todeta, että hallituksen suurin virhe on tällä vaalikaudella ollut se, että hallitus ei ole taipunut yksinkertaisesti hakemaan oppositiosta tukea erilaisille säästökohteilleen, vaan hallitus on tuonut esitykset tänne niistä etukäteen neuvottelematta. Nimenomaan se, että meillä on valtiösäännössä ollut vähemmistösuoja, on turvannut sen, että hallituksen ja asioiden valmistelijoiden on pitänyt jo valmistelussa ottaa se huomioon. Kun näin ei ole käynyt,

niin totta kai on selvä, että ne ovat täällä kaatuneet. Hallituksen suurin virhe on se, että yhteistyöhalukkuutta opposition suuntaan ei ole ollut.

Ed. Kietäväinen: Arvoisa puhemies! Ed. Sasin puheenvuoroa kuunnellessa varmasti monelle kuulijalle nousi mieleen ajatus, mitä säästöä on se, kun valtio siirtää omia lakisääteisiä menojaan kuntien maksettavaksi, mitä säästöä se on julkisen talouden kokonaisuutta ajatellen. Tätä kautta ehdottomasti vaarannetaan peruspalvelut, koska ei kunnissa ylimääräisiä rahapuita ole, joista varoja otetaan.

Toinen keino olisi se, että kunnille annettaisiin valmiudet säästötoimenpiteisiin. Mutta tässä ei hallituksella olekaan ollut tahtoa. Esimerkiksi täysin turhaa byrokratiaa valtavasti kunnissa ja koko julkisen hallinnon sisällä teettävän valtion tiukan kuntiin kohdistaman ohjailun purkamisessa esimerkiksi norminpurun osalta ei ole päästy eteenpäin lainkaan. Eli ollaan kyllä säästöjä vaatimassa, mutta ei anneta kunnille keinoja toteuttamaan näitä säästöjä järkevällä tavalla.

Kun on puhuttu johdonmukaisuudesta, täytyy kysyä, mitä johdonmukaisuutta on se, että vaaditaan huomattavia säästöjä kunnilta ja pari kuukautta sitten täällä salissa hallituksen esityksen pohjalta säädettiin kunnille lisää menoja satojen miljoonien markkojen edestä, kun säädettiin lisää tehtäviä. Missä on johdonmukaisuus? Tällainen kysymys mieleen varmasti herää.

Lopuksi, arvoisa puhemies, konsensusseen. Tässä suhteessa on muutos tapahtunut. Aikaisemmin asiat, etenkin merkittävämät uudistukset, valmisteltiin laajapohjaisesti. Nyt jopa laajoja perustuslakien muutoksia on valmisteltu ilman opposition mukanaoloa.

Ed. Sasi: Arvoisa puhemies! Lopuksi haluan todeta ensinnäkin ed. Kietäväiselle sen, että tämäkin hallituksen esitys valmisteltiin komiteassa, jossa mm. keskustalla oli oma edustajansa, ed. Pokka.

Sitten haluan myös todeta, että keskustelussa asian yhteydessä ei ole tuotu esille yhtään ainoata hallituksen säästölakiesitystä, jota oppositio olisi tukenut. Tämä on karu tosiasia.

Mitä tulee neuvotteluihin, miksi niitä ei ole käyty, kun niitä on ehdotettu — mm. viime syksynä keskustan puheenjohtaja Aholle ehdotettiin neuvotteluja — ennakkoehdot olivat täysin mahdollisia ja osoittivat sinänsä, että oppositio ei halunnutkaan neuvotteluja.

Haluan myös korostaa sitä, että yleensä, jos hallitus haluaa neuvotella säästöistä opposition kanssa, opposition ehdotukset ovat menojen lisäyksiä joillakin muilla sektoreilla, jolloin loppujen lopuksi säästöistä ei juuri-kaan jää yhtään mitään käteen, joten neuvottelut eivät ole osoittautuneet hyödyllisiksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Anttila ed. Laineen kannattamana ehdottanut, että lakiehdotus hylättäisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy toisessa käsittelyssä päätetyn lakiehdotuksen jätettäväksi lepäämään ensimmäisiin vaalien jälkeen pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin, äänestää ”jaa”; jos ”ei” voittaa, on lakiehdotus hylätty.

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

”Jaa” äänestävät seuraavat edustajat:

Aaltonen, Ahonen, Ajo, Ala-Harja, Alho, Antvuori, Backman, von Bell, Bärlund, Donner, Dromberg, Elo, Gustafsson, Haavisto, Hacklin, Halonen, Hietala, Hilpelä, Hokkanen, Holvitie, Hurskainen, Häkämies, Jaakonsaari, Jansson, Joenpalo, Jouppila, Junnila, Järvenpää, Jääskeläinen, Kalima, Kalliomäki, Kasurinen, Kautto, Kekkonen, Knuuttila, Kohijoki, Korkia-Aho, Kärhä, Lahti-Nuuttila, Lapiolahti, Laurila, Lax, Lindroos, Linnainmaa, Louvo, Melin, Metsämäki, Muttilainen, Myller, Mäki-Hakola, Mönkäre, Mörttinen, Niinistö, Nordman, Nyby, Nyman, Ollila, Paakkinen, Paasio, Paavilainen, Paloheimo, Pesola, Pietikäinen, Pohjanoksa, Pohjola, Puhakka, Puisto, Pul-

lainen, Pystynen, Rajamäki, Ranta, Rantanen, Rauramo, Renlund, Rinne, J. Roos, T. Roos, Rusanen, Saarinen, Saastamoinen, Sasi, Savela, Savolainen, Skinnari, Soinivaara, Suominen, Särkijärvi, Taina, Tiuri, Turunen, Tykkyläinen, Törnqvist, Uosukainen, Urpilainen, Valli, Varpasuo, Vastamäki, Wasz-Höckert, Viinanen, Viljanen, Vuoristo, Vähänäkki ja Zyskowicz.

”Ei” äänestävät seuraavat edustajat:

E. Aho, R. Aho, Aittoniemi, Alaranta, Almgren, Andersson, Anttila, Apukka, Astala, Fred, Hautala, Heikkinen, Helle, Huhtanen, Ikonen, Isohookana-Asunmaa, Jokinen, Jokiniemi, Juhantalo, Jurva, Jäätteenmäki, Kankaanniemi, Kauppinen, Kettunen, Kietäväinen, Koistinen, Kokko, Kuuskoski-Vikatmaa, Kääriäinen, Laaksonen, P. Lahtinen, Laine, Laitinen, Lehtosaari, P. Leppänen, U. Leppänen, Löyttyjärvi, Maijala, Mattila, Moilanen, Mäkelä, Mäkipää, Mänistö, Nieminen, Pekkarinen, Pelttari, Pokka, Puska, Renko, Riihijärvi, Ryyänen, Röntynen, Saapunki, Saari, Sarapää, Seppänen, Sillanpää, Siuruainen, Stenius-Kaukonen, Säilynoja, Tenhiälä, Tennilä, Tähkämaa, Uitto, Wahlström, Vihriälä, Virolainen, Vistbacka, Vähäkangas, Väistö, Väyrynen ja Väänänen.

”Tyhjää” äänestävät edustajat Malm ja Westerlund.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Björklund, Björkstrand, Hetemäki-Olander, Hämäläinen, Ikkala, Joutsensaari, Järvisalo, Kanerva, Karkinen, Kemppainen, M. Lahtinen, Lamminen, Louekoski, Luttinen, Miettinen, Perho, Pesälä, Puolanne, Rehn, Salolainen, Taxell ja Valo.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 103 jaa- ja 72 eitä, 2 tyhjää; poissa 22. (Koneään. 3)

Eduskunta on hyväksynyt toisessa käsittelyssä päätetyn lakiehdotuksen jätettäväksi lepäämään ensimmäisiin vaalien jälkeen pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Ehdotukset laeiksi Suomen Hallitusmuodon ja valtiopäiväjärjestyksen valtionaloutta koskevien säännösten muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 262

Lakialoitteet n:ot 95/1988 vp. sekä 48 ja 127

Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 17

Suuren valiokunnan mietintö n:o 334

Ensimmäinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen kuluessa on esitettävä kaikki asiassa tehtävät ehdotukset. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista.

Toisessa käsittelyssä päätetyt, hallituksen esitykseen sisältyvät kaksi lakiehdotusta muodostavat yhden kokonaisuuden, ja niistä on päätettävä perustuslain säätämistäjärjestyksessä. Nämä lakiehdotukset voidaan nyt, jollei muuta ehdotusta tehdä, äänten enemmistöllä hyväksyä jätettäväksi lepäämään ensimmäisiin vaalien jälkeen pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin tai hylätä.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset hyväksytään jätettäväksi lepäämään ensimmäisiin vaalien jälkeen pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteisiin sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on lakialoitteiden osalta loppuun käsitelty.

5) Ehdotukset riita-asiain oikeudenkäyntimenettelyn uudistamista alioikeuksissa koskeviksi laeiksi

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 15

Lakivaliokunnan mietintö n:o 16

Suuren valiokunnan mietintö n:o 335

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 6)–8) asiasta.

Keskustelu:

Ed. Jokinen: Arvoisa puhemies! Oikeudenkäyntimenettelyn uudistus on ollut pitkän ja perusteellisen valmistelun alaisena mutta jää edelleen ajastaan jälkeen liian paljon. Kysymys on niistä kolmesta asiasta, joista puhemies mainitsi.

Pahinta lienee tekstin sekavuus ja ristiriitaisuus, joka onkin Suomen lainsäädännön oleellisin ongelma. Parhaatkin yritykset korjausten aikaansaamiseksi törmäävät siihen merkilliseen käytäntöön, että olemassa olevat lait rajaavat kulloinkin esillä olevan muutoksen korjausmahdollisuudet varsin vähäisiksi. Tämä puolestaan johtaa sekavaan, jopa keskenään ristiriidassa olevaan lain tekstiin. Oikeudenkäyntimenettelyn riita-asioissa alioikeuksissa käytettäväksi välineeksi tulisi olla tekstiltään sellainen, että sitä ymmärtäisivät edes varatuomarit. Nyt sitä ei taida selvittää edes korkeintaan lain tuntija ja tulkitsija. Asiantuntijat, hallitus ja erityisen viisas lakivaliokuntakin olivat ymmällä useissa kohdissa. Nyt paketti on lyöty kiinni, ja käytäntö lain soveltamisessa paranee kautta maan. Näin tietysti haluamme uskoa. Pärjättävähän tälläkin on, mutta lain säätäjänä en voi mitään sille, että tunnen syyllisyyttä kansanedustajana siitä, että selvää suomen kieltä suomalaisessa lainsäädännössä ei käytetä.

Juuri 5), 6) ja 7) asia päiväjärjestyslistalla ovat eräitä konkreettisia esimerkkejä siitä, miten huonoa, vanhentunutta ja suorastaan virheellistä lainsäädäntöä me hyväksymme. Voidaan oikeutetusti väittää, että onhan tämä nyt huomattava parannus, korjaus ja uudistus. Olkoon näin. Mutta miksi tietoisesti jäädään aina puolitiehen? Siksikö, ettei valmisteluvaiheessa ole päästy yksimielisyyteen pidemmälle menevistä korjauksista?

Riita-asioiden oikeudenkäyntimenettelyn uudistuksen tarkoitus on muuttaa oikeudenkäyntimenettelyämme vastaamaan niitä periaatteita, jotka Länsi-Euroopan maissa ovat yleisesti käytössä ja joita Euroopan neuvoston suositus riita-asioiden oikeudenkäynti-

menettelyn järjestämiseksi edellyttää. Säännöksiä on lukumääräisesti paljon, ja ne ovat luonteeltaan täsmällisiä ja tiukkoja, jotta tuomioistuimella ja asianomaisilla olisi selkeä ohje siitä, mitä uusi menettely käytännössä eri käsittelyvaiheissa tarkoittaa.

Uudistuksella pyritään parantamaan kansalaisten oikeusturvaa antamalla tuomioistuimelle mahdollisuudet käsitellä riita-asiat nykyistä perusteellisemmin ja perustella tuomiot hyvin. Tämä toteutetaan tuomioistuinten voimavarojen tarkoituksenmukaisella suuntaamisella. Oikeusturvan tehostamiseen päästään kehittämällä oikeudenkäyntimenettely suulliseksi välittömästi ja keskitetyksi sekä jakamalla riita-asiain oikeudenkäynti kahteen erilliseen perusvaiheeseen: valmisteluun ja pääkäsittelyyn.

Vaikka esityksen perusteluissa useissa kohdissa korostetaan joustavuutta, sitä ei kaikissa säännöksissä ole riittävästi otettu huomioon. Uudistuksen tarkoituksena näyttää olevan, ettei alioikeuksien henkilökuntaa lisätä. Asian käsittelyn aikana kävi kuitenkin selväksi valiokunnassa esille tulleiden selvitusten perusteella, että uudistuksen jälkeen tarvitaan nykyistä jonkin verran vähemmän tuomareita mutta kansliahenkilökuntaa huomattavasti lisää.

Uudistus aiheuttaa myös tilan tarvetta lisää, koska nykyiset tilat eivät vastaa tarvetta. Jo tässäkin kohdassa ollaan tilanteessa, joka osoittaa, että lain valmistelussa ei ole otettu huomioon todellisuutta uudistuksen tullessa käytännön sovellutukseen. Ilman käytännön toiminnan turvaamista alioikeusuudistuksen tavoite oikeusturvan parantamisesta jää säätämisen ja teorian asteelle. Vastaavista tapauksista on riittävästi kokemuksia jo nykyisellään, joten tällaiseen menettelyyn ei olisi ollut varaa.

Uudistuksen toteuttaminen käytännössä edellyttää perusteellista alituomari- tai asiantuntijakunnan koulutusta sekä riittävän voimakasta tiedottamista yleisten tiedotusvälineiden ja yleisölle jaettavien esitteiden avulla, eri tyyppisten koulutusilaisuuksien järjestämistä ja koulutusmateriaalin valmistamista.

Tiedon eteneminen kaikilta osin onkin avainkysymys, mutta miten levität tietoa esimerkiksi lakien sisällöstä ja sellaisesta pykäläviidakosta, josta edes asiantuntijat eivät ota selvää? Jotakin kai kertoo sekin, että lakivaliokunnan oli pakko lausua mietinnös-

sä, että johtolauseessa käytetty tekniikka on lainkäyttäjän kannalta mahdoton. Se korjattiin sitten viimeksi sanoiksi ”kohtuuttoman vaikea”. No, paljonko se käytännössä muuttaa ajatusta?

Pykäläkokonaisuuden selville saaminen on tänäkin päivänä liian monessa kohdassa juuri tuollainen. Kuitenkin kansalaisten tarpeita varten säädettyjen lakien tulisi olla ymmärrettäviä, kun ne jo tällä vuosisadalla kirjoitetaan sentään suomen kielellä. Lait ovat liian kaukana ajasta eli huolestuttavan paljon ajastaan jäljessä tänäkin päivänä.

Oikeusministeri Halonen: Arvoisa puhemies! Sekä lakivaliokunnan puheenjohtaja että sen jäsenet ovat sekä esitelleet että väitelleet hallituksen esitykseen sisältyvistä laeista jo aikaisemmissa istunnoissa, ja myös ovat tulleet varsin perusteellisesti esitellyiksi sekä hallituksen esitys että myös lakivaliokunnan siihen tekemät muutokset. Tämän lisäksi haluan nyt tämän suuren hankkeen tullessa kolmanteen käsittelyyn jossakin määrin vetää yhteen käytyä keskustelua ja myös suunnata katseen tulevaisuuteen siitä, mitä nyt tehty uudistus tulevaisuudessa merkitsee.

Arvoisa puhemies! Alioikeusuudistus on jo usean vuoden ajan ollut keskeinen lainvalmisteluhanke oikeusministeriössä sekä minun että myös ministeri Louekosken ja jo ministeri Taxellin aikana. Tähän on useitakin syitä. Ehkä tärkein liittyy itse tuomioistuinlaitoksen tehtävään. Nykyaikaisessa oikeusvaltiossa tuomioistuimen tehtävänä on huolehtia siitä, että yksittäinen oikeustapa ratkaistaan eduskunnan hyväksymän lain mukaisesti ja toivottavasti myös lainsäätäjän antamassa hengessä.

Se on siis tärkeä eduskunnan työn jatkaja. Käytännössä sen tulisi turvata se, että eduskunnan hyväksymät lait rupeavat elämään tarkoitettulla tavalla käytännössä. Tuomioistuinlaitosta ja oikeudenkäyntimenettelyä ei olla uudistamassa sen vuoksi, että ne nykyisellään olisivat jotenkin riskaabeleja, vaarallisia, oikeusturvan kannalta. Siitä ei ole kysymys. Suomi ansaitsee nytkin oikeusvaltion nimen. Mutta kysymys on tuomioistuinlaitoksen ja oikeudenkäyntimenettelyn nykyaikaistamisesta siten, että ne yhdessä voivat vastata nykypäivän vaatimuksiin ja kan-

salaisten kasvaviin tasonnostamisvaatimuksiin.

Ratifioidessaan eurooppalaisen ihmisoikeussopimuksen Suomi teki varauman mm. muutoksenhakutuomioistuinten suullisten käsittelyjen osalta. Tuo varauma tulisi mahdollisimman pian poistaa ja menettely hovioikeuksissa uudistaa. Hovioikeusmenettelyn uudistamisen edellytys on nyt käsiteltävänä olevan alioikeusuudistuksen toteutuminen. Menettelyn parantaminen alioikeuksissa ja nykyistä perustellumpien tuomioiden antaminen ensinnäkin vähentää muutoksenhakuja alioikeuksista hovioikeuteen — niin lienee syytä uskoa — ja lisäksi luo paremman pohjan itse hovioikeuden käsittelylle.

Arvoisa puhemies! Eräissä valtioissa on käytössä myös ns. ryhmäkanne. Useissa valtioissa on lisäksi keskusteltu sellaisen kanneen käyttöön ottamisesta. Ryhmäkanteen avulla esimerkiksi suuri joukko kuluttajia voi ajaa vahingonkorvausvaatimusta virheellisen esineen valmistajaa vastaan tai ympäristövahingon kärsineet vahingon aiheuttajaa vastaan. Meilläkin on syytä perusteellisesti tutkia, millä tavoin oikeudenkäyntimenettelyä voidaan kehittää siihen suuntaan, että yksittäisen kansalaisen vähäisetkin vaatimukset saadaan tuomioistuimissa nykyistä helpommin käsitellyiksi. Tämänkin uudistuksen edellytyksenä, kuten aiheesta tehtyyn kirjalliseen kysymykseen antamassani vastauksessa viime syksynä olen todennut, on nyt käsiteltävänä olevan alioikeusuudistuksen toteuttaminen.

Liittytyämme Euroopan neuvostoon ja ratifioituamme eurooppalaisen ihmisoikeussopimuksen olemme lähestyneet sinänsäkin yleiseurooppalaista oikeuskulttuuria. Erittäin tärkeitä tässä tilanteessa on, että oikeuslaitoksemme niin muodon kuin sisällön puolesta vastaa niitä vaatimuksia, joihin muissa eurooppalaisissa valtioissa on totuttu. Tämä vaatimus korostuu entisestään, jos tuomioistuinten sovellettaviksi tulevat ne lukuisat määräykset ja ohjeet, jotka tällä hetkellä ovat voimassa olevaa oikeutta Euroopan yhteisön talousalueella.

Arvoisa puhemies! Ehkä eniten arvostelua nyt eduskunnan käsiteltävänä olevat hallituksen esitykset ovat saaneet osakseen sen vuoksi, että niiden on väitetty sisältävän liian paljon pikkutarkkoja säännöksiä. Tähän on lakivaliokunnankin lausunnossa kiinnitetty

huomiota. On jopa väitetty, että ehdotukset sitoisivat liiaksi tuomarin käsittelyä yksittäisessä jutussa.

Omalta osaltani minun täytyy kylläkin jyrkästi torjua edellä mainitut väitteet. Ensinnäkin on selvä, että ehdotuksiin sisältyvät lait eivät ole kirjoitetut yksinomaan tuomareita varten. Niissähän on pyritty selkeästi määrittelemään se palvelutaso, jota oikeusturvaa hakevan kansalaisen pitää tuomioistuimessa saada. Ilmeisesti tämän vuoksi ehdotuksia on arvosteltu jopa liiallisesta palveluhenkisyydestä.

Toisaalta ehdotettava laki antaa tuomioistuimille nykyistä paremmat ja selkeämmät keinot oikeudenkäynnin tehokkaaseen johtamiseen ja jutun nopeaan ratkaisemiseen. Tuomarilla on siis käytettävissään lakiin kirjoitettu selkeä säännös, johon voi nojautua ilman, että joutuu väittelemään asianosaisten kanssa siitä, miten juttua tulisi käsitellä.

Koulutuksella on keskeinen merkitys uudistuksen toteuttamiselle käytännössä. Kuitenkin on niin, että koulutus ei koskaan riittävällä tavalla tavoita kaikkia niitä, jotka koulutusta tarvitsisivat. Sen vuoksi on tärkeää, että itse laki antaa riittävän vastauksen, miten kussakin yksittäisessä jutussa on meneteltävä. Tältä osin ehdotettavat lait vastaavat myös sitä tasoa, miten menettelystä on muissa vastaavan järjestelmän maissa säädetty.

Lakivaliokunnan lakiehdotuksiin esittämät korjaukset eivät ole ristiriidassa edellä selostetun tavoitteen kanssa. Omalta osaltani olen valmis täältäkin nyt puoltamaan esitysten hyväksymistä lakivaliokunnan esittämässä muodossa ja antamaan niille täyden tukeni.

Tuomioistuinlaitoksen osuus koko valtion tulo- ja menoarviosta on vain noin puoli prosenttia. Käsityksen tuomioistuinlaitoksen arvostuksesta eri yhteiskunnissa voisi ehkä saada jonkun mielestä vertailemalla vaikkapa eri maiden tuomioistuimia varten rakentamista rakennuksista. Arvostuksen vuositainen perinne ilmenee niissä suurissa ja mahtavissa palatseissa, joita näkee Keski-Euroopan kaupungeissa. Meillä ei vastaavia palatseja juuri ole, ja mielestäni ne aika huonosti sopisivatkin suomalaiseen mentaliteettiin. Voisi väittää, että suomalaiset tuomioistuimet fyysisiltä resursseiltaan ovat monissa tapauksissa varsin hyvissä olosuhteissa

ja myös varsin modernin tekniikan antamien mahdollisuuksien piirissä.

Varsin todennäköistä on se, että oikeudenkäyntimenettelyn uudistaminen jo sinällään tekee työskentelyn tuomioistuimissa haastavammaksi ja mielenkiintoisemmaksi. Yliopistokoulutusta jouduttaneen tästäkin syystä osittain uudistamaan, ja keskustelu myös tällä tieteenalalla väkisin kansainvälistyy.

Sen lisäksi olisi toivottavaa, että yhteiskunnan arvostus tuomioistuinlaitosta kohtaan ilmenisi myös siten, että tuomioistuinlaitoksen palvelukseen voitaisiin saada mahdollisimman hyvä henkilökunta ja mahdollisimman hyvät työskentelyolosuhteet ja antaa tuomioistuinten näin olla kilpailukykyisiä työpaikkoja myös myös ulkoisten olosuhteitensa osalta. Tuomioistuimista varsin suuri osa työskentelee tällä hetkellä kohtuuttoman työtaakan alla. Huolestuttavaa on se, että tuomioistuinten käsiteltäväksi tulevien asioiden lukumäärä lisääntyy lisäksi koko ajan huomattavasti. Olen kuitenkin omalta ammattipaikaltani todennut, että meidän tuomarikuntamme on hyvin ammattitaitoista ja hyvin asiaansa innostunutta. Sen vuoksi tuntuu varsin oikeutetulta se vaatimus, että nimenomaan työskentelyolosuhteita tuomioistuimissa tulisi voida parantaa ja että tuomioistuimissa tehdystä työstä tulisi myös saada asianmukainen korvaus.

Lakivaliokunta on itse asiassa hyvin lähellä käytännön totuutta sanoessaan, että koko tälle suurelle hankkeelle tulee antaa riittävät voimavarat. Tässä mielessä olen erittäin tyytyväinen, että lakivaliokunta ollen substanssivaliokunta on kiinnittänyt myös perinteisesti valtiovainvaliokunnalle kuuluvaan sektoriin huomiota ja katsonut, että tässä on huomautuksen paikka.

Arvoisa puhemies! Vaikka koko talvi onkin kulunut hallituksen esitysten muodostaman kokonaisuuden parissa, kuitenkin se, koko tehtävän laajuus huomioon ottaen, on ollut varsin ripeää työskentelyä. Sen on mahdollistanut se, että lakivaliokunta viimeisenä toimintavuotenaan hyvässä yhteistyössä asiaa valmistelleiden virkamiesten kanssa ryhtyi ajoissa jo kesällä perehtymään tähän asiaan ja pystyi näin kokoamaan syksyllä omat voimavaransa tämän varsin mittavan työn loppuun saattamiseksi. Tässä yhteydessä haluan omalta puoleltani vielä kerran kiittää siitä, niin kuin aikaisemmissa käsitte-

lyissä on sanottu, että tämä 300 vuotta vanha sinänsä kunniakas perinne suomalaisessa oikeusvaltion historiassa on nyt saamassa modernimman kääntein.

Arvoisa puhemies! Ed. Jokinen vähätteli hieman: onko uudistus nyt kuitenkaan tullut niin pitkälle tehtyä kuin hän ja eräät muut olisivat toivoneet. Eteenpäin on aina hyvä katsoa ja vaatia uusia tilanteita ja uusia uudistuksia, mutta tässä suhteessa vaaleilla valittava eduskunta ei tule jäämään nykyistä huonompaan asemaan, uudistustyöhän jatkuu vielä.

Kuitenkin oli erinomaisen hyvä asia, että tähän asti ainoan puheenvuoron kolmannessa käsittelyssä käyttäneen ed. Jokisen puheenvuorosta mielestäni tuli se kaikkein keskeisin punainen lanka esille: Oikeusvaltiossa ihan tavallisen kansalaisen oikeusturvan kannalta on keskeinen asia se, että lait on kirjoitettu mahdollisimman selkeästi, sekä myös se, että tuomioistuinlaitos kokonaisuudessaan ja sen tuomarikunta sekä siellä työtekevät asianajajat ja muut henkilöt käyttävät niin selkeää kansanomaista kieltä, että oikeusalamainen tai oikeuskansalainen itse ymmärtää, mistä häntä koskevassa asiassa on kyse.

Ed. Pohjola: Herra puhemies! Pyysin puheenvuoron ed. Jokisen puheenvuoron johdosta. En ryhdy toistamaan sitä, mitä olen ensimmäisessä ja toisessa käsittelyssä lakipaketin osalta lausunut. Toteaisin kuitenkin ed. Jokiselle, joka sanoi, että tämä riita-asiain oikeudenkäyntimenettelyä koskeva lainsäädäntö on tekstin osalta sekavaa ja ristiriitaista, että näin ei ole. Ei toki lakivaliokunta sekavaa ja ristiriitaista tekstiä käsittään laske eikä myöskään lain valmistelija ole esittänyt. Säännökset ovat kyllä moninaisia ja useilta kohdin kovin yksityiskohtiin meneviä. Siltä osin voidaan tietysti kritisoida, jos tahdotaan, mutta se on tyystin eri asia.

Ed. Jokinen sanoi niin ikään, että laki olisi vanhana syntynyt. Näin ei ole. Päinvastoin Suomi astuu tällä prosessioikeusuudistuksella Euroopan oikeudenkäyntimenettelyn piiriin ja siirtyy euroaikaan. Sanoisin, että harppaus vuoden 1734 prosessilaista Euroopan neuvoston mukaisiin suosituksiin ja periaatteisiin on melkoinen, joten tältäkin osin ed. Jokisen kritiikki on aiheeton.

Ed. Vistbacka: Herra puhemies! Mielestäni uudistus on sangen tarpeellinen niidenkin terveisten mukaan, mitä itse olen saanut. Kun kuuntelin ministeri Halosen puhetta, tuli mieleen vain se, että näin eduskuntakauden päättyessä voisi esittää oikeusministerille toiveen: Kun näin suuria paketteja tulee, ainakin itse lakivaliokunnan jäsenenä koin hieman vaikeaksi sen tahdin, kun siellä oli näin laajoja kokonaisuuksia käsiteltävänä, eli siinä ei tahtonut pysyä mukana. Sen johdosta toivoisin, että kun näin suuria paketteja tuodaan, niin ne olisivat yleensä eduskuntakauden alussa, jolloin siihen voitaisiin paremmin perehtyä.

Ed. Hilpelä: Arvoisa puhemies! Ministeri Halonen mainitsi puheenvuorossaan, että Suomi teki yhden varauksen liittyessään Euroopan ihmisoikeussopimukseen ja varaus koskee suullisen käsittelyn mahdollisuutta muutoksenhakutuomioistuimissa. Hän arveli myös, että alioikeusuudistus osaltaan vähentää paineita, mikäli oikein ymmärsin, muutoksenhakutuomioistuinkäsittelyyn.

Tällä hetkellä tilanne kuitenkin on se, että tätä varaumaa tuskin lähivuosina voidaan poistaa, mikäli muutoksenhakutuomioistuinten resurssveja ei huomattavasti lisätä. Olen tehnytkin asiasta kirjallisen kysymyksen, en tiedä, ehtiikö käsittelyyn näillä valtiopäivillä. Pidän sitä kyllä hyvin tärkeänä, paitsi sen vuoksi, että pystyisimme poistamaan varauksen, niin myös kansalaisten oikeusturvan parantamisen kannalta.

Oikeusministeri Halonen: Arvoisa puhemies! Haluan vastata ed. Hilpelälle, että on täysin oikeassa siinä, että resurssinäköymä tällä hetkellä tekee kenet tahansa meistä pessimistiseksi. Mutta toisaalta jos alioikeusuudistus, jossa nyt on meidän uudistuspolitiikkamme painopiste, etenee toivottavalla tavalla, jo valmiina olevat ehdotukset hovioikeusasteen työn parantamiseksi voivat mielestäni lähteä realistisesti liikkeelle.

Haluan mainita, että juuri tällä hetkellä korkeimman oikeuden tiloissa ovat kokoon-tuneena Suomen hovioikeustuomarit pohtimassa tätä uudistusta. Minä uskoisin, että heidän kantansa on hyvin saman suuntainen kuin ed. Hilpelän tai ed. Pohjolan tai ed. Vistbackan, että alioikeusuudistus sinänsä on hyvin keskeinen ja he ovat toivoneet sitä

oman työnsä pohjalle, mutta huomio tulisi mitä kiireisimmin sen jälkeen kohdistaa hovioikeuteen, jossa menettely on, kun vertaa sitä korkeimman oikeuden uudistettuun systeemiin tai alioikeuksiin, selvästi nyt jälke-jäänyt.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely juliste-taan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Ehdotukset laeiksi oikeudenkäymiskaaren sekä eräiden muiden lakien tiedoksianto-riita-asioissa koskevien säännösten muutta-misesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 16

Lakivaliokunnan mietintö n:o 17

Suuren valiokunnan mietintö n:o 336

Puhemies: Toisessa käsittelyssä pääte-tyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely juliste-taan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Ehdotus laiksi oikeudenkäymiskaaren pöytäkirjaa ja tuomiota koskevien säännös-ten uudistamisesta riita-asioissa

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 154

Lakivaliokunnan mietintö n:o 18

Suuren valiokunnan mietintö n:o 337

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätet-ty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

8) Ehdotukset laeiksi turvaamistointa koskevan lainsäädännön uudistamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 179

Lakivaliokunnan mietintö n:o 19

Suuren valiokunnan mietintö n:o 338

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

9) Ehdotus ulkomaalaislaiksi

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 47

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 30

Suuren valiokunnan mietintö n:o 339

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 10) asiasta.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Mitään isompaa hehkutusta ei enää viimeisenä päivänä ja pitkän käsittelyn jälkeen ole syytä tästä asiasta pitää. Ulkomaalaislaista minä vilpittömästi toivon, että se toimii sillä tavalla, että se pystyy ratkaisemaan ne ongelmat,

joita erityisesti viimeisen vuoden aikana meidän pakolaishallituksessamme on esiintynyt. Se saattaa olla mahdollista, jos byrokratia toimii sillä tavalla, että se toteuttaa lain tarkoitusta ja käyttää niitä mahdollisuuksia, mitä laki tarjoaa.

Olisin, niin kuin aikaisemmin toisen käsittelyn yhteydessä esitin, nähnyt, että lakia olisi voitu tiukentaa sillä tavalla kuin esitin ulkoasiainvaliokunnan mietintöön liitettyssä vastalauseessani, mutta sehän ei täällä mennyt läpi. Olen kuitenkin sitä mieltä, että tämäkin laki on kohtuullinen.

Mutta kuten sanoin, jos on selkärankaa sitä käyttää ministeriön taholta, Ulkomaalaiskeskuksen taholta, se saattaa onnistua. Toinen asia, joka on ehdottomana edellytyksenä ulkomaalaislain toimivuudelle, on se, että tähän työhön varataan riittävät resurssit.

Tällä hetkellä olemassa olevat resurssit, mukaan luettuna 1991 budjetissa annetut, ovat elettyä elämää, ja niiden perusteella ja niillä resursseilla ei pystytä lakia toteuttamaan nykyisten ruuhkien aikana, saati jos ruuhkat jatkuvat, toivottavasti ei, ja taas saamme eräänä päivänä lukea lehdistä tai kuulla radiosta tai televisiosta, että uusia pakolaismassoja on Suomeen siirtynyt.

Herra puhemies! Sitten ponsiasioihin. Ensinnäkin totean sen kuten aikaisemminkin, että ulkoasiainvaliokunta minullekin suureksi harmiksi hyväksyi ed. Björklundin esittämän perustelulausuman lukuun Valiokunnan kannanotot, jaksoon Oikeus turvapaikkaan kolmannen kappaleen loppuosaan, joka tietyllä tavalla lyö korvalle lakitekstissä hyväksyttyä 30 §:ää eli sitä, että turvapaikanhakijalle ei anneta subjektiivista turvapaikkaoikeutta. Tämä oli vahinko sikäli, että muuten perustelut ovat aika selkeät ja synkronissa tähän lakiin.

Näin ollen koska olen jo vastalauseessani todennut, että en voi hyväksyä ed. Björklundin aloitteesta tähän tullutta lausumaa, olen tehnyt perustelulausumani, joka on jaettu numerolla 1) edustajien pöydälle, joka on lähes samanlainen kuin ed. Väyrysen nimellä jaettu. Tämä on kyllä kyllä tiettyä plagiointia, mutta minun tekemässäni ehdotuksessa pari ensimmäistä riviä on eri tavalla. Katson, että se on parempi. Se on minun mielestäni selkeämpi kuin ed. Väyrysen esittämässä perustelulausumassa.

Herra puhemies! Ehdotan, että perustelussa lausutaan:

1) ”Eduskunta katsoo, että Suomen tulee noudattaa omaa, tähän lakiin perustuvaa ulkomaalaispolitiikkaa eikä omaksua muiden Pohjoismaiden lainsäädännössä noudatettua subjektiivisen turvapaikkaoikeuden periaatetta. Tämän johdosta eduskunta ei hyväksy seuraavaa ulkoasiainvaliokunnan mietintöön sisältyvää kannanottoa: ”Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että valtio voi lainsäädännössään myöntää turvapaikan hakijalle subjektiivisen oikeuden turvapaikkaan pakolaisten oikeusasemaa koskevan yleissopimuksen edellytysten täytyessä. Esimerkiksi Ruotsissa ja Norjassa on säädetty subjektiivinen oikeus turvapaikkaan ja Tanskassa oleskelulupaan. Ulkoasiainvaliokunta katsoo, että vastaisessa lainsäädännössä tämä mahdollisuus olisi Suomenkin osalta perusteellisesti selvitettävä.” — Siis tämä kohta oli juuri se, joka tietyllä tavalla lyö korvalle jo aikaisemmin pykälän muodossa päätettyä.

Sitten, herra puhemies, ehdotan perusteluissa lausuttavaksi nimenomaan resurssikysymystä ja tavoitteita koskien seuraavaa:

2) ”Eduskunta edellyttää, että soveltamalla uuden ulkomaalaislain eri lainkohtien tarkoitusta ja huolehtimalla siihen tarvittavien henkilö- ynnä muiden resurssien riittävydestä hallitus toteuttaa tavoitteen, että turvapaikkahakemusten käsittely kestää keskimääräisesti enintään yhden kuukauden.”

Herra puhemies! Tämä perustelulausumaehdotus on käytännössä saman sisältöinen kuin ed. Almgrenin ym. allekirjoittama, kuitenkin hiukan toiseen muotoon kirjoitettu.

Ed. Väyrynen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On reilua, että ed. Aittoniemi myöntää kopioineensa minun ehdotukseni. Sen sijaan mielestäni hän ei ole oikeassa väittäessään, että hänen muotoilunsa olisi parempi. Hänen ehdotuksensa on epälooginen siinä mielessä, että hän edellyttää nyt hyväksyttävän lain noudattamista. Niinhän tietysti tapahtuu eikä subjektiivisen turvapaikkaoikeuden periaatetta voida noudattaa, kun laki sai 30 §:n osalta hallituksen alun perin esittämän sanamuodon. Katson, että oma ehdotukseni on parempi ja loogisempi, ja toivon, että se hyväksytään.

Ed. Almgren: Herra puhemies! Nopeasti muuttuvat maailmanpoliittiset tilanteet näkyvät mm. siinä, että Suomi joutuu uudistamaan ulkomaalaislakinsa seitsemän vuotta sen jälkeen, kun ensimmäinen ulkomaalaislaki astui voimaan. Ennen vuotta 1984 ei ollut ulkomaalaislakia laisinkaan.

Suomen noudattama asiallinen ulkomaalaispolitiikka, josta kansanomaisessa kielessä on joskus käytetty hyvin sattuvaa ilmaisua ”kännöläisyys”, on ollut mielestäni kaikkien etu. Ei olisi ollut sen enempää tänne pyrkivien ulkomaalaisten kuin Suomenkaan edun mukaista, että maahamme olisi tullut pakolaisiksi ilmoittautuvia, joita emme olisi pystyneet hoitamaan tyydyttävästi, puhumatta-
kaan hyvästä.

Suomen Punaiselle Ristille on annettava erityinen tunnustus ja kiitos hyvin tehdystä työstä. Oikealla tavalla motivoitunut ja hyvin työnsä tehnyt SPR:läisten joukko on jälleen kerran esimerkillisellä tavalla tehnyt työn, joka oikeastaan olisi kuulunut valtiollalle. Joutuu kysymään, miten huikeiksi kustannukset, jotka jo nyt ovat olleet suuria, olisivatkaan nousseet, jos jokainen työtehtävä olisi pitänyt hoitaa palkkatyönä ja viranomaistoimena.

Eduskunnankin tiedossa on, että pakolaishallinnon politiikkaa ajatellen tyytymättömiä on paljon. Mielestäni tästä kansalaisreaktiosta selvä syy lankeaa hallituksen harteille. Se ei pystynyt ennakoimaan tilannetta ajoissa eikä informoimaan kansalaisia. Jos nopeasti olisi tiedotettu tekemistämme kansainvälisistä sopimuksista ja niiden velvoitteista, olisi välttytty monelta turhalta kahinalta.

Uusi ulkomaalaislaki nykyaikaisine toimintamenetelmineen olisi pitänyt saada nopeammin käyttöön. Käsitän kyllä, että eduskunta ja sen hyvää työtä tehneet lakivaliokunta ja ulkoasiainvaliokunta ovat pyrkineet tarkkuuteen ja täsmällisyyteen, mutta tiivistetyssä työtahdissa olisi kenties voitu saada aikaan uusi ulkomaalaislaki aikaisemmassa vaiheessa.

Tiedossa on myös kaikilla kansanedustajilla se, että veteraanit ja eräät muutkin kansalaisryhmät ovat osoittaneet tyytymättömyyttä. Se ei ole ihme, kun vuosien aikana ei ole saatu aikaan sellaisia uudistuksia, jotka olisivat tehneet oikeutta sodanaikaisille sukupolville. Henkilökohtaisesti olen kuitenkin vakuuttunut siitä, että suomalaisten reaktiot

olisivat olleet paljon myönteisempiä, jos oikea tieto oikeaan aikaan olisi saatu perille. Eivät suomalaiset minun mielestäni ole pohjimmitaan luotaantyyntäviä ja pohjaan asti kateellisia ja itsekkäitä. Ihmiset ottavat vastaan järkevät perustelut.

Ed. Aittoniemi esitti äsken kaksi perustelulausumaa. Ulkoasiainvaliokunnan jäsenenä hiukan hämmästyin sitä, että hän ei tullut mukaan niihin lausumiin, jotka esitettiin jo valiokunnan mietinnössä olevissa vastalauseissa. Tietysti käsitin sen, että ed. Aittoniemellä ja kaikilla muillakin on oikeus tehdä perustelulausumia sinä aikana, kun parhaaksi katsovat, mutta itse ne asiat, joihin ed. Aittoniemi aivan oikein puuttui, olivat esillä jo keskustelun aikana. Kun valiokunnassa ilmoitettiin vastalauseista, hän oli niistä tietoinen.

Täällä on myös ed. Hilpelän jättämä perustelulausuma. Se koskee samaa asiaa, joka on valiokunnan mietintöön jätetyssä vastalauseessa ja on ed. Väyrysen nimellä. Kun ulkomaalaislaki äänestyksen jälkeen kenties tärkeimmässä pykälässään sai sen sanamuodon kuin sai, niin mielestäni ei ollutkaan perusteltua, että valiokunta enemmistöpäätöksellä halusi valiokunnan mietinnön perusteluihin kohdan, jossa ikään kuin välittömästi tähdätään siihen, että valiokunnan ja sittemmin eduskunnan hyväksymä kanta nopeasti kuitenkin muutettaisiin toiseksi.

Herra puhemies! Olen lausunut valiokunnan mietintöön jätetyssä vastalauseessa, että kuukausia kestävä odotus ja epävarmuus luovat turvapaikanhakijassa turvattomuutta ja pitkä odotusaika monia ongelmia. Yleisesti odotetaan, että Suomi ratkaisee pakolaiskysymyksen nopeasti. Nopea käsittely ja ratkaisu ovat sekä oman maamme että turvapaikkaa hakevien pakolaisten etu. Turvapaikkahakemusten nopea, mutta samalla tarkka käsittely antaa kaikille osapuolille takeet siitä, että tasapuolisesti otetaan huomioon sekä voimassaoleva lainsäädäntö että Suomen allekirjoittamat kansainväliset sopimukset. Valiokunnan olisikin tullut kappaleessa Lakiehdotuksen henkilöstö- ja rahoitustarpeet lausua seuraavaa. Herra puhemies! Ehdotan tämän perusteluina nyt näin kuuluvaksi:

”Eduskunta edellyttää, että uuden ulkomaalaislain toteuttamiseen myönnetään riittävät voimavarat, jotta ulkomaalaiskeskuk-

sessä oleva hakemusruuhka saadaan puretuksi ja hakemukset vastaisuudessa käsiteltyksi pääsääntöisesti yhden kuukauden määräajassa.” — Saman kaltainen ajatus sisältyi myös lakivaliokunnan lausuntoon liitettyyn eriävään mielipiteeseen.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Uskallan kyllä uskoa niinkin, että joillekin turvapaikanhakijoille turvattomuutta herättää se, jos asia saadaan kovin nopeasti ratkaistua, mutta se siitä.

Minä haluan puuttua perustelulausumasiaan. Toki tiesimme, että vastalauseita jätetään. Jokaisella oli kiire sellaista tekemään. Tiesin myös, että ed. Almgren tekee vastalauseen, ja olin näistä asioista toki samaa mieltä, mutta olisi ollut tietysti asiallista kysyä kiireessä, haluanko tulla tähän mukaan tai sillä tavalla. Mutta tällä ei ole mitään merkitystä. Meillä on samat perusteet ja periaatteet ed. Almgrenin kanssa. Minä katson, että minun kakkosperustelulausumani liittyy hieman enemmän lain tarkoitukseen, siis yritän ammentaa lain tarkoituksesta ja lisäresursseista sen tuloksen, mitä tässä voidaan odottaa, mutta ne ovat molemmat hyviä, ed. Almgren. Jos minun esitykseni häviää, olen heti mukana ed. Almgrenia tukemassa.

Samalla huomautan myös ed. Väyrysellä siitä, että perustelulausumassa on parisen riviä sellaista, joka on samaa kuin hänellä ja joka voisi olla toisin. Enhän minä voi tietenkään ottaa valiokunnan mietinnöstä jotakin, jonka minä haluan poistaa, erisisältöisenä kuin on tähän jäljennetty. Ongelma on siinä, että minun näkemykseni kahdella ensimmäisellä rivillä on erilainen kuin ed. Väyrysen, ja tässäkin tapauksessa, jos minun esitykseni hylätään, menemme toki ed. Väyrysen näkemyksen taakse, koska niillä ei ole suuria eroja.

Ed. Vistbacka (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Almgren totesi, että valiokunnassa lakia olisi pitänyt nopeammin käsitellä. Ainakin lakivaliokunnan osalta, jonka jäsenenä olen, käsitykseni mukaan tämä estettiin hallituspuolueiden eduskuntaryhmien taholta lähinnä sen johdosta, että haluttiin saada muutoksia, oltiin valmiita tekemään muutosehdotuksia, mutta hallituspuolueitten eduskuntaryhmät eivät halunneet

lähteä viemään asioita eteenpäin, ennen kuin sisäasiainministeriöstä tulee jotakin mustaa valkoisella, ja se todella viipyi. Ehkä tuotti vaikeuksia sisäasiainministeriölle lähinnä se, että itse olin tehnyt ennen joulua lakimuutosesityksen nimenomaan nopeutetusta käsittelystä. Se ehkä vaikeutti tilannetta sillä tavoin, että sieltä ei tahtonut tulla mitään. Tämä on se ongelma minun mielestäni, minkä takia esimerkiksi lakivaliokunnassa asia viipyi todella pitkään.

Ed. Kettunen: Herra puhemies! Minusta ulkoasiainvaliokunnan mietintöön jäänyt lausuma siitä, että eduskunnan tulisi tulevasa lainsäädännössä selvittää sitä, olisiko Suomessakin annettava muiden Pohjoismaiden, mm. Ruotsin ja Norjan, tapaan turvapaikanhakijoille subjektiivinen oikeus turvapaikan saamiseen, on minusta varsin vaarallinen kannanotto, ja siksi tulen äänestyksessä tukemaan näitä perustelulausumaehdotuksia, joilla pyritään valiokunnan mietinnön sisältöä tältä osin muuttamaan.

Mielestäni Suomen näissä asioissa ei tule hakea ja ottaa esimerkkiä Ruotsista ja Tanskasta. Nämä Pohjoismaat ovat pakolais- ja ulkomaalaispolitiikassaan ajautuneet jonkinlaiseen kriisiin. Päinvastoin meidän suomalaisten ja Suomen eduskunnan tulee näitä maita ja niiden harjoittamaa politiikkaa käyttää eräänlaisena hälyttävänä esimerkkinä siitä, mihin ajaututaan, kun harjoitetaan näissä asioissa vastuutonta ja lyhytnäköistä politiikkaa.

Meidän ei tule myöskään antaa kuvaa Suomessa ulospäin siitä, että me olisimme valmiit ottamaan Suomeen ulkomaalaisia turvapaikanhakijoita ilman ehtoja, ilman järkevää ja asiallista politiikkaa. Meidän ei tule antaa kuvaa siitä, että Suomen rajat ovat auki kaikille tänne halukkaille.

Arvoisa puhemies! Osui tuossa käteeni kirjallinen kysymys ja vastaus n:o 614, jossa vastauksessa ministeri Tuulikki Hämäläinen on vastannut ed. Aittoniemen kirjalliseen kysymykseen, joka koskee sekä pakolaisten että turvapaikanhakijoiden yhteiskunnalle aiheuttamia kustannuksia. Tästä vastauksesta selviää mielenkiintoisia asioita. Tässä sanotaan, että Suomeen pakolaisena tulevan henkilön osalta syntyy kustannuksia ensimmäisenä vuonna yhteiskunnalle seuraavasti:

Aikuinen pakolainen aiheuttaa vuosittaisia

kustannuksia 162 158 markkaa, kouluikäinen lapsi 79 337 markkaa ja alle kouluikäinen lapsi 101 032 markkaa. Turvapaikanhakijan osalta kustannukset ovat keskimäärin 7 910 markkaa kuukaudessa. Tähän keskiarvoon on laskettu mukaan aikuiset, koululaiset ja alle kouluikäiset.

Lisäksi tässä todetaan, että jos turvapaikanhakijalle myönnetään turvapaikka tai oleskelulupa suojelun tarpeessa, hän siirtyy pakolaisten vastaanottopalvelujen piiriin. Tämä tarkoittaa silloin sitä, että kustannukset turvapaikanhakijan osalta nousevat, ja nämä ovat aikaisemmin luetteleman pakoilaisten vuosittaiset kustannukset.

Arvoisa puhemies! Näissä asioissa siis ei keskustella myöskään kustannusten osalta pienistä markkamääristä, pienistä kustannuksista, vaan mikäli turvapaikanhakijat lisääntyvät ja mikäli asioiden käsittelyä ei saada nopeutettua ja järkevöitettyä ja jättevöitettyä, niin tästä on tulossa maallenne todelle suuret kustannukset lähiaikoina.

Kun eduskunta on nyt hyväksymässä tässä viimeisessä istunnossaan uuden ulkomaalaislain, on todella syytä toivoa ja myös vaatia, että tätä lakia viranomaiset soveltavat asiallisesti, järkevästi ja myös jättevästi sekä vastuullisesti niin, että nämä asiat saataisiin vähitellen tässä maassa kuntoon.

Nimittäin on täysin kohtuutonta ja ihmeellistä, että tänne ovat päässeet tulemaan mm. sadat somalit ilman papereita ja vieläpä niin, niin kuin julkisuudessa on ollut, että he ovat tulleet ns. Moskovan mafian kautta maksamalla tänne saapumisestaan eräänlaiset lunnasrahat. Tämä ei ole tervettä toimintaa. Kyllä Suomen on ulkomaalais-, siirtolais- ja pakolaispolitiikassaan pystyttävä harjoittamaan sellaista politiikkaa niin, että asiat ovat meidän ja meidän viranomaistemme käsissä.

Samalla on mielestäni syytä vaatia, että pakolaisia ja turvapaikanhakijoita ei hajoteta ympäri maata, niin kuin nyt on menetelty, ja tietooni on tullut, että mm. oltaisiin lähiaikoina noin 160 somalia sijoittamassa Ouluun Heikinharjun sairaalaan, josta raikotaan entiset potilaat alta pois ja tilalle otetaan somaleja. Tämä ei voi olla oikeata politiikkaa.

Minusta aivan oikeutetusti on eduskunnassa aiheuttanut myös keskustelua ja ihmetelyä Suomen Punaisen Ristin liian aktiivinen

rooli. Tämähän paljastui viimeisessä somalilähetyksessä Helsingin Eteläsatamassa, kun Tallinnasta saapunut Georg Ots toi yllättäen noin 160 somalia Suomen Eteläsatamaan. (Ed. Gustafsson: Oliko liikaa humanismia?) — Minusta siinä oli liikaa sotkeutumista Punaisella Ristillä viranomaisasioihin.

Minusta tämä asia olisi pitänyt antaa hoitaa viranomaisten toimesta ja oikeassa järjestyksessä kuntoon, ja minusta näiden henkilöiden, jopa eräiden juristien, sotkeutuminen tähän asiaan oli epäloogista. Minulle tuli valitettavasti sellainen kuva, arvoisa ministeri, että sisäministeri Rantanen esikuntineen olisi hoitanut tämän asian aivan asiallisesti ja ehkä jopa toisella tavalla, kun oli lopputulos. Mutta todennäköisesti sisäministeri Rantanen esikuntineen joutui ylhäältä tai ehkä paremminkin sivusta tulevan painostuksen kohteeksi. Tällainen kuva kentällä syntyi ja johti sitten tähän lopputulokseen, että taas tuli 163 somalia suomalaisten elätettäväksi, todennäköisesti vähintään puoleksi vuodeksi, ehkä vähän pitemmäksikin aikaa.

Kun on väitetty, että Moskovassa on mafia, joka hyötyy somalien välittämisestä tänne, niin valitettavasti on syntynyt ainakin minulle sellainen kuva ja epäily, onko Suomessakin ryhmä, joka hyötyy näistä asioista. Minusta tuntuu, että on jo syntynyt näiden asioiden ympärille sellainen virkamiesten ja myöskin osittain juristien joukko, joka hyötyy taloudellisesti siitä, kuta enemmän tänne somaleja ja yleensä turvapaikanhakijoita saadaan. (Ed. Kekkonen: On! Puhuja!) Jos ministeri Halonen on sitä mieltä, että nämä juristit, nimeltä mainitsematta, eivät tästä toiminnastaan halua palkkaa tai korvauksia, niin ilmoittakoot sen eduskunnalle. Tekevätkö he pyyteetöntä työtä? Minulla on sellainen käsitys, että juristit eivät koskaan tee pyyteetöntä työtä tällaisissa asioissa, vaan palveluksia annetaan ja lasku seuraa, jos ei heti käteen, niin ainakin jäljestä. (Min. Halonen: Ed. Kettunen kuulee vastauksen puheenvuorossani!)

Toisin sanoen näyttää siltä, että Suomeenkin on syntymässä eräänlainen mafia, joka hyötyy näiden asioiden tiimoilta. Minusta tällaiseen tilanteeseen ei tule asioita johtaa, ja toivon, että tämä ulkomaalaislaki antaa viranomaisille hyvän lähtökohdan järkevälle ja järkeväälle asioiden hoitamiselle niin, että me

suomalaiset voimme itse päättää siitä, keitä tänne otetaan, milloin otetaan jne. Samalla toivon, että seuraava eduskunta mahdollisimman nopeasti saisi käsiteltäväkseen siirtolaislainsäädännön, jolla ohjattaisiin siirtolaispolitiikkaa, mikäli sellaista tässä maassa tarvitaan.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En puutu sanallakaan näihin asenteellisiin puoliin, jotka ed. Kettusen puheenvuorosta kävivät ilmi, mutta hänellä on ilmeisesti käsitteet aika paljon sekaisin. Hän käytti tässä sanaa pakolainen, mutta se miten hän johdatteli pakolaiskäsitteen, oli varsin outoa. Onko ed. Kettunen todella sitä mieltä, että näiden somalien olisi pitänyt pyytää Siyad Barrelta jonkinlainen dokumentti kouraan, jonka avulla he sitten lähtevät tulemaan Suomeen pakolaisiksi? Kun tässä kohti ilmeisesti on ed. Kettusella erittäin vankat puutteet tiedoissa, niin ehdotan, että hänet laitetaan yläasteelle uudelleenoppiin niin, että asiat kirkastuvat jatkossa.

Ed. Haavisto (vastauspuheenvuoro): SMP toistamiseen puuttuu Suomen Punaisen Ristin humanitääriseen työhön pakolaisten hyväksi, ja ed. Kettunen viittasi tapahtumiin Georg Otsilla. Suomen Punaisen Ristin liian aktiivinen rooli jotenkin sekoitti tätä pakolaisasian käsittelyä. Ulkopuoliselle tarkkailijalle siitä jäi lähinnä se kuva, että Suomen Punainen Risti ja Pakolaisneuvonta saivat tapahtumat Georg Otsilla jotenkin laillisuuden uomiin. Hetken näytti siltä, että ei noudateta vanhaa lakia eikä uutta lakia näiden Georg Otsilla tulneiden somalien turvapaikka-anomusten käsittelyssä.

Minä itse arvostan sitä, että Suomen Punainen Risti on ottanut periaatteen, että se ei jätä ketään kadulle, se ei jätä ketään hädänalaisen asemaan, ei myöskään niitä somaleita, jotka täältä turvapaikkaa hakevat, vaan ymmärtääkseni Suomen Punaisen Ristin ja meidän kaikkien edun mukaista on se, että nämä asiat käsitellään lain mukaan asianmukaisessa järjestyksessä. Näin nyt onneksi on tapahtunut, vaikka SMP ilmeisesti jotakin toista haluaisi.

Ed. Kettunen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Pulliaiselle ja myöskin ed. Haavistolle totean, että mielestäni soma-

lien, jotka tulivat Georg Otsilla Suomenlahden yli, tutkimisen olisi pitänyt tapahtua laivalla. Kun kerran Suomen hallitus on todennut, että Neuvostoliitto on turvallinen maa, niin oikea paikka somaleille, tälle lastille, olisi ollut mennä takaisin Tallinnaan ja Neuvostoliiton maaperälle.

Edelleen ed. Pulliaiselle totean, että silloin kun minä kävin kansakoulua, ei ollut peruskoulusta kysekään. Oli normaali kansakoulu, ja mikäli ed. Pulliainen pystyy järjestämään minulle peruskoulupaikan ja aikaa sattuu olemaan, niin kyllä kannattaa harkita varmaankin hänen ehdotustaan.

Ed. Laine: Herra puhemies! Suomessa saatettiin voimaan noin kahdeksan vuotta sitten ulkomaalaislaki, joka perustui vuonna 1976 asetetun ulkomaalaistoimikunnan ja vuonna 1979 jatkovalmisteluja suorittamaan asetetun työryhmän työhön. Eduskunta hyväksyi vuoden 1983 alussa mainitun valmistelun pohjalta annetun hallituksen esityksen mukaisen ulkomaalaislain, jolla silloin korvattiin siihen saakka voimassa ollut ulkomaalaisasetus. Silloin säädettyä lakia pidettiin ulkomaalaisten oikeusturvan kannalta myönteisenä uudistuksena, vaikka lopputulosta myös kritisoitiin. Ehkä kritisointi, puutteet ja heikkoudet ovat olleet ainakin osittain vaikuttamassa siihen, että nyt on otettu uusi edistysaskel uuden ulkomaalaislain valmistelun ja toisessa käsittelyssä lopullisen sisällön saaneen käsittelyn tuloksena. En ole lain aikaisemmissa käsittelyvaiheissa käyttänyt puheenvuoroa, vaikka seurasin lain valmistelua eduskuntakäsittelyn osalta ulkoasiainvaliokunnan varajäsenenä sanoisin kohtalaisella tarkkuudella.

Ulkoasiainvaliokunnassa kiinnitin huomiota erääseen muutoseikkaan, johon nyt palaan; ja ulkoasiainvaliokunnan mietintöluonnosta sitten korjattiinkin tältä osin. Kysymys oli sisäministerin muutosesityksestä. Kun vielä eilen kerran luin ulkoasiainvaliokunnan ja siihen liitettyä lakivaliokunnan lausuntoa, palasin uudelleen asianomaiseen kohtaan enkä malta nyt olla kiinnittämättä huomiota seuraavaan poikkeavaan käytäntöön eduskuntatyössä:

Kuten ulkoasiainvaliokunnan mietinnöstä ja sen liitteenä olevasta lakivaliokunnan lausunnosta ilmenee, antoi sisäasiainministeriö muutosesityksen 7.11.1990 lakivaliokunnalle.

Esityksen tarkoituksena on muuttaa hallituksen esitystä. Sisäministeriö oli jo aikaisemmin antanut lausuntonsa lakivaliokunnan kuulemista asiantuntijalausunnoista. Miten sisäministeriön esityksen antaminen lakivaliokunnalle poikkeaa eduskuntakäytännöstä:

Ensiksi valtiopäiväjärjestys tuntee kaksi tapaa, joilla lakiehdotus voidaan panna viireille valtiopäivillä. Tasavallan presidentti antaa hallituksen esityksen, kuten valtiopäiväjärjestyksen 28 §:ssä säädetään, tai edustaja tekee lakialoitteen, kuten valtiopäiväjärjestyksen 31 §:ssä säädetään. Ministerillä tai ministeriöllä ei ole oikeutta saada asiaa viireille valtiopäiville tekemällä esityksiä. Ministeri Rantasen asiakirja 7.11.1990 on nimeltään esitys. Se on laadittu myös hallituksen esitystä muistuttavaan muotoon.

Toiseksi ministeri Rantasen esitys on annettu vain lakivaliokunnan jäsenten käyttöön. Lakivaliokunta taas oli vain lausunnon antava valiokunta. Esitys annettiin sen jälkeen, kun ministeriö oli jo lokakuun lopussa antanut lausuntonsa ja ilmaissut käsityksensä lakivaliokunnalle annetuista asiantuntijalausunnoista.

Kansanedustajat ovat joutuneet asian käsittelyn osalta eriarvoiseen asemaan. Ministerin esitystä ei ole tietääkseni jaettu ulkoasiainvaliokunnan jäsenille eikä muille kansanedustajille vielääkään, vaikka olemme jo lain kolmannessa käsittelyssä. Näin on asia siitä huolimatta, että ministerin nimissä jätetty esitys johti huomattaviin muutoksiin hallituksen esitykseen verrattuna.

Kolmanneksi lakivaliokunnan mietinnön mukaan ministerin esitys on käsitelty valmistelevasti hallituksen iltakoulussa. Tämä ei kuitenkaan ole mikään valtiosäännössä mainittu elin, vaan ainoastaan alustavaa poliittista valmistelua suorittava neuvottelutilaisuus, joka ei voi tehdä mitään virallisia päätöksiä. Eduskunnan näkökulmasta iltakoulussa tapahtuneella alustavalla valmistelulla ei näin ollen ole laillista merkitystä.

Neljänneksi ministeri tehdessään nyt kerrotulla tavalla omia muutosesityksiään hallituksen viralliseen esitykseen on syrjäyttänyt ensiksi tasavallan presidentin, toiseksi valtioneuvoston virallisen istunnon, jossa muilla ministereillä olisi ollut oikeus esittää muutoksia tai eräviä käsityksiä, valtioneuvoston oikeuskanslerin ja ymmärtääkseni myös julkisen sanan. Edelleen on todettava, ettei

sisäministerin esityksessä ole mitään merkin-tää siitä, kuka sen on ministeriössä valmistellut, eikä siitä, kuka sen on hänelle esitellyt. Se ei myöskään perustu Perttusen komitean mietintöön. Ymmärtääkseni ministeri ei voi tehdä ministeriössä päätöksiä ilman esittelyä, vai olenko kenties väärässä perätessäni ministeriön virkamiesjohdon osuutta valmistelussa ja esittelyssä?

Kun olen nyt uudelleen katsellut valtiopäiväjärjestystä ja eduskunnan työjärjestystä, en ole löytänyt edellytyksiä siihen, että lakivaliokunta on voinut ottaa eduskunnan ja ulkoasiainvaliokunnan ohi ikään kuin keittion kautta tuodun ministerin esityksen käsitteilyyn. Mitään vastaavaa tapausta en muista esiintyneen niiden lähes 23 vuoden aikana, jonka olen eduskunnassa ollut. Voi olla, että muistini pettää.

Tietenkin voisin nyt kysyä ministeri Rantasen perustelua sille, miksi näin on menetelty, mutta ministerin ollessa valmistautumaton vastaamaan asia saattaisi jäädä kuitenkin epäselväksi. Toinen mahdollisuus olisi ehdottaa asiaa perustuslakivaliokuntaan pohdittavaksi. Mutta ollessamme nyt viimeistä työpäivää päättämässä ei sekään tunnu perustellulta. Siksi vetoan valtioneuvoston oikeuskansleriin, että hän harkitsisi, voidaanko laki esitellä tasavallan presidentin vahvistettavaksi, koska sitä, niin kuin edellä olen osoittanut, ei ole säädetty valtiopäiväjärjestystä noudattaen.

Miksi olen tähän asiaan kiinnittänyt huomiota? Siihen on kaksi syytä. Ensimmäinen on se, että yleensä tässä talossa on hyvin tarkkaan valvottu keskuskanslian ja sen johdon toimesta, mitä eduskunta, valiokunnat ja kansanedustajat, saavat tehdä voimassa olevien määräysten mukaan. Toinen syy on se, että ellei eduskunta pidä päättäväisesti kiinni perustuslakiemme oikeasta soveltamisesta, se ennen pitkää joutuu täysin hallituksen ja sen ministerien hallittavaksi, ellei peräti painostuksen tai mielivallan kohteeksi. Erityisesti poikkeuksellisissa oloissa ja painostuksen edessä on tärkeätä, että eduskunta pitää tinkimättömästi kiinni omasta asemastaan ja sellaisista perinteellisistä työtavoistaan, jotka se on oikeaksi havainnut.

Kuten edellä esitetystä käynee ilmi, minulla ei ole mitään itse eduskunnan hyväksymää ulkomaalaislain sisältöä vastaan paitsi, että olin eräiden vastalauseiden ja niiden sisältä-

mien muutosehdotusten kannalla. Mutta kun ne eivät saaneet sellaista sisältöä kuin olin äänestämässä, niin en luonnollisestikaan voi nyt eduskunnan tahtoa asettaa kyseenalaiseksi.

Olen muotopuoleen kiinnittänyt huomiota sen vuoksi, että — kuten viimeksi sanoin ja haluan palauttaa muistiin — kun olimme tämän vaalikauden alkuvaiheessa vaatimassa valtioneuvoston kyselytuntijärjestelmää, silloin oli tapahtumassa mielestäni sellainen virhe, että valtioneuvostolle olisi jäänyt valta päättää siitä, vastaako se eduskunnan valtioneuvostolle esittämiin kysymyksiin. Kun tähän eduskunnassa kiinnitettiin huomiota, eduskuntahan muutti tämän sisällön niin, että hallituksen on vastattava niihin kysymyksiin, jotka eduskunta päättää valtioneuvostolle asettaa. Mielestäni nyt esillä oleva asia osaltaan liittyy tuohon samaan. Jos olen väärässä, nöyrästi suostun kuulemaan asiantuntijoiden mielipiteen enkä tässä ole ketään jalkapuuhiin asettamassa. Olen vain tämän ongelman tuonut esiin, jonka olen havainnut.

Ed. Kemppainen merkitään läsnä olevaksi.

Oikeusministeri Halonen: Arvoisa puhemies! Minä en varmasti ole sellainen asiantuntija, jota ed. Laine peräsi. Mutta oman muistikuvani mukaan, joka ulottuu toki vain 12 vuoden ajalle, on ollut aina silloin tällöin tapahtuva tosiasia, että kulloisenkin hallituksen jäsenet ovat käyneet valiokunnassa kertomassa myös hallituksen kannan, jos hallituksen esityksen antamisen jälkeen siinä on tapahtunut olennaisia muutoksia.

Jos kuitenkin tähän nimenomaiseen tapaukseen mennään, siitä en pysty sanomaan tietenkään yksityiskohtia, missä muodossa ja millä termeillä kyseiset paperit on annettu eteenpäin. Mutta valiokuntahan saa muuttaa sen käsiteltävänä olevaa hallituksen esitystä oman mielensä mukaisesti kaikkia niitä tahoja kuultuaan, joita katsoo tarpeelliseksi kuulla, valtioneuvoston jäsenet mukaan luetuna.

Ed. Taina (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Laineen tavoin olisin toivonut, että ministeri Rantanen olisi ollut

vastaamassa näihin asioihin. Mutta haluan esittää lakivaliokunnan jäsenenä näkemyksen siitä, miten tämä asia eteni.

Ed. Laineella on tietysti pidempi kokemus siitä, miten asioita eduskunnassa viedään eteenpäin. Mutta minun näkemykseni mukaan nimenomaan eduskunta on tässä asiasa tehnyt paljon työtä.

Lakivaliokunnassa tuli selväksi se, että hallituksen esitys, joka oli melko kiireellä ilmeisesti tehty, ei ole toimiva käytännössä, ja siitä syystä tuli tarve muuttaa esitystä radikaalisti. Muun muassa lakivaliokunnasta minun muistaakseni lähti sellainen toivomus sisäasiainministeriöön päin, että sieltä tulisi muutosehdotukset siihen suuntaan, että käsittelyä mm. nopeutetaan.

Näiden toiveiden mukaan sisäasiainministeriö on tehnyt näitä muutosesityksiä, jotka lakivaliokunta on omassa esityksessään lausuntoonsa kirjannut. Sen jälkeen tietysti tämän asian on käsitellyt vielä ulkoasiainvaliokunta, ja nyt se asia lopullisesti täällä päätetään. Siitä syystä ihmettelen, miten ed. Laine voi tässä tapauksessa arvostella ja sanoa, että eduskunta olisi jotenkin sivuutettu, kun asia on aivan päinvastoin. Minä en muista, mitään muuta lakiesitystä tällä kaudella käsitellyn niin perusteellisesti ja toisaalta muutetun niin paljon eduskunnassa kuin tässä tapauksessa tulee tapahtumaan.

Ed. Laine (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kukaan kai ei väitä sitä, etteivätkö valiokunnat voi tehdä muutosesityksiä niissä puitteissa kuin valtiopäiväjärjestys antaa mahdollisuuden. Tämä oikeus on ollut. Se on olemassa, sitä on käytetty, ja se on kaikki oikein.

Kaikki edustajat eivät ilmeisesti pystyneet tarkkaan syventymään siihen, mistä oli kyse. Ed. Taina, en minä väittänyt, että eduskunta on sivuutettu, vaan minä esitin tässä sellaisen käsityksen, ed. Taina, että asia on edennyt ikään kuin väärällä tavalla. Hallituksen esitys taikka ministerin esitys on annettu suoraan lakivaliokunnalle eikä niin kuin yleensä eduskunnan kautta asianomaiselle valiokunnalle. Tässä tapauksessa ymmärtääkseni asia olisi pitänyt ainakin esimerkiksi ulkoasiainvaliokunnalle esitellä. Nyt se jäi vain lakivaliokunnalle, koska ministeri esityksensä lakivaliokunnalle toimitti ja se oli valmisteleva

elin. (Ed. Aittoniemi: Eikö tämä saivartelu jo riitä?)

Niin, minä olen vain tämän asian esittänyt enkä minä ole ketään halunnut asettaa, niin kuin sanoin, jalkapuuhan enkä ryhtyä pitempään väittelyyn, vaan haluan saada selväksi aikanaan tämän asian.

Ed. Hilpelä: Arvoisa puhemies! Eduskunta on käyttänyt paljon aikaa ulkomaalaislain käsittelyyn, ja paljon on puhuttu, joten omalta osaltani en aio tätä aikaa enää kuluttaa, vaan ehdotan lyhyesti, että eduskunta ei hyväksyisi luvun "Valiokunnan kannanotot" kohdan "Oikeus turvapaikkaan" kolmanteen kappaleeseen sisältyvää seuraavanlaista tekstiä:

"Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että valtio voi lainsäädännössään myöntää turvapaikan hakijalle subjektiivisen oikeuden turvapaikkaan pakolaisten oikeusasemaa koskevan yleissopimuksen edellytysten täytyessä. Esimerkiksi Ruotsissa ja Norjassa on säädetty subjektiivinen oikeus turvapaikkaan ja Tanskassa oleskelulupa. Ulkoasiainvaliokunta katsoo, että vastaaisessa lainsäädännössä tämä mahdollisuus olisi Suomenkin osalta perusteellisesti selvitettävä."

Lyhyesti informaatioksi toteaisin, että koomuksen ryhmä ulkoasiainvaliokunnassa äänesti sitä vastaan, että tämä lausuma otettaisiin valiokunnan mietintöön. Sen jälkeen kun eduskunta on ulkomaalaislain toisessa käsittelyssä hyvin pitkän ja perusteellisen keskustelun jälkeen ja hyvin suurella enemmistöllä hyväksynyt 30 §:n sanamuodon ja siis torjunut muutosesityksen, jolla olisi syntynyt subjektiivinen oikeus turvapaikkaan, on johdonmukaista mielestäni, että tämä lausuma poistetaan mietinnöstä.

Ed. Haavisto: Arvoisa puhemies! Olen asian aikaisemmissa käsittelyvaiheissa jo tuonut esille kantani, joten puutun vain yhteen kysymykseen liittyen ulkomaalaislakiin.

Kun turvapaikanhakijoita Suomessa halutaan kritisoida, niin usein heitä kritisoidaan toimettomuudesta ja siitä, että he elävät yhteiskunnan varoilla ja siihen menee veromaksajilta rahoja, niin kuin tänään on täällä kuultu. Tosiasiassa heillä ei ole mahdollisuutta tämänkään ulkomaalaislakiesityksen mukaan työntekoon turvapaikka-anomuksen

käsittelyaikana. Tästä on usein seurannut kuukausien turhauttava toimetttömyys, ja se on tietysti luonut oman lisänsä tähän kiihkeänä käytyyn ulkomaalaiskeskusteluun.

Tähän asiaan on puuttunut kokoomuksen eduskuntaryhmä kannanotossaan 7.2. eli viikko sitten esittäen työssäkäyntimahdollisuutta täällä turvapaikkaa odottaville. Mielestäni ensisijainen seikka on kuitenkin turvapaikka-anomusten käsittelyajan lyhentäminen, ja siinä mielessä olen mm. ed. Aittoniemen kakkosesityksen kanssa samaa mieltä, että kuukaudessa pitäisi Suomessa saada tällaiset asiat käsiteltyä. Mutta jos se jostakin syystä, joka ei nyt ole tiedossa, ei nopeasti onnistuisi ja turvapaikka-anomusten käsittelyajat yhä jatkuisivat pitkinä, niin ehdotan perusteluissa lausuttavaksi seuraavaa:

”Eduskunta edellyttää, että turvapaikan hakijoille järjestetään mahdollisuus työntekoon silloin, jos turvapaikka-anomuksen käsittelyaika muodostuu pitkäksi. Lisäksi opetushallinnon on otettava selkeä kokonaisvastuu pakolaisten koulutuksen suunnittelusta. Näillä toimenpiteillä olisi tärkeä merkitys sekä pakolaisten oman henkisen hyvinvoinnin että suomalaisen asenneilmapiirin kannalta.”

Myönnän heti, että copyright tähän tekstiin kuuluu kokoomuksen eduskuntaryhmälle, joka 7.2. sitä esitti. Lisäsin siihen vain ”jos turvapaikka-anomuksen käsittelyaika muodostuu pitkäksi”. Sillä varauksella työnteko olisi mahdollista. Hyvin lyhyissä käsittelyajoissahan ei ole mitään järkeä työmahdollisuuksien järjestämisessä.

Mielestäni äänestyskartta tästä ponnesta osoittaa, ketkä tosissaan ovat sitä mieltä, että työntekoon pitäisi antaa mahdollisuus, ja ketkä käyttävät työntekokysymystä ja elätyskysymystä vain poliittisen propagandan tekoon pakolais- tai ulkomaalaisasialla. Toivon, että se saa mahdollisimman paljon kannatusta niiltä, jotka ovat sitä mieltä, että pakolaisten toimeton aika voitaisiin käyttää hyödyksi, että heillä tulisi olla mahdollisuus sinä aikana Suomessa tehdä jotakin työtä esimerkiksi pakolaishankkeissa.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sanoisin, että jos mikä on populismia, niin tämä ed. Haaviston esitys sellaisenaan.

Ensinnäkin me lähdemme siitä, että me pyrimme tosissamme lyhentämään turvapaikkahakemusten käsittelyn yhteen kuukauteen. Hyvä on, jos saamme sen kahteen kuukauteen. Näin lyhyellä aikavälillä tehollisen työn järjestäminen, josta maksetaan palkkaa, on kyllä tavattoman vaikeata. Näitä osin yhdyin hyvin pitkälti ministeri Puhakan näkemykseen. Muistaakseni ministeri Puhakka on tämän suuntaisen näkemyksen esittänyt. Jos olen erehtynyt, se minulle annettakoon anteeksi. Näin ollen asian asettaminen näin pelkistetysti kyllä tai ei-systeemiin tässä ed. Haaviston ehdotuksessa mainittujen muiden kohtien lisäksi on populismia jos mikä.

Mutta minä toivoisin sitä, että tämän yhden tai kahden kuukauden aikana somalit ja muut turvapaikanhakijat — tämä ei ole mitään ilkeyttä heitä kohtaan — opettelisivat siivoilemaan omat huushollinsa ja keittelemään omat soppansa. Siitä voitaisiin lähteä ajattelemaan eteenpäin työllisyysvelvoitetta.

Me olemme ed. Haaviston ehdotuksen pohjalta lähteneet ryhmässä siitä, että tulemme äänestämään ”tyhjää” asiassa. Se on niin epäselvä ja niin ristiriitainen esimerkiksi Suomen työviranomaisten esittämien näkemysten kanssa, että emme voi lähteä tällä esityspohjalla, minkä Haavisto on tehnyt, ottamaan siihen kantaa.

Ed. Hilpelä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Malm haastoi todella mielipiteen ilmaisuun siitä, miten suhtaudutaan tällaiseen ehdotukseen, että turvapaikanhakijat saisivat myös työskennellä maassa. Tiedän, että varsinainen työmarkkinoille tulo ei ole ihan niin yksinkertainen asia kuin ehkä saattaisi ajatella, mutta todellakaan tässä ei nyt sitä yksilöidäkään, millä tavalla työnteko sallittaisiin.

Niin kuin ed. Haavistokin totesi, tämä on oikeastaan sanasta sanaan meidän viime viikolla tekemämme julkilausuman teksti. Toteaisin siihen, että korostimme silloin, kun keskustelimme ryhmässä asiasta, myös opetushallinnon puolta ja myös sitä, kuinka tärkeä merkitys tällaisilla erilaisilla positiivisilla toimenpiteillä olisi asenneilmapiirin kannalta. Tämä on yksi sellainen seikka, joka kannattaa ottaa huomioon, kun näitä asioita käsitellään. Ymmärtääkseni kokoomuksen koko ryhmä on ponsilausumaa tukemassa.

Ed. Vistbacka (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tietysti periaatteena työntekokysymys on hyväksyttävissä, mutta mielestäni tärkein asia tässä vaiheessa olisi se, että käsittelyajat saataisiin todella lyhyiksi. Jos on luottamista siihen, minkä sisäministeri on ilmoittanut ainakin toivomuksena, että ne lyhenevät huomattavasti, silloin mielestäni on aika vaikea ajatella, että lyhyenä, kuukauden puolentoista, aikana heille järjestettäisiin työtä.

Toisaalta toivoisin, että Suomessa olevat turvapaikanhakijat siivoaisivat edes omat majoituspaikkansa. Olen tänään kuullut, että eräässä majoituspaikassa saattaa olla pieniä ongelmia tällä hetkellä.

Sisäasiainministeri Rantanen: Herra puhemies! Minulla ei ole mitään uutta tähdellistä sanottavaa turvapaikanhakijoitten työntekomahdollisuuteen sen lisäksi, mitä olen lakivaliokunnassa ja eduskunnan ulkoasiainvaliokunnassa todennut. Mutta on ehkä syytä toistaa tässä kuitenkin ne näkökohdat, jotka sisäasiainministeriön ja hallituksen puolesta siellä esitettiin turvapaikanhakijoitten työntekoon nähden.

On hyvin monia syitä, minkä vuoksi turvapaikanhakijan työllistäminen on vaikeata. Eräs on jo turvapaikanhakijan sanottaisiinko juridinen asema, koska hänen Suomessaolostatustaan ei ennen asian lopullista käsittelyä ole määritetty, ja sen vuoksi tilanne on jo aika hankala.

Sen lisäksi on hyvin paljon työmarkkinoihin liittyviä pelisääntöjä, jotka aiheuttavat hankaluuksia.

Sitten myöskään ne kokemukset, jotka asian tiimoilta maailmalla on saatu meihin verrattavista maista — lähinnä tarkoitan tässä nyt Norjaa, jossa menettelyä on kokeiltu — eivät ole olleet rohkaisevia. Kaikki kokemukset aivan tällaisten kokeilujenkin kautta viittaisivat siihen, että työmarkkinoillemenon mahdollisuus turvapaikanhakijan osalta on vähintäänkin epäselvä. Kokemukset eivät rohkaise siihen käytäntöön.

Oluennaiseksi muodostuu ilman muuta turvapaikkahakemusten käsittelyaika. Minusta pitäisi kaikki voimat keskittää siihen, että turvapaikkahakemusten käsittelyt sujuisivat nykyistä nopeammin. Nykyinen aikataulu on, niin kuin arvoisat kansanedustajat hyvin tietävät, yli kahdeksan kuukautta. Minulla

on se käsitys, että ellei maailma nyt vallan toiseksi muutu, me pääsemme tuollaiseen kahden ja puolen, kolmen kuukauden käsittelynopeuteen, mikä on kansainvälisestäikin arvioiden erittäin nopea käsittelyvauhti. Tähän viime mainittuun seikkaan eli hakemusten nopeaan käsittelyyn pitäisi minusta keskittyä.

Ed. Almgren (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun ulkoasiainvaliokunta käsitteli sitä hallituksen esityksen kohtaa, jossa puhutaan rangaistussäännöksistä, valiokunta totesi, että ulkomaalaisrikkomuskohdan yhteydessä työnantajaa oli eräässä vaiheessa kohdeltu eri tavalla kuin työntekijää ja puhuttiin peräti ulkomaalaisrikoksesta. Kun valiokunta asiaa käsitteli, siinä yhteydessä kävi ilmi, että saattaisi olla hyvä, jos ihmisjärjelle annettaisiin sellainen hyvä innovaatiomahdollisuus, että ei otettaisi niin hirmuisen tiukkaa kantaa. Jos jossakin erityistilanteessa esiintyisikin mahdollisuus, että pakolaisia voitaisiin hyödyllisellä tavalla, sekä heidän omaksi hyödykseen että Suomen hyödyksi, käyttää työvoimana, niin sitä ei pitäisi ainakaan estää, vaan etsiä mahdollisuutta siihen, että tämä pakolaisten ja turvapaikkaa hakevien kannalta tärkeä asia löytäisi myönteisen ratkaisun.

Ed. Taina (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ymmärrän hyvin, että esimerkiksi työmarkkinajärjestöt suhtautuvat aika nihkeästi siihen, että työmarkkinoille tulisi jokin sellainen ryhmä, jota koskisivat erilaiset säädökset. Siitä kai kuitenkin on lähdettävä, että pakolaisia työntekijöinä täytyisi kohdella eri tavalla työmarkkinoilla, esimerkiksi irtisanomissuojan täytyisi olla tietenkin lievempi jne. Mutta siitä huolimatta näkisin, että asiaa pitäisi joka tapauksessa selvittää, koska tämä on tärkeä kysymys sekä suomalaisten asenteiden kannalta että myös turvapaikanhakijoiden, joiden toimeettomuus ei varmaankaan ole kenenkään yksilön kannalta mikään mielekäs tilanne.

Ed. Haavisto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Rantaselle: Olen hänen kanssaan täsmälleen samaa mieltä käsittelyaikojen lyhentämisestä, ja sitä koetin puheenvuorossani korostaa. Oma toivomukseni on todella, että saadaan niin lyhyet

käsittelyajat, ettei painetta siihen, että pakolaisten pitäisi ryhtyä täällä olemaan pitkään, tekemään työtä ja muuta, olisi. Mutta mikäli näin käy, tähän ei päästä nopeasti ja muuta, niin mielestäni on perusteltuja syitä esimerkiksi juuri nykyisten 8—9 kuukauden oleskeluaikojen osalta ajatella, että turvapaikanhakijoilla olisi mahdollisuus esimerkiksi pakolaiskeskuksissa johonkin järjestettyyn työhön.

Se on tietysti vaikeaa. Kaikki pakolaisten asioiden hoito on vaikeaa. On vaikea löytää heille sopivia asuntoja ja vaikea löytää muita palveluja ja varmasti vaikea myös järjestää työmahdollisuuksia. Mutta mielestäni tässä tehdään nyt periaateratkaisua, yritetäänkö sitä edes vai eikö yritetä, ja ponsi on sen verran varovasti muotoiltu mielestäni, että se ainakin kuvaisi sitä pyrkimystä, miten tämä haluttaisiin ratkaista silloin, jos pakolaiset täällä joutuvat olemaan pidempään.

Sisäasiainministeri Rantanen: Herra puhemies! Lyhyesti haluaisin vielä todeta, että itsekkin olen sitä mieltä, että sen tyyppisiä tehtäviä pitäisi tutkia, jotka liittyvät pakolaisten majoitukseen ja huoltoon täällä Suomessa, esimerkiksi pakolaiskeskuksiin itseensä liittyvä ylläpito ja sen tyyppiset tehtävät. Näistä on hallituksen ulkomaalaispoliittisessa ministerityöryhmässä viime aikoina kovasti keskusteltu, ja itse asiassa meillä pitäisi nyt juuri olla tässä seinän takana menossa ulkomaalaisasioihin liittyvä kokous, jossa tästäkin asiasta varmasti on tarkoitus sitten, kun se pääsee alkamaan, keskustella.

Minusta kuitenkin aiemmin viittaamiini seikkoihin liittyen pitäisi tutkia vain sitä, olisiko itse pakolaiskeskuksiin, pakolaishuoltoon ja sen tyyppisiin tehtäviin mahdollisuus turvapaikanhakijoiden itsensä osallistua. Mutta se on toinen kysymys kuin varsinaisesti työmarkkinoille meno, joka on monessa suhteessa hyvin ongelmallinen.

Minä luulen, että tämä perusajatus ei ed. Haavistolla ja minulla kovin kaukana toisistaan kulje tässä, mutta voi olla, että minä katson sitä vähän teknokraattisemmin ja ehkä enemmän käytännössä asiaa kokeneena.

Ed. Hilpelä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen ollut tietoinen ministeri Rantasen kannasta aikaisemmin, kun hän on

ulkoasiainvaliokunnallekin käynyt antamassa lausuntonsa, ja ymmärrän kyllä hyvin kaikki ne vaikeudet, mihin hänkin tässä viittaa.

Mutta toisaalta ei ole kovin vähäarvoista sekään, että me antaisimme todella sellaisen kuvan, että suomalainen yhteiskunta ei pane pakolaisia odottamaan kädet ristissä ratkaisua, vaan että he tietyllä tavalla osallistuvat niihin toimiin, joihin kaikki ihmiset joutuvat suomalaisessa yhteiskunnassa osallistumaan. Tällä olisi valtava positiivinen merkitys ihmisten asenteisiin, jotka nykyisin ovat valtaosan suurelta osalta kielteisiä pakolaisia kohtaan juuri siitä syystä, että katsotaan, että he ovat pelkästään saamassa, he eivät tee mitään saamansa edun eteen. Tämä on se huolen aihe, joka minulla ainakin on ihan aitona, kun olen ollut ajattelemassa tätä ratkaisua.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Haaviston tekemää, perustelua ja koskevaa lausumaehdotusta.

Se on erinomaisen tarkoin sopusuhteissa sen puheenvuoron kanssa, jonka käyttiin lakiehdotuksen ensimmäisen käsittelyn aikana, ja on minusta erinomaisen hauskaa, että ed. Hilpelä on päätenyt lähestulkoon samoihin sanoihin perusteluina. (Ed. Hilpelä: Olen aina ollut sitä mieltä!) — Se on hauskaa, että ed. Hilpelä on koko ajan ollut sitä mieltä. — Joka tapauksessa nyt me voimme yhteisesti ulvahtaa, että olemme toki tässä asiassa samaa mieltä. Toivon, että me kaikki olemme samaa mieltä.

Ministeri Rantaselle toteaisin, että hän on täällä useamman kerran todennut, tarkka siteeraus, että ”tässä on kysymys työmarkkinoiden pelisäännöistä, jotka ovat ongelmallisia”. Henkilökohtaisena näkemyksenäni varsin pitkään ammattiyhdistystoiminnassa mukana olleena olen tullut siihen tulokseen, että tässä pitää niitä työmarkkinoiden pelisääntöjä ruveta muuttuneessa maailman tilanteessa muuttamaan. Niihin voidaan vaikuttaa. Nämä pelisäännöt ovat syntyneet joskus, ja niitä voidaan tässä tilanteessa jälleen rukata sellaisiksi, että ne vastaavat tätä päivää.

Sitten ed. Aittoniemelle lyhyesti, että hän se todellinen populisti on. Kaikki marjat ovat happamia, mitkä eivät ole Aittoniemen marjamaasta poimittuja. Kun norahtaa

omaan näppäryyteensä, niin aina sitten rupeaa nikottelemaan täällä.

Ed. Paloheimo: Arvoisa puhemies! Ilmoitan aluksi, että minäkin kannatan ed. Haaviston esittämää perustelulausumaa.

Sitten muistutan tämän asian toisesta käsittelystä, jossa ed. Wahlström moitiskeli minua siitä, että minä viljelen huumoria vakavan asian yhteydessä. Se pitää paikkansa. Se vakava asia, jonka yhteydessä viljelin huumoria, oli suomalainen kaikkea ulkomaalaista sokeasti ihasteleva ja äimistelevä ihminen. Minä en tiennyt, että tämä on asia, josta ei sovi laskea leikkiä. Nyt olen sen sitten ymmärtänyt ja lupaan, että tämän puheenvuoroni aikana en viljele huumoria laisinkaan.

Sitten lupaan herra puhemiehelle, että puheenvuoroni tulee olemaan hyvin lyhyt, koska toisessa käsittelystä käyttämäni puheenvuoro oli poikkeuksellisen pitkä. Se sisältää oikeastaan ainoastaan kaksi kannanottoa. Toinen on luonteeltaan eettinen.

Haluan uudelleen palauttaa arvoisien edustajien mieleen sen kokonaisuuden, joka on itse asiassa alkanut joskus 1400-luvun lopulla, jolloin Kolumbus siirtyi Amerikkaan. Eurooppalaiset siirtyivät kaikkiin maanosiin, ryöstivät, murhasivat, polttivat ja aiheuttivat kaiken näköistä epäjärjestystä noissa maanosissa, joissa oli perinteiset kulttuurit. Sen jälkeen he ovat vieneet sinne Euroopasta vieraita asioita, käyttäneet näiden maanosien luonnonvaroja, riistäneet niitä vuosisatojen aikana.

Se, mitä nyt on tapahtumassa, ihan riippumatta siitä, mikä on se perussy, joka tähän johtaa, on kuitenkin se, että teollistunut maailma on imuroimassa kolmannelta maailmasta erästä väestönosaa, sitä väestönosaa, joka on lukenein, varakkain, aloitteellisin ja pystyvin, sitä väestönosaa, jota kaikkein eniten juuri kolmannen maailman maissa tarvittaisiin. Samanaikaisesti kuin näin tapahtuu, avoimesti kerrotaan, että se johtuu mm. siitä, että olisi hyvä, jos täällä katukuvaa saataisiin vähän väriä tai meidän väestöpyramidimme lommo saataisiin täytetyksi, jotta saataisiin työvoimaa teollisuudelle, tai löytyisi eläkkeiden maksajia meille sitten, kun astumme eläkkeelle. On esitetty myös julkisuudessa, että suomalaisten geneettinen

perimä paranisi, jos saataisiin vähän ulkopuolista potkua.

No, ei tässä mitään. Kaikki tämä jatkaa sitä puhdasta itsekkyyden linjaa, joka on teollistuneella maailmalla ollut 1400-luvun lopulta lähtien. Se, mikä on itse asiassa kummallista, on se tekopyhyys, että samalla sanotaan, että toimitaan humanisti. Minä luulen, että täällä on joitakin sellaisia ihmisiä, jotka eivät ajattele kyynisesti vaan todella kuvittelevat, että tämä on kokonaisuudessaan humania toimintaa. Silloin he näkevät asian hyvin suppeasti, hyvin lyhytjänteisesti, he eivät näe sitä kokonaisuutta, joka vallitsee teollisen maailman ja kolmannen maailman välillä. He eivät näe niitä vuosikymmeniä, jotka ovat tulossa, eivätkä sitä, mitä tulee tapahtumaan, kun väestö räjähtää kolmannessa maailmassa.

Näille vilpittömille ihmisille haluan vain, kun lähдете vaalikentille, jättää pohdittavaksi kysymyksen: Kumpi on eettisempi, sellainen lääkäri, joka rokottaa lapsen, vai sellainen, joka kieltäytyy rokottamasta lasta, koska pistäminen aiheuttaa kipua?

Sitten toinen asia. Keskustelun yhteydessä on useita kertoja puhuttu Geneven sopimuksesta ja sen tulkinnasta. On puhuttu siitä, miten Geneven sopimusta pitäisi tulkita, ja keskustelu on muistuttanut teologien keskustelua. Ei kertaakaan ole asetettu kyseenalaiseksi itse sopimusta, vaan ainoastaan on keskusteltu siitä, miten sitä tulisi tulkita. Kuitenkin Geneven sopimus on tehty vuonna 1951 täysin erilaisissa olosuhteissa kuin ne, mitkä maailmassa tällä hetkellä vallitsevat. Esimerkiksi Afrikassa Aou on tehnyt oman pakolaissopimuksensa vuonna 1968.

Minusta keskustelun yhteydessä jossakin vaiheessa olisi voitu todeta, että Geneven sopimus ei sovellu nykyisiin olosuhteisiin. Se on huono, se on sopimaton ainakin seuraavista syistä. Siirtolaisen ja pakolaisen raja on veteen piirretty viiva. Sitä ei ole selkeytetty. Niitä hädässä olevia ihmisiä, jotka pakenevat esimerkiksi sodan tai ekokatastrofin alta, ei ole riittävässä määrin otettu huomioon.

YK:n pitäisi itse asiassa laatia uusi sopimus, jossa tämä seikka otettaisiin asianmukaisella ja ajanmukaisella tavalla huomioon. Ne muuttovirrat, jotka tulevat käsittämään seuraavien kymmenien vuosien aikana ilmeisesti kymmeniä tai satoja miljoonia ihmisiä, pitäisi pyrkiä hoitamaan mahdollisimman

tehokkaasti niin, että mahdollisimman monet ihmiset saisivat avun ja että väliaikaisten tilanteiden jälkeen voitaisiin palata olosuhteisiin, jotka olisivat normaaleja. Teollisten maiden pitäisi tästä prosessista ottaa ehdottomasti taloudellinen vastuu ja hoitaa se niin, että kokonaisuus tulisi hoidetuksi. Kolmannen maailman pitäisi ottaa vastuu väestöräjähdyksestään tämän vastapainoksi.

Arvoisa puhemies! Tämän tyyppinen sopimus, joka olisi uusi pakolais- ja siirtolaissopimus, olisi osa kokonaisuutta, jota voisi kutsua esimerkiksi YK:n väestöpoliittiseksi sopimukseksi, jossa pyritäisiin vakavasti pohtimaan, mitä tulevalle liikaväestölle kolmannessa maailmassa seuraavien vuosikymmenten aikana tapahtuu.

Haluan puheenvuoroni lopuksi vedota kaikkiin niihin, jotka jollakin tavalla pystyvät vaikuttamaan asiaan — niihin, jotka toimivat YK:n järjestöissä tai ulkoministeriön puitteissa yhteydessä muiden maiden ulkoministeriöihin — siten, että asiassa edetäisiin eikä jouduttaisi jatkuvasti elämään sopimuksen varassa, joka ehdottomasti on tänä päivänä vanhentunut.

Ed. Kuuskoski-Vikatmaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä voin yhtyä ed. Paloheimon puheenvuoroon siltä osin, että Geneven pakolaissopimus varmasti kaipaasi uudistamista, ja yhtyä myös siihen, että tarvittaisiin teollisuusmaissa vastuuta ajatella näitä kysymyksiä kokonaisvaltaisesti. Vastuunkannosta ei tietysti pidä jättää syrjään myöskään kehitysmaita.

En tiedä, miten ed. Paloheimo lääkärin etiikkaa tulkitsee, mutta kun käytännön työn perusteella lääkärin etiikasta olen ainakin jotakin tietävinäni, minusta on aika epäetiistä kysymyksenasettelua, ryhdytäänkö ennalta ehkäiseviin toimenpiteisiin vai suoritaanko tiettyjä välttämättömiä hoitotoimenpiteitä. Lääkärin etiikka velvoittaa siihen, että ei jätetä ennalta ehkäisevää toimintaa hoitamatta mutta hädänalaisia ihmisiä hoidetaan. Minusta lainsäädännössämme kiistanalainen pykälä käsitteli juuri kaikkein hädänalaisimpia ihmisiä, joiden ongelmat eivät poistu sillä, että me viisastelemme siitä, onko Geneven pakolaissopimus ajankohtainen vai ei. Minusta siinä kohdassa Suomen olisi pitänyt selvästi ilmoittaa tahtonsa, että se

haluaa myös omalta osaltaan kantaa tiettyä vastuuta.

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä toistan sen, mitä toisen käsittelyn yhteydessä jouduin pariin kertaan toistamaan. Minä en ole kertaakaan sanonut, että ongelmaa ei pitäisi hoitaa, vaan olen nimenomaan puhunut siitä, että ongelma pitäisi hoitaa siten, että akuutti ongelma tulisi hoidetuksi, mutta samalla niin, että pitkäjänteisesti puututtaisiin kysymykseen. En ole oikeastaan keskustellutkaan siitä, pitäisikö sitä hoitaa vai ei, vaan olen puhunut ainoastaan siitä, miten se pitäisi hoitaa. Mielestäni ne tavat, joilla sitä pyritään nyt hoitamaan, eivät ole kaikkein sopivimmat ja parhaat.

Ed. Vistbacka: Herra puhemies! On puhuttu hyvin paljon subjektiivisesta oikeudesta, ulkoasiainvaliokunnan mietinnön perusteluosasta sekä myös siitä, kuinka kauan turvapaikkahakemusten käsittelyn tulisi kestää. Sen johdosta, herra puhemies, kannatan ed. Aittoniemen kahta perustelulausumaehdotusta, koska niissä puututaan nimenomaan näihin asioihin, jotka ovat eniten herättäneet keskustelua tässä salissa.

Oikeusministeri Halonen: Herra puhemies! Hallituksen esityksessä uudeksi ulkomaalaislaiksi — siis siinä, joka annettiin viime vuoden toukokuussa — ehdotettiin, että turvapaikka-asia ei olisi jäänyt pelkästään sisäasiainministeriön päätöksien varaan. Turvapaikkahakemusten ratkaisemiseen olisi osallistunut myös sisäasiainministeriön yhteydessä ollut turvapaikkalautakunta, ja sen päätöksestä olisi saanut valittaa valtioneuvostoon.

Eduskuntakäsittelyn aikana on tultu toisenlaiseen menettelytapaan. Sen mukaan valtioneuvosto ei toimisi valituselimenä turvapaikka-asioissa. Turvapaikkaa koskevaan sisäasiainministeriön päätökseen saisi hakea muutosta turvapaikkalautakunnalta, jonka päätös olisi lopullinen. Muutosta on perusteltu hyvin monilla eri tavoilla, ja yksi niistä on ollut myös hakijoiden määrän suuri kasvu. Tietojeni mukaan — ja käyty keskustelu on ollut hyvin sen mukaista — lakivaliokunnassa muutosehdotuksesta keskusteltiin ja asiaa käsiteltiin hyvin monelta eri näkökul-

malta. Tarkistuksen tarkoituksena oli käsitteäkseni saattaa turvapaikkalautakunnan organisaatio ja toimintaedellytykset sellaisiksi, että ne paremmin vastaisivat lainkäyttöelimiille asetettavia vaatimuksia. Ulkoasiainvaliokunta jatkoi asioiden edelleenkäsitteilyä, ja siinä lisättiin muun muassa ns. nopeutettu käsittely koskien ilmeisen perusteettomia turvapaikkahakemuksia.

Herra puhemies! Kansainvälisoikeudelliset velvoitteemme eivät sinänsä edellytä muutoksenhaun järjestämistä turvapaikka-asiassa. Kansainvälinen käytäntö ja Unhcr:n suositukset merkitsevät kuitenkin sitä, että tärkeäksi oikeusturvan mittapuuksi turvapaikka-asioissa on muodostunut se, että turvapaikanhakijalla on muutoksenhakuoikeus. Varsin monissa maissa muutoksenhakuelimenä toimii tätä varten perustettu erityinen lautakunta, joista esimerkkeinä on mainittu nyt eduskuntakäsittelyssäkin Tanska ja Ranska, minkä lisäksi myös Ruotsissa valmistellaan valitusasioiden siirtämistä hallitukselta lautakunnalle. Välttämättömänä ei ole sen sijaan pidetty sitä, että nämä asiat tulisi käsitellä säännönmukaisessa tuomioistuimessa.

Hallituksen alkuperäisessä esityksissä ehdotettiin valtioneuvostoa valitusviranomaiseksi. Muutamissa tapauksissa varmaan käytännössä valtioneuvosto olisi myös voinut näitä asioita ratkaista. Sen sijaan omakohaisesti epäilen sitä, että valtioneuvosto olisi sopinut yhä laajenevaan määrään tämäntapaisia tehtäviä. Oikeusministeriö on asian valmistelun eri vaiheissa tuonut nyt esittämäni kannan esiin. Olen erittäin tyytyväinen siitä, että eduskunnassa hallituksen esitys on muuttanut muotoaan.

Oikeusministeriön puolelta on myös käsitelty sitä ja tuotu esille se mahdollisuus, että turvapaikkavalitukset olisi ohjattu korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Tätä näkemystä korostettiin nimenomaisesti vaihtoehtona sille, että valitukset olisi käsitelty valtioneuvosto. Myös korkeimman hallinto-oikeuden mahdollisuutta on pidetty loogisena sikäli, että nytkin karkottamispäätöksestä on mahdollisuus sinne mennä.

Päädyttäessä nyt siihen, että turvapaikkavalitukset käsittelee turvapaikkalautakunta, voidaan mielestäni yhdistää monia erisuuntaisia vaatimuksia. Lautakuntatyypin muutoksenhakuelimen toiminta voidaan var-

sin joustavasti sopeuttaa myös asiamäärien muutoksiin. Turvapaikan myöntämistä koskeva sääntely jättää sijaa tarkoituksenmukaisuusharkinnalle, ja tämäkin voi olla jatkossa hyvä asia.

Vaikka muutoksenhakuelimenä nyt siis tulee olemaan muu kuin varsinainen tuomioistuim, olen oikeusministeriön puolelta korostanut sitä, että lautakunnan organisaatiossa ja menettelyssä tulee pitkälti ottaa huomioon tuomioistuimelle kuuluvia piirteitä. Tässä mielessä myös lautakuntaa koskevat säännösehdoitukset ovat mielestäni monilta osin parantuneet. Haluaisin ottaa eräitä tuomioistuintyyppiseen käsittelyyn vieviä seikkoja esille.

Lautakunnan puheenjohtaja ja varapuheenjohtajien tulee olla tuomarin tehtäviin perehtyneitä juristeja. Myöskään muut jäsenet eivät tehtävässään varsinaisesti edustaisi mitään tahoa, vaikka heidän nimittämisesään tulisivat otettavaksi huomioon tietyt tahot kuten asiaan perehtyneet ministeriöt ja humanitaariset järjestöt. Kaikki jäsenet toimisivat tuomarin vastuulla, ja heidän oikeutensa pysyä tehtävässään sovellettaisiin, mitä tuomarinviran haltijoista säädetään.

Turvapaikkalautakunta tulee perustettavaksi oikeusministeriön yhteyteen eli erilleen varsinaisesta ulkomaalaishallinnosta, ja lautakunnalla olisi myös omat lakimieskoulutuksen saaneet valmistelijansa.

Myös ns. nopeutettu käsittely olisi kytketty turvapaikkalautakuntaan, koska nopeutettu käsittelyyn kuuluisi lausunnon hankkiminen lautakunnan puheenjohtajalta tai varapuheenjohtajalta.

Arvoisa puhemies! Turvapaikanhakijan oikeusturva ja Suomen valtion omakin etu edellyttävät, että ulkomaalaishallinnossa ja turvapaikkalautakunnassa olevat asiat ratkaistaan erityisen nopeasti niin, että tälle muutoksenhakukeinolle ei muodostu muuta merkitystä kuin se, mikä oikeusturvan kannalta on sille aiottu. Se ei saa muodostua verukkeeksi pysyä maassa. Se ei saa myöskään muodostua tulpaksi henkilön asioiden käsittelylle.

Lautakunnan toimintaedellytykset, henkilöstö- ja muut resurssit, tulee mitoittaa siten, että lautakunnalle taataan alusta alkaen riittävät voimavarat. Meidän on tietysti vaikea vielä ennakoida valitusten määrää, mutta kokemukset muista maista osoittavat, että

varsin monet kielteisen päätöksen saaneet tullevat hakemaan muutosta. Arvioitavissa olisi pikemminkin sellainen kehitys, että turvapaikanhakijoiden ja valittajien määrä lisääntyisi nykyisestä.

Muutokset lautakunnan käsiteltäviksi tulevissa asioissa voivat myös olla äkillisiä ja varsin suuria. Siksi lautakunnan käyttöön asetettavat määrärahat tulisi mitoittaa siten, että sekä jäseniä että muuta henkilöstöä on riittävästi ja näitä myös tarpeen mukaan voidaan hyvin nopeasti lisätä.

Arvoisa puhemies! Eduskunnassa hallituksen esityksen käsittelyssä on käyty varsin kiivastakin keskustelua eräistä sanamuodoista ja niiden takana mahdollisesti olevasta erilaisesta oikeusfilosofiastakin. Minun mielestäni ehkä huomauttamatta on jäänyt se, että mm. sellaiset sanonnat kuin "voidaan antaa" tai "on annettava" eivät käytännön kannalta ole yksin ratkaisevia. Kumpaankin voidaan liittää ehtoja, joilla turvapaikan saanti joko löystyy taikka tiukkenee. Kukin lieenee perustellut kantojaan varsin pontevasti, ja omalta puoleltani haluan sanoa, vaikka ed. Pulliainen muistaakseni lupasi olla laskematta yhtään leikkiä, että minä en ole koskaan tämän 12 vuoden aikana tietoisesti halunnut pelästyttää ketään isompaa tai pienempää poikaa enkä sitä aio tehdä tulevaisuudessakaan.

Kaiken kaikkiaan mielestäni tärkeämpää kuin tällainen keskustelu on kuitenkin havahduminen siihen, että me voimme kaiken kaikkiaan olla tyytyväisiä saadessamme nyt aikaisempaa huomattavasti paremman lain ja myös siitä, että todennäköisesti resurssit tulevat vielä nykyisestääänkin kasvamaan, niin että myös käytännössä voisimme siirtyä modernimpaan ja oikeusturvan kannalta parempaan käytäntöön. Arvoisa puhemies! Juuri tämä seikka on mielestäni keskeistä, jos me aiomme pitää kiinni sekä oikeudenmukaisuudesta, humanisuudesta että suveriniteetistä näiden asioiden käsittelyssä.

Olen omalta puoleltani melkoisen varma, että tämä asia jää näillä valtiopäivillä viimeiseksi, jossa käytän puheenvuoron. Mielestäni on omalta osaltani ainakin aihetta tyytyväisyyteen sen suhteen, että hyvin monissa eri yhteyksissä hiertäneet asiat ovat nyt menneet edes pätjän matkaa eteenpäin. Enpä uskoisi, että myöskään seuraavan eduskunnan aikana ne meistä, jotka siellä ovat, voisimme välttää näiden asioiden, myöskään asiaa koskevan

lainsäädännön yksityiskohtien, uudelleentarkastelulta.

Ed. Paakkinen: Arvoisa puhemies! Ulkomaaalaislain käsittelyn yhteydessä on niin eduskunnassa kuin eduskunnan ulkopuolellakin vaadittu lisää voimavaroja turvapaikka-anomusten käsittelyyn, jotta käsittelyaikaa voitaisiin merkittävästi lyhentää. Tämän lain myötä aloittaa uusi elin toimintansa elikkä turvapaikkalautakunta, jota ministeri Halonen äsken puheenvuorossansa hyvin perusteellisesti kuvasi. Hänkin kiinnitti huomiota siihen, että turvapaikkalautakunta osaltansa tarvitsee myöskin hyvät kunnolliset resurssit voidakseen täyttää sen tehtävän, jonka laki sille antaa. Sen vuoksi ehdotan, että perusteluissa lausuttaisiin seuraavaa:

"Eduskunta edellyttää, että turvapaikkalautakunnalle taataan toiminnan alusta alkaen riittävät voimavarat. Eduskunta pitää myös välttämättömänä, että lautakunnalla on kaikissa olosuhteissa edellytykset käsitellä valitukset kiireellisesti. Lautakunnan käyttöön osoitettavat määrärahat tulee mitoittaa siten, että lautakunnan jäseniä ja muuta henkilöstöä on riittävästi ja että henkilöstöä voidaan tarvittaessa nopeasti lisätä."

Ed. Väyrynen: Puhemies! Viitaten ulkomaaalaislain toisessa käsittelyssä käyttämäni puheenvuoroon ja ulkoasiainvaliokunnan mietintöön jättämäni vastalauseeseen ehdotan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavan perustelulausuman:

"Eduskunta katsoo, ettei Suomen tule muuttaa pakolaispolitiikkansa periaatteita eikä omaksua muiden Pohjoismaiden lainsäädännössä noudatettua subjektiivisen oikeuden periaatetta. Tämän vuoksi eduskunta ei hyväksy seuraavaa ulkoasiainvaliokunnan mietintöön sisältyvää kannanottoa: 'Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että valtio voi lainsäädännössään myöntää turvapaikan hakijalle subjektiivisen oikeuden turvapaikkaan pakolaisten oikeusasemaa koskevan yleissopimuksen edellytysten täytyessä. Esimerkiksi Ruotsissa ja Norjassa on säädetty subjektiivinen oikeus turvapaikkaan ja Tanskassa oleskelulupa. Ulkoasiainvaliokunta katsoo, että vastaisessa lainsäädännössä tämä mahdollisuus olisi Suomenkin osalta perusteellisesti selvitettävä.'" — Siis

tämä kohta olisi eduskunnan jätettävä hyväksymättä.

Kun keskustan valiokuntaryhmä jätti ulkoasiainvaliokunnan mietintöön vastalauseen, johon edellä tekemäni ehdotus perustuu, eivät kokoomuksen ja SMP:n edustajat siihen yhtyneet. On ilahduttavaa, että he ovat sittemmin tulleet uusiin ajatuksiin ja tehneet lähes saman sisältöiset omat ehdotuksensa.

Ed. Hilpelän ehdottama lausuma ei kuitenkaan sisällä perusteluja eikä näin ollen myöskään täysin selvää kannanottoa ns. subjektiiviseen turvapaikkaoikeuteen.

Ed. Aittoniemen esitys on asiallisesti sama kuin minun edellä esittämäni, mutta hän on hieman muuttanut perustelujen sanamuotoa. Hänhän itse kertoi puheenvuorossaan kopioineensa minun ehdotukseni ja tehneensä siihen yhden muutoksen. Tämä muutos ei ole onnistunut. Ed. Aittoniemen ehdotus on epälooginen siinä mielessä, että hän itse asiassa edellyttää nyt hyväksyttävän lain noudattamista. Niinhän tietysti tapahtuu, eikä subjektiivisen oikeuden periaatetta voida tätä lakia sovellettaessa noudattaa, kun sen 30 § sai hallituksen alun perin esittämän muodon.

Valiokunnan mietintöön sisältyvä lausuman tähtää siihen mahdollisuuteen, että lakia myöhemmin muutettaisiin siten, että subjektiivinen turvapaikkaoikeus hyväksyttäisiin. Tällä perusteella pidän edellä esittämäni sanamuotoa selvästi parempana kuin ed. Aittoniemen ehdottamaa muotoilua ja toivon, että eduskunta hyväksyisi perustelulausuman edellä esittämässäni muodossa.

Ed. Jaakonsaari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ymmärrän sen, että SMP vie ulkoasiainvaliokunnan mietinnön sen kohdan äänestykseen, jossa esitetään sen selvittämistä, voidaanko tulevaisuudessa kenties Suomessa omaksua liberoivampi käytäntö turvapaikan myöntämisessä. Mutta sitä minun on vaikea ymmärtää, että keskustapuolueen kansanedustaja Paavo Värynen tietien tahtoen haluaa eduskunnan äänestyskellä kärjistää tältä osin ulkomaalaiskeskustelua. En voi ymmärtää sitä muuta taustaa vasten, kuin että hänen ryhmätoverinsa Eeva Kuuskoski-Vikatmaa on ulkoasiainvaliokunnassa aktiivisesti ajanut kantaa, mihin myös

sosialidemokraattinen valiokuntaryhmä on yhtynyt.

Tällä hetkellä Suomessa viisaita varmasti ovat ne, jotka yrittävät laimentaa ulkomaalaiskeskustelua ja tuoda oikeita näkökulmia ja avartaa ylipäätään meidän näkemyksiämme vieraisiin kulttuureihin ja vieraisiin ihmisiin. Eikä suinkaan kärjistämällä varmasti viedä asiaa eteenpäin.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ei tästä asiasta kannata enemmälti keskustella. Tekemässäni perustelulausumassa puolivälistä loppuun saakka on jäljennöstä ulkoasiainvaliokunnan mietinnöstä kohdasta, jota poistaminen koskee, aivan oikein. Niin kun sanoin, muu on faktista tosiasiaa, jota ei voida esittää muuten kuin tällä tavalla tai sitten vaihtamalla sanoja keskenään. Se on yhdentekevää.

Minä katson, että siltä osin kuin teksti muuttuu ja todetaan, että "eduskunta katsoo että Suomen tulee noudattaa omaa tähän lakiin perustuvaa ulkomaalaispolitiikkaa" jne., se on selkeä sanonta tämänhetkisistä systeemeistä eikä ota mitään kantaa siitä, pitäisikö muuttaa mahdollisesti pakolaispolitiikan periaatteita. Niitä saatetaan jossakin vaiheessa joutua muuttamaan, niin kuin olen täällä useaan kertaan sanonut, siihen suuntaan kuin vastalauseessani olevat lakipykälät ovat, siis kireämmät lakipykälät, jotka jättävät tien tietyllä tavalla avoimeksi tähän suuntaan.

Mutta nyt me nojaamme tähän ja tässä on oleellinen ero minun ja ed. Värysen näkemysten välillä. Minä en väitä etteivät ed. Värysen kaksi ensimmäistä riviä saata olla ihan yhtä hyviä, mutta minä olen oman esitykseni takana. Niin kuin sanoin, jos minun esitystäni ei hyväksytä, olen valmis tukemaan ed. Värysen näkemystä asiassa.

Ed. Värynen (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Olen toiminut keskustan valiokuntaryhmän kannanottojen pohjalta ja niiden mukaisesti.

Mitä tulee pakolaiskeskusteluun ja sen rauhoittamiseen, mielestäni sitä parhaiten voidaan rauhoittaa sillä, että tehdään täysin selväksi, että Suomi ei aio muuttaa periaatteitaan pakolaispolitiikassa eikä mennä subjektiivisen turvapaikkaoikeuden tielle, joka on muissa Pohjoismaissa ollut käytössä ja

joka on johtanut siellä huonoon lopputulokseen, jopa siihen, että lakia on jouduttu rikkomaan, kun on kirjoitettu pykälät siten, että käytännön elämässä ei ole kuitenkaan voitu niitten mukaan toimia.

Ed. Taina (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensimmäisessä käsittelyssä käydyssä keskustelussa jo totesin, että en hyväksy ulkoasiainvaliokunnan ottamaa kantaa, että subjektiivista oikeutta pitäisi tulevaisuudessa selvittää. Kyllä minun mielestäni tämä nyt otettu kanta ainakin lähivuosina varmastikin pitää.

Kokoomuksen ryhmällä on myös esitys ed. Hilpelän ehdottamana, että valiokunnan mietinnöstä poistetaan lause, jossa esitetään selvitettäväksi muutos. Emme kannata siis tätä.

Ed. Särkijärvi: Herra puhemies! Kannatan ensinnäkin ed. Hilpelän perusteluja koskevaa ehdotusta ja samoin myös ed. Paakkisen perusteluja koskevaa ehdotusta.

Ed. Hilpelän ehdotus, jos en aivan väärin muista, on kyllä se, jota keskusta ulkoasiainvaliokunnassa esitti, enkä ymmärrä, mistä syystä ed. Väyrynen nyt sitä pitää huonompana kuin omaa ponttaan, joka liittyy samaan asiaan.

Mitä tulee turvapaikanhakijoiden työskentelyyn hakemuksen käsittelyaikana, niin kaikille ilmeisesti on selvää, jos tulee tänne joku kaukaakin saapuva henkilö, hän tarvitsee jonkin aikaa perehdyttämistä suomalaisen yhteiskuntaan, jotta hän yleensä voisi toimia työelämässä. Siitä syystä tällainen kolmen kuukauden tavoite käsittelyajassa on aivan paikallaan. Jos siihen päästään, niin mitään työntekomahdollisuutta ei ole tarpeellista osoittaa. Mutta kun tilanne kuitenkin on se, että olemme kahdeksassa kuukaudessa, eduskunta joutuu myös tällaisen ottamaan huomioon omassa päätöksenteossään.

Sitä en pidä tavoiteltavana, mikä maaseudun puolueen eräässä puheenvuorossa esitettiin, että hakemukset ratkaistaisiin sillä aikaa, kun Georg Ots on kääntymässä Helsingin satamassa. Siinä ei ole oikeusturvaa otettu riittävästi huomioon kuten realisemisissa laskelmissa. Enkä myöskään pidä oikeana sitä, että somaleilla ratsastetaan, vaikka ei olisi menossa edes sen pitemmälle kuin eduskuntaan.

Ed. Moilanen: Herra puhemies! Kannatan ed. Almgrenin tekemää ehdotusta.

Ed. Almgren: Herra puhemies! Kun ed. Särkijärvi äskeisessä puheenvuorossaan arvioi näitä erilaisia perustelulauseumia, hän on tietysti oikeassa siinä, että edustajien Väyrysen, Aittoniemen ja Hilpelän ehdotuksissa on kaikissa ehdotettu saman kappaleen poistamista. Eronahan on vain se, että ed. Väyrysen jo valiokunnassa esittämä poistoehdotus sisältää myös perusteluosan ja tässä istunnossa esillä oleva ed. Hilpelän esittämä saman kappaleen poistoehdotus ei esitä mitään perusteluja.

Mutta, herra puhemies, olen yhtynyt jo valiokunnan mietintöön sisältyvään vastalauseeseen, siihen vastalauseeseen, jonka ensimmäisenä allekirjoittajana on ed. Väyrynen, ja näin ollen kannatan hänen tekemäänsä ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Väyrynen ed. Almgrenin kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta katsoo, ettei Suomen tule muuttaa pakolaispolitiikkansa periaatteita eikä omaksua muiden Pohjoismaiden lainsäädännössä noudatettua subjektiivisen oikeuden periaatetta. Tämän vuoksi eduskunta ei hyväksy seuraavaa ulkoasiainvaliokunnan mietintöön sisältyvää kannanottoa: 'Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että valtio voi lainsäädännössään myöntää turvapaikan hakijalle subjektiivisen oikeuden turvapaikkaan pakolaisten oikeusasemaa koskevan yleissopimuksen edellytysten täytyessä. Esimerkiksi Ruotsissa ja Norjassa on säädetty subjektiivinen oikeus turvapaikkaan ja Tanskassa oleskelulupaan. Ulkoasiainvaliokunta katsoo, että vastaisessa lainsäädännössä tämä mahdollisuus olisi Suomenkin osalta perusteellisesti selvitettävä.'"

Ed. Hilpelä ed. Särkijärven kannattamana on ehdottanut tämän saman, ulkoasiainvaliokunnan mietinnön perustelujen luvun Valiokunnan kannanotot jakson Oikeus turvapaikkaan kolmannen kappaleen kolmeen viimeiseen virkkeeseen sisältyvän kannanoton poistamista.

Ed. Aittoniemi ed. Vistbackan kannattamana on 1) ehdotuksessaan myös ehdotta-

nut, että kyseinen kannanotto poistettaisiin ja että poistamisen johdannoksi perusteluissa lausuttaisiin: "Eduskunta katsoo, että Suomen tulee noudattaa omaa, tähän lakiin perustuvaa ulkomaalaispolitiikkaa eikä omaksua muiden Pohjoismaiden lainsäädännössä noudatettua subjektiivisen turvapaikakaoikeuden periaatetta. Tämän johdosta eduskunta ei hyväksy seuraavaa ulkoasiainvaliokunnan mietintöön sisältyvää kannanottoa."

Ed. Almgren ed. Moilasen kannattamana on ehdottanut, että III vastalauseeseen sisältyvä lausuma hyväksyttäisiin.

Ed. Haavisto ed. Pulliaisen kannattamana on ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta edellyttää, että turvapaikan hakijoille järjestetään mahdollisuus työntekoon silloin, jos turvapaikka-anomuksen käsitelyaika muodostuu pitkäksi. Lisäksi opetushallinnon on otettava selkeä kokonaisvastuu pakolaisten koulutuksen suunnittelusta. Näillä toimenpiteillä olisi tärkeä merkitys sekä pakolaisten oman henkisen hyvinvoinnin että suomalaisen asenneilmapiirin kannalta."

Ed. Aittoniemi ed. Vistbackan kannattamana on 2) ehdotuksessaan ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta edellyttää, että soveltamalla uuden ulkomaalaislain eri lainkohtien tarkoitusta ja huolehtimalla siihen tarvittavien henkilö- ynnä muiden resurssien riittävydestä hallitus toteuttaa tavoitteen, että turvapaikkahakemusten käsittely kestää keskimääräisesti enintään yhden kuukauden."

Ed. Paakkinen ed. Särkijärven kannattamana on ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta edellyttää, että turvapaikkalautakunnalle taataan toiminnan alusta alkaen riittävät voimavarat. Eduskunta pitää myös välttämättömänä, että lautakunnalla on kaikissa olosuhteissa edellytykset käsitellä valitukset kiireellisesti. Lautakunnan käyttöön osoitettavat määrärahat tulee mitoittaa siten, että lautakunnan jäseniä ja muuta henkilöstöä on riittävästi ja että henkilöstöä voidaan tarvittaessa nopeasti lisätä."

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Lopuksi päätetään perustelua koskevista ehdotuksista.

Ed. Paakkisen ehdotuksesta totean, että vaikka sitä ei ole jätetty keskuskansliaan työjärjestyksen 44 §:n3 momentissa säädetyssä määräajassa, katson, että täysistunnon poikkeuksellisen ajankohdan vuoksi ehdotus voidaan esitellä äänestettäväksi.

Ed. Värysen ehdotus, ed. Hilpelän ehdotus ja ed. Aittoniemen 1) ehdotus ovat perusteluissa olevan kannanoton poistamisen osalta samansisältöisiä, joten ehdotan menettäväksi siten, että ensin äänestetään näistä ehdotuksista kannanoton poistamisen osalta yhdessä mietintöä vastaan.

Ed. Värysen ehdotus ja ed. Aittoniemen 1) ehdotus ovat poistamisen johdantolauseiden osalta sen sijaan vastakkaisia, joten jos poistamishdotus hyväksytään, äänestetään johdantolauseiden osalta ensin kyseisten ehdotusten välillä ja sitten voittaneesta mietintöä vastaan.

Ed. Almgrenin ehdotus ja ed. Aittoniemen 2) ehdotus ovat vastakkaisia, joten ensin äänestetään niiden välillä ja sitten voittaneesta mietintöä vastaan.

Ed. Paakkisen ja ed. Haaviston ehdotukset ovat erillisiä, joten niistä äänestetään erikseen mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätökset:

Puhemies: Ensin äänestetään perustelujen luvun Valiokunnan kannanotot jakson Oikeus turvapaikkaan kolmannen kappaleen kolmen viimeisen virkkeen poistamisesta.

Mietintö "jaa", ed. Värysen ehdotus, ed. Hilpelän ehdotus ja ed. Aittoniemen 1) ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 70 jaa- ja 100 ei-ääntä; poissa 29. (Koneään. 4)

Eduskunta on hyväksynyt ed. Värysen ehdotuksen, ed. Hilpelän ehdotuksen ja ed. Aittoniemen 1) ehdotuksen perustelujen mainittujen virkkeiden poistamisen osalta.

Puhemies: Nyt on äänestettävä virkkeiden poistamista koskevista johdantolauseista.

1) Äänestys ed. Värysen ehdotuksen ja ed. Aittoniemen 1) ehdotuksen välillä.

Ed. Värysen ehdotus ”jaa”, ed. Aittoniemen 1) ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 141 jaa- ja 8 ei-ääntä, 23 tyhjää; poissa 27. (Koneään. 5)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Värysen ehdotuksen.

2) Äänestys ed. Värysen ehdotuksesta mietintöä vastaan.

Mietintö ”jaa”, ed. Värysen ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 118 jaa- ja 51 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 29. (Koneään. 6)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Puhemies: Lopuksi äänestetään muista perustelulausumaehdotuksista.

1) Äänestys ed. Almgrenin ehdotuksen ja ed. Aittoniemen 2) ehdotuksen välillä.

Ed. Almgrenin ehdotus ”jaa”, ed. Aittoniemen 2) ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 130 jaa- ja 8 ei-ääntä, 34 tyhjää; poissa 27. (Koneään. 7)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Almgrenin ehdotuksen.

2) Äänestys ed. Almgrenin ehdotuksesta mietintöä vastaan.

Mietintö ”jaa”, ed. Almgrenin ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 116 jaa- ja 55 ei-ääntä; poissa 28. (Koneään. 8)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Paakkisen ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Paakkisen ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 3 jaa- ja 168 ei-ääntä; poissa 28. (Koneään. 9)

Eduskunta on hyväksynyt ed. Paakkisen ehdotuksen.

Äänestys ed. Haaviston ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Haaviston ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 52 jaa- ja 110 ei-ääntä, 8 tyhjää; poissa 29. (Koneään. 10)

Eduskunta on hyväksynyt ed. Haaviston ehdotuksen.

Asia on loppuun käsitelty.

10) Ehdotus laiksi ulkomaalaisvaltuutetusta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 169

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 31

Suuren valiokunnan mietintö n:o 340

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

11) Ehdotus laiksi Euroopan sosiaalisen peruskirjan ja siihen liittyvän lisäpöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä

Osittain kolmas, osittain ainoa käsittely
Hallituksen esitys n:o 266
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 32
Suuren valiokunnan mietintö n:o 341

Toinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta, joka voidaan nyt hyväksyä tai hylätä, ja lopuksi ainoassa käsittelyssä ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvästä ehdotuksesta, joka koskee sopimuksen niiden määräysten hyväksymistä, jotka vaativat eduskunnan suostumuksen.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Hallitus on mennyt ylitse siitä kohdasta, missä aita on matalin, kun ollaan hyväksymässä Euroopan neuvoston sosiaalista peruskirjaa. Hallitus esitti, että niihin artikloihin ei sitouduttaisi, joita Suomen lainsäädäntö tällä hetkellä ei vastaa. Meidän mielestämme olisi tullut kaikki ne kakkososan 19 artiklaa hyväksyä ja saada Suomen lainsäädäntöä vastaamaan näitä artikloja. Osa olisi voitu alemman asteisilla säännöksillä hoitaa, että ne vastaavat, ja sitten olisi pitänyt parantaa Suomen lainsäädäntöä niin, että nämä artiklojen määräykset täyttyvät.

Tämä ei olisi merkinnyt mitenkään huomattavia muutoksia nykyiseen tilanteeseen. Ainoa suurempi asia, minkä haluan tässä tuoda esille, on palkka-artikla, jossa on edellytetty, että alimman maksettavan palkan pitäisi olla 68 prosenttia maan keskipalkasta. Siis Suomessa palkat eivät ole tällä tasolla työehtosopimusten mukaan, että alimmat palkat olisivat kahta kolmasosaa keskipalkasta. Tähän olisi pitänyt meidän mielestämme sitoutua ja ryhtyä toimenpiteisiin, että tämä olisi toteutunut. On ällistytävää, että mitään ei oltu valmiita parantamaan, kun tätä peruskirjaa hyväksytään.

Tämän lisäksi menettelytavoissa on valittamisen varaa, mistä sosiaalivaliokunnan lausunnossa on lausuttu selvät sanat, että hallitus ei ole ollenkaan valmistellessaan tätä esitystä tutkinut tarkkaan, miten Suomen lainsäädäntö suhtautuu tähän. Hallituksessa on selvästi ollut epätietoisuutta siitä, miten näitä kansainvälisiä sopimuksia tulisi hyväksyä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvä ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

12) Ehdotus laiksi investointiverolain muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 316

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 106

Suuren valiokunnan mietintö n:o 342

Toinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen kuluessa on esitettävä kaikki asiassa tehtävät ehdotukset. Lakiehdotuksesta on päätettävä perustuslain säätämisyjärjestyksessä, joten se voidaan nyt, jollei muuta ehdotusta tehdä, äänen enemmistöllä hyväksyä jätettäväksi lepäämään ensimmäisiin vaalien jälkeen pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin tai hylätä.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Sasi: Herra puhemies! Haluan vain lyhyesti todeta, että valtiovarainvaliokunnan mietintöön sisältyy ponsi, jossa kiinnitetään huomiota investointiverolain mukaisiin päätöksiin ja niitten julkisuuteen. Voimakkaasti on arvosteltu sitä, että kun valtiovarainmi-

nisteri tekee päätöksiä vapauttamisesta, niin ei kerrota edes sitä, kuka on saanut vapauttavan päätöksen ja mihinkä kohteeseen.

Tähän halutaan nyt eduskunnassa kiinnittää huomiota siten, että tavoitteena olisi, että kyettäisiin tulevaisuudessa ainakin julkistaan lista huojennuksen saaneista ja kohteista, jotta tällä tavalla saataisiin julkisuuskontrollia myöskin näihin päätöksiin. Asiaa ei voitu pykälän osalta muuttaa valiokunnassa tässä vaiheessa, koska se liittyy olennaisesti myöskin julkisuuslainsäädäntöön yleisesti. Siitä syystä kehoitetaan valtiovarainministeriötä oikeusministeriön kanssa selvittämään tämän asian niin, että mahdollisimman pikaisesti muutos tältä osin voidaan tehdä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotus hyväksytään jätettäväksi lepäämään ensimmäisiin vaalien jälkeen pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

13) Ehdotukset laiksi poliisin hallinnosta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 221

Lakialoite n:o 119

Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 42

Suuren valiokunnan mietintö n:o 343

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty, hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Anttila: Herra puhemies! Poliisihallintolakiesitys toteutuessaan tietää ihan samaa asiaa, mikä nyt on postitoimipaikkojen kohdalla jo toteutunut. Tätä kautta nimenomaan vähenevät ihmisten turvallisuuteen liittyvät palvelut, ja tämä tietää palvelujen keskittämistä.

Siitä syystä, viitaten niihin puheenvuoroihin, joita täällä tämän asian yhteydessä on asiaa vastustavien taholta käyty, ehdotan

lyhyesti, että lakiehdotus hylätään. Mikäli se ei tule hylätyksi, ehdotan, että se jätetään lepäämään yli vaalien.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Sekä tämä että myöhemmin käsittelyyn tuleva paikallishallintolaki heikentävät merkittävästi erityisesti maaseudun palveluja ja tämän lain osalta poliisipalveluja. Tämä on tavattoman hätäisesti kokoonkylähty lakiehdotus. Olen aikaisemmin kiinnittänyt huomiota myöskin siihen, että tämän lain taustalla on tietty varjo siitä, että vaikka on tehty poliittinen periaatepäätös liikkuvan poliisin ja keskusrikospoliisin säilyttämisestä täysin itsenäisinä yksiköinä, tässä viedään niiltä pohja tämän lain varjolla; joidenkin tahojen toivomuksesta edetään kohti tiettyä päämäärää tarkoituksena toteuttaa näiden yksiköiden itsenäisyyden lopettaminen ja siirtyminen tietyllä tavalla läänipoliisin suuntaan.

Herra puhemies! Asiaan enemmän paneutumatta, koska olen aikaisemmin asiasta jo käyttänyt useita puheenvuoroja, kannatan ed. Anttilan tekemiä ehdotuksia.

Ed. Moilanen: Arvoisa puhemies! Toisittamatta sitä, mitä edelliset puhujat ovat sanoneet, totean yhtyväni heidän näkemyksiinsä. Siltä varalta, että lakiehdotus tulee hyväksytyksi, ehdotan kolme perustelulausumaa:

1) "Hyväksyessään lakiehdotuksen eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii keskusrikospoliisin ja liikkuvan poliisin säilymisestä valtakunnallisena yksikkönä jatkossakin." Vaaran säilymiselle aiheuttaa voimaantulosäännöksessä oleva lausuma, että "keskusrikospoliisi, suojelupoliisin ja liikkuvan poliisin asemaa ja tehtäviä koskevat määräykset ovat kuitenkin edelleen voimassa, kunnes toisin säädetään tai määrätään".

Sitten toinen perustelulausuma:

2) "Eduskunta edellyttää hallituksen seuraavan, että hallinnon uudistamisen toteuttuakin Helsinki-Vantaan lentoaseman osaston tehtävät pystytään hoitamaan ja kehittämään tarpeita vastaavasti, sekä tarvittaessa ryhtyvän toimenpiteisiin osaston toimintaedellytysten parantamiseksi."

Olisi ollut suotavaa, että nämä tehtävät olisivat tulleet Helsingin poliisille. Näin ei tapahtunut, vaan ne ovat nyt Vantaan. Nyt on tärkeää kuitenkin varmistaa, että lento-

asemalla tehtävät tulevat suoritetuiksi kehitystarpeita vastaavasti.

Sitten kolmas perustelulausuma:

3) "Eduskunta edellyttää, että työajan lyhenemisestä sekä esitutkinta- ja pakkokeinolain muutoksesta johtuvan esitutkinta-ajan lyhenemisen johdosta tarvittavat vähintään 450 poliisivirkkaa perustetaan viipymättä, koska poliisin hallinnon uudistus ei yksinään riitä kattamaan lisävirvatarvetta."

Ed. Varpasuo: Arvoisa puhemies! Ed. Moilasen ponsissa ainakin 2) ponsi on suoraan valiokunnan mietinnöstä, eliikkä valiokunta itse edellyttää, että "hallitus seuraa Helsinki-Vantaan lentokentän valvontatehtävien hoidon kehittymistä sekä ryhtyy tarpeen vaatiessa toimenpiteisiin tehtävien hoidon varmistamiseksi". Toisin sanoen tämä on kaksinkertainen varmistus. Ed. Moilanen olisi hieman paremmin voinut lukea valiokuntamietinnön ponsikohdat.

Ed. Almgren: Herra puhemies! Kannatan ed. Moilasen tekemiä perustelulausumaehdotuksia.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Anttila ed. Aittoniemen kannattamana ehdottanut, että toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus hylättäisiin.

Lisäksi on ed. Anttila ed. Aittoniemen kannattamana ehdottanut, että lakiehdotus, mikäli se tulee hyväksytyksi, jätettäisiin lepäämään yli vaalien.

Ed. Moilanen on ed. Almgrenin kannattamana ehdottanut sen varalta, että lakiehdotus ei tulisi hylätyksi tai jätetyksi lepäämään, kolmea perustelulausumaa:

1) "Hyväksyessään lakiehdotuksen eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii keskusrikospoliisin ja liikkuvan poliisin säilymisestä valtakunnallisena yksikkönä jatkossakin."

2) "Eduskunta edellyttää hallituksen seuraavan, että hallinnon uudistamisen toteuttuakin Helsinki-Vantaan lentoaseman osaston tehtävät pystytään hoitamaan ja kehittämään tarpeita vastaavasti, sekä tarvittaessa ryhtyvän toimenpiteisiin osaston toimintaedellytysten parantamiseksi."

3) "Eduskunta edellyttää, että työajan lyhenemisestä sekä esitutkinta- ja pakkokeinolain muutoksesta johtuvan esitutkinta-ajan lyhenemisen johdosta tarvittavat vähintään 450 poliisivirkkaa perustetaan viipymättä, koska poliisin hallinnon uudistus ei yksinään riitä kattamaan lisävirvatarvetta."

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Toinen varapuhemies: Ensin on äänestettävä lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy toisessa käsittelyssä päätetyn lakiehdotuksen, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on lakiehdotus hylätty.

Toinen varapuhemies: Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

"Jaa" äänestävät seuraavat edustajat:

Aaltonen, Ahonen, Ala-Harja, Alho, Antvuori, Backman, von Bell, Bärlund, Dromberg, Elo, Gustafsson, Haavisto, Hacklin, Halonen, Hetemäki-Olander, Hietala, Hilpelä, Hokkanen, Holvitie, Hurskainen, Häkämies, Ikkala, Jaakonsaari, Joupila, Junnila, Järvenpää, Jääskeläinen, Kalima, Kalliomäki, Kasurinen, Kautto, Kekkonen, Knuuttila, Korkia-Aho, Kärhä, Lahti-Nuuttila, Lapiolahti, Laurila, U. Leppänen, Lindroos, Louvo, Luttinen, Malm, Metsämäki, Muttilainen, Myller, Mäki-Hakola, Mönkäre, Mörttinen, Niinistö, Nordman, Nyby, Ollila, Paakkinen, Paasio, Paavilainen, Paloheimo, Pesola, Pietikäinen, Pohjanoksa, Pohjola, Puhakka, Puisto, Pulliainen, Puolanne, Pystynen, Rajamäki, Rantanen, Rauramo, Rendlund, Rinne, J. Roos, T. Roos, Rusanen, Saarinen, Saastamoinen, Salolainen, Sasi, Savolainen, Skinnari, Soininvaara, Särkijärvi, Taina, Tiuri, Turunen, Tykkyläinen, Törnqvist, Uosukainen, Urpilainen, Valli, Valo, Varpasuo, Westerlund, Vuoristo, Vähänäkki ja Zyskowitz.

”Ei” äänestävät seuraavat edustajat:

E. Aho, R. Aho, Aittoniemi, Alaranta, Almgren, Andersson, Anttila, Apukka, Asatala, Fred, Hautala, Heikkinen, Helle, Huuh-tanen, Ikonen, Isohookana-Asunmaa, Joki-nen, Jokiniemi, Juhantalo, Jurva, Jäätteen-mäki, Kankaanniemi, Kauppinen, Kettunen, Kietäväinen, Kohijoki, Koistinen, Kokko, Kuuskoski-Vikatmaa, Kääriäinen, Laakso-nen, P. Lahtinen, Laine, Lehtosaari, P. Lep-pänen, Löyttyjärvi, Maijala, Mattila, Moila-nen, Mäkelä, Mäkipää, Männistö, Nieminen, Pekkarinen, Pelttari, Perho, Pokka, Puska, Renko, Riihijärvi, Rynnänen, Röntynen, Saapunki, Saari, Sarapää, Savela, Seppänen, Sillanpää, Siuruainen, Stenius-Kaukonen, Säilynoja, Tenhiälä, Tennilä, Tähkämaa, Uitto, Wahlström, Vihriälä, Virolainen, Vist-backa, Vähäkangas, Väistö, Väyrynen ja Väänänen.

”Tyhjää” äänestää ed. Vastamäki.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edus-tajat:

Ajo, Björklund, Björkstrand, Donner, Hä-mäläinen, Jansson, Joenpalo, Joutsensaari, Järvisalo, Kanerva, Karkinen, Kemppainen, M. Lahtinen, Laitinen, Lamminen, Lax, Lin-nainmaa, Louekoski, Melin, Miettinen, Ny-man, Pesälä, Ranta, Rehn, Suominen, Ta-xell, Wasz-Höckert, Viinanen ja Viljanen.

Toinen varapuhemies: Äänestykses-sä on annettu 96 jaa- ja 73 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 29. (Koneään. 11)

Eduskunta on hyväksynyt toisessa käsitte-lyssä päätetyn lakiehdotuksen.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä te-kemässään päätöksessä lakialoitteeseen sisäl-tyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Toinen varapuhemies: Lakiehdo-tusten kolmas käsittely on päättynyt, mutta kun on tehty ehdotus nyt hyväksytyn lakieh-dotuksen jättämisestä lepäämään yli vaalien, pannaan asia valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n 7 momentin mukaisesti tältä osin pöydälle seuraavaan istuntoon, jolloin

myös päätetään perusteluja koskevista ehdo-tuksista.

Asia on lakialoitteen osalta loppuun käsi-telty.

14) Ehdotukset laiksi Kyrönjoen erityissuo-jelusta

Kolmas käsittely, ainoa käsittely

Hallituksen esitys n:o 34

Lakialoite n:o 49/1987 vp.

Toivomusaloitteet n:ot 226 ja 227/1989 vp. sekä 260

Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 43

Suuren valiokunnan mietintö n:o 344

Toinen varapuhemies: Ensin sallit-taan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsitte-lyssä lakiehdotuksista. Toisessa käsittelyssä päätetty, hallituksen esitykseen sisältyvä la-kiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä toi-vomusaloitteista.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Valli: Herra puhemies! Kyrönjoella on tehty vuosikymmenien ajan hyvin monen-laisia vesistötoita, ja niitä myös tämän lakie-sityksen mukaan jatketaan. Tarkoituksena on ollut nimenomaan poistaa tulvien aiheut-tamat vahingot. Käsittelyssä oleva lakiehdo-tus estää voimaloitten rakentamisen säännös-telypatoon. Siksi nimitys Kyrönjoen erityis-suojelu. Laki- ja talousvaliokunnan vähem-mistö oli mietintöön liittämässään vastalau-seessa sitä mieltä, ettei tätä lakiesitystä pidä hyväksyä.

Ehdotan, että lakiehdotus hylätään. Mikä-li sitä ei hylätä, ehdotan vielä, että lakiehdo-tus jätetään lepäämään ensimmäisiin vaalien jäljestä pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin.

Ed. Sillanpää: Herra puhemies! Tämän lain toisessa käsittelyssä tuli edustajien pu-heenvuoroissa esiin eräitä näkökohtia, jotka vaativat oikaisua. Väittämiä, että maanvilje-

lijät ovat suojelulain puolella Kyrönjokilaaksoissa, on eduskunnan harhaanjohtamista. Valtaosa viljelijöistä ja heidän etujärjestöistään vastustaa käsittelyssä olevaa suojelulakia. Vain vähäinen joukko viljelijöistä, lähinnä sillä alueella, missä tulvat eivät ole vaikuttaneet viljelijöiden toimeentuloon, on nyt käsittelyssä olevan lain hyväksymisen puolella.

Väittämä siitä, että Vaasan kaupungin raakavesi laadun osalta heikkenisi, jos kaksi voimalaa rakennetaan lisää Kyrönjokeen, on myös hämmästyttävä esitys. Joki on voimalarakennettu alajuoksulla, ja kaikissa latvaosien sivuhaaroissa on altaat, ja voimala on toteutettu jo aikaisemmin. Savi- ja humuspihtoinen jokivesi mielestäni puhdistuisi altaissa aivan samalla tavalla kuin Vaasaan juuri rakennetussa Pilvilammen raakavesialtaassa. Ei kahden lisägeneraattorin läpijuoksumus voi heikentää raakaveden laatua niin kuin täällä on esitetty. Alunapitoinen savilaatu ja muut jokea kuormittavat tekijät kyllä laatua heikentävät.

Eduskuntakäsittelyssä on lakiin annettu tehdä muutos, joka antaa toiselle sopijapuolelle, voimalaitosyhtiölle, mahdollisuuden oikeusteitse saada sopimuksen rikkomisesta kunnollinen korvaus, jos eduskunta tämän mietinnön hyväksyy. Epäilen, että tätä esitystä ei olisi tehty, jos olisi ollut varmuus alkuperäisen esityksen läpimenosta. Tämä muutettu esitys merkitsee varmasti Suomen valtiolle aikanaan melkoista korvausta, mikäli eduskunta on valmis esityksen hyväksymään.

Lakiehdotus selvästi osoittaa sen, että päättäjät eivät pysy kansalaisten mielipiteiden mukana. Äskettäin julkaistu Tampereen yliopiston tutkimustulos kansalaisten suhtautumisesta vesivoimaan osoittaa, että kahden vuoden aikana myönteisyys on kasvanut 37 prosentista 59 prosenttiin. Kyselytulos osoittaa vesivoiman suosion kasvaneen aivan maakaasun kannatuksen tasolle.

Nyt halutaan tehdä suojelupäätös sähköntuottamisen estämiseksi, vaikka tarvitsisimme saasteetonta vesivoimaa sähköntuotantoon. Suojelulaki antaa mahdollisuuden rakentaa jokea koko pituudeltaan, mutta voimalaitoksia ei voida rakentaa. Erikoista suojelua.

Mietintöön sisältyvässä vastalauseessa todetaan, että Ylistaron koskimaisema ei ra-

kentamisessa muutu huonompaan suuntaan, ja todetaan koskien olevan suurimman osan vuotta lähes kuivina. Jos alkuperäisen suunnitelman pohjalta vesistöjärjestely suoritettaisiin, se merkitsisi laajan vesistön moninaiskäyttöä. Jo toteutetut vesistöjärjestelyt ovat tästä hyviä esimerkkejä.

Herra puhemies! Kannatan ed. Vallin esittämiä hylkäys- ja lepäämisjättämisehdotuksia.

Ed. Jäätteenmäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Sillanpäälle haluaisin todeta, että me varmasti molemmat tiedämme aivan hyvin, että Vaasan läänissä ja Etelä-Pohjanmaalla mielipide tässä asiassa on kahtia niin viljelijöiden kuin muidenkin jokivarren asukkaiden kesken. Ei voida sanoa, että viljelijät olisivat yksimielisesti suojelua vastaan. Ainakin suurin osa niistä ihmisistä, jotka ovat minuun ottaneet yhteyttä, ovat olleet viljelijöitä ja toivoneet nimenomaan, että tämä lakiesitys menisi läpi.

Mitä mahdollinen rakentaminen vaikuttaa veden laatuun, siitäkin asiantuntijat ovat kahta mieltä. Minä uskon vakaasti niihin asiantuntijoihin, jotka katsovat, että veden laatu heikkenee siitä, jos vesi- ja voimalaitosrakentaminen saa sijaa.

Ed. Urpilainen: Herra puhemies! Nyt kolmannessa käsittelyssä oleva Kyrönjoen erityissuojelua koskeva esitys on pitkään odotettu ja kaivattu. Hallitukselle onkin annettava tunnustus siitä, että se on saanut tämän esityksen aikaan, kylläkin todella pitkän odottelun jälkeen.

Kyrönjoki on valuma-alueineen ja merellisine vaikutusalueineen tärkeä luonnontaloudellinen kokonaisuus, jolla on paljon luonnon moninaiskäyttöarvoja.

Kun eduskunta käsitteli viime vaalikauden aikana koskiesuojelulakia, johon Kyrönjoen suojelu ei silloin sisällynyt, päätyi laki- ja talousvaliokunta ottamaan kantaa omassa mietinnössään myös Kyrönjokeen. Valiokunnan mietinnössä todettiin: "Hallituksen esityksessä Kyrönjokea ei ole mainittu voimalaitosrakentamiselta suojeltavana jokena, vaikka se ympäristöministeriön selvityksen mukaan kuuluisi suojeltavien kohteiden joukkoon. Valiokunta pitää tärkeänä, että hallitus selvittää, miten Kyrönjoki voidaan suojella. Valiokunta pitää lisäksi tärkeänä,

että ympäristönsuojelua tehostetaan Kyrönjoen alueella ja että veden laatua tarkoin seurataan sekä tarvittaessa ryhdytään kiireellisesti asian vaatimiin toimenpiteisiin.”

Valiokunnan esittämä tahto on nyt täytty-mässä. Samalla täyttyy myös niiden tuhan-sien maakunnan ihmisten esittämä toivomus, jotka ovat vuosikausia toimineet suojelun puolesta. Onpa tavoitetta varten perustettu erityinen Kyrönjoki-seurakin.

Kyrönjoki on Vaasan läänin suurin joki. Sen pituus on latvoilta jokisuulle noin 190 kilometriä ja keskivirtaama on noin 43 kuutiota sekunnissa. Joen valuma-alue on lähes 5 000 neliökilometriä. Muutamasta sivu-uomavoimalaitoksesta ja padosta huolimatta joki on kaloille nousukelpoinen yli 100 kilometrin matkalla eli Ilmajoelle asti. Joki onkin alueensa asutuksen, viljelyn, liikenteen ja kulttuurin perusta.

Kyrönjoki on edelleen kalataloudellisesti Vaasan läänin merkittävin joki, vaikka per-kaukset, pengerrykset ja monet muut hank-keet ovat heikentäneet veden laatua ja kalo-jen elinoloja. Laajalla suistoalueella on noin 150 ammattikalastajaa, joiden saaliin arvo oli esimerkiksi vuonna 1989 noin 3,5 miljoonaa markkaa. Merkittävää on myös se, että joen suistoalueella kalastaa runsaat 3 000 virkistyskalastajaa. Näin ollen jokivarren kotitarve- ja virkistyskalastus on varsin laajaa ja huomattavaa.

On myös todettava, että Kyrönjoki on vanhastaan ollut lohijoki ja jokeen nousee edelleen merilohta, meritaimenta, vaellussii-kaa sekä nahkiaista. On selvää, että Kyrönjoen nykyinen kalataloudellinen tuotto ja merkitys on vain murto-osa siitä, mitä se luonnontilaisena on ollut. Mutta nykymuo-dossaankin joki on kalataloudellisesti varsin elävä ja merkittävä. Sen merkitys alaosan suiston ja saariston kalastukselle on täysin ratkaiseva. Muun muassa tästä syystä ovat alaosan kalastuskunnat ja suiston yhteinen kalastusalue vastustaneet joen ekologian ja kalataloudellisen toimivuuden kannalta hai-tallista lisävoimalaitosrakentamista.

Onkin täysin yhdyttävä siihen, mitä ympä-ristöministeriö on osaltaan esityksestä lausu-nut. Sen mukaan tutkimukset ja kokemukset voimalaitosten rakentamisen vaikutuksista jokiluontoon osoittavat kiistattomasti sen, että sillä on haitallisia ympäristövaikutuksia. Voimalaitosten vaatimat pengerrykset, suuri

pudotuskorkeus ja lyhytaikaissäännöstely ai-heuttavat huomattavia haittoja joen luon-nontaloudelle, veden laadulle, sen virkistys-käytölle sekä kalastukselle. Tässä tapaukses-sa myös tuhoutuisi peruuttamattomasti mer-kittäviä kulttuuri- ja maisema-arvoja erityi-sesti Ylistarossa, jonne näitä lisävoimalaitok-sia on suunniteltu.

Todettakoon vielä, että joki on erittäin tärkeä raakaveden lähde nimenomaan Vaa-san alueelle ja Vaasan kaupungille. Kaupun-gin virallisessa kannanotossa pelätäänkin raakaveden laadun huononemista, mikäli jo-kea lisää valjastettaisiin. Siksi Vaasan kau-punki onkin tukemassa joen erityissuojelua.

Peruslähdekohtana puntaroidessa Kyrönjoen erityissuojelua on se, miltä arvopohjalta asiaa arvioidaan. Mikäli arvioinnin lähtö-kohdaksi otetaan voimayhtiön taloudellinen intressi, voidaan hyvinkin päätyä siihen, että joen lisävaljastaminen olisi perusteltua. Jos asiaa arvioidaan kokonaisvaltaisemmin kan-santaloudellisena kysymyksenä, voidaan esi-tettyihin asiantuntijalausuntoihin ja hallituk-sen esityksen perusteluihinkin viitaten todeta, että lisävaljastamisen taloudelliset perusteet käyvät hatariksi. Mikäli taas halutaan antaa arvoa ympäristöllisille seikoille tai virkistys- ja viihtyvyystekijöille ja esimerkiksi turvata puhtaan raakaveden saanti, päädytään halli-tuksen esityksen kannalle eli Kyrönjoki tar-vitsee erityissuojelulakinsa.

On luonnollista, että alueen asukkaita kiu-saavilta tulvilta tulee päästä mahdollisimman pieniin haittoihin. Siksi onkin perusteltua jatkaa joen alajuoksun tulvasuojelutöitä ai-van kuten laki- ja talousvaliokunnan mietin-nössä todetaan.

Todettakoon lopuksi, että valiokunta on perustuslakivaliokunnan enemmistön esityk-sen mukaisesti poistanut 6 §:n 3 momentin, jolla rajattiin Jyllinkosken Sähkön mahdolli-suuksia saada valtion korvauksia valtion ja yhtiön vuonna 1974 tekemän sopimuksen käydessä turhaksi. Näin korvausten käsittely jää normaalilla tavalla oikeuslaitoksen käsi-teltäväksi.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Vih-reät ovat luonnollisesti Kyrönjoen erityissuo-jelua koskevan lakiehdotuksen hyväksymisen kannalla. Minulle tuli erityinen tarve kuiten-kin lyhyt puheenvuoro käyttää sen takia, että ed. Sillanpää tähdensi vesistöalueen rakenta-

misen johtavan alueen moninaiskäyttöön. Samalla hän unohti sen, että se johtaisi nimenomaan koskivesien eliöstön moninaishävittämiseen. Sitä me emme missään nimessä voi hyväksyä.

Ympäristöministeri Bärklund: Arvoisa puhemies, värderade talman! Kuten tiedetään, tämä asia on pitkään hiertänyt sekä Pohjanmaalla että muualla Suomessa. Muun muassa viime eduskunnan aikana tästä keskusteltiin hartaasti ja jopa kiivaasti eduskunnassakin. Asia on myös eduskuntatasolta saatu niittä kannanottoja, joihin muun muassa ed. Urpilainen äskens viittasi.

Myös tämän hallituksen aikana asia on ollut esillä useaan otteeseen erityisesti Pohjanmaalla alueen merkittävimpana luonnonsuojelukysymyksenä ja myös hallituksen piirissä ja nyt eduskunnassa. Pohjanmaallahan on korostettu sitä, että Kyrönjoki on edelleenkin merkittävin ja pisin rakentamaton joki siitä huolimatta, että joen yläosa on rakennettu vuosien mittaan suhteellisen tehokkaasti. Joella on siis merkittävä luonnonsuojelullinen arvo edelleenkin. Tästä asian tuntijat ovat yksimielisiä.

Asiasta oli hallituksen piirissä erimielisyyttä. Hallituksen ylivoimainen enemmistö kannatti esityksen antamista eli Kyrönjoen suojelua. Kokoomuksen ministeriryhmän enemmistö vastusti esitystä, mutta yksi kokoomusministeri äänesti lakiehdotuksen antamisen puolesta. Tällä tavoin voi sanoa, että lakiesitys tuli eduskuntaan hieman toisenlaisen käsittelyn jälkeen kuin yleensä hallituksen esitykset.

Omasta puolestani esittelevänä ministerinä ymmärsin, että tämä tosiseikka tulee johtamaan siihen, että myös eduskunnassa tullaan näkemään hallitusrintaman osalta eri suuntiin meneviä kantoja. Tähän oli tydyttävä siitä huolimatta, että tietysti on valitettavaa, että hallitus on erimielinen myös eduskunnassa näin keskeisessä luonnonsuojelukysymyksessä, keskeisessä sekä suoraan asiallisesti että periaatteellisesti. Tältä osin tilanne oli selkeä myös valiokuntakäsittelyn osalta. Oli omasta puolestani vain todettava, että näin on, ja kokoomuksen valiokuntaryhmän enemmistö äänesti tätä lakiesitystä vastaan.

Se, mikä nyt tässä minua kovasti hämmästyttää, on kuitenkin se, että ed. Valli on ryhtynyt käyttämään, esittämällä lain jättä-

mistä lepäämään yli vaalien, nimenomaan opposition käyttämää, vähemmistöäännöksiin nojaavaa jarrutus- ja vastustusmenettelyä. Minusta tässä yhteydessä ed. Valli ylittää sen kynnyksen, jossa hän toimii hallituksen esitysten osalta hallituspuolueen edustajana. Valitan syvästi, että ed. Valli on ottanut tämän askeleen. Valitan syvästi, että kokoomus tässä suhteessa osoittaa olevansa luonnonsuojeluasioissa yhtä taantumuksellinen kuin keskusta, ja valitan syvästi, että tällä tavoin saattaa syntyä sellainen vaara, että tätä lakia ei saadakaan hyväksytyksi tämän eduskunnan aikana.

Vetoan kaikkiin kokoomuslaisiin kansanedustajiin, jotta he tässä asiassa toimisivat luonnon hyväksi ja hallituksen esityksen mukaisella tavalla. Onhan kokoomus tässäkin eduskuntavaalikampanjassa laajoissa ilmoituksissa antanut ymmärtää, että se jopa suojelee norppaa ja tällä tavoin on luonnonsuojelun kannalla. Olisi todella outoa, jos sama puolue sitten käytännön ratkaisuissa näin vaalien alla olisi jyrkästi luonnonsuojelun etuja vastustamassa. Toivon, että ed. Vallin esitys ei saa taakseen kokoomuksen eduskuntaryhmän vastuuntuntoista enemmistöä, vaan että sitä voidaan tulkita yksittäisen kansanedustajan kannanottona, joka ei edusta laajempaa mielipidettä.

Ed. Nordman: Puhemies, talman! Den här specialskyddslagen är resultatet av en mycket omfattande medborgaraktivitet i Vasa län. Det är många parter som under en mycket lång tid har kämpat för att Kyrö älv skall befrias från kraftverksplaner. Jag är för min egen del beredd att ge ett erkännande åt miljöminister Kaj Bärklund för att han har hållit ut i den här frågan trots upprepade svårigheter.

Sanoisin, että tämä suojelulaki on tulosta varsin laajasta kansalaistoiminnasta Vaasan läänissä. Monet osapuolet ovat kauan taistelleet Kyrönjoen vapauttamiseksi voimalasuunnitelmista, ja olen valmis antamaan tunnustuksen ympäristöministeri Kaj Bärklundille siitä, että hän on sitkeästi tehnyt työtä tämän esityksen ja lain puolesta.

Tämä esitys lopettaa jokilaaksoa pitkään kalvaneen epävarmuuden. Sanoisin, että tulvasuojelun tarpeellisuutta ei oikeastaan ole asetettu kyseenalaiseksi, ei ainakaan laajalla

rintamalla. Minusta voimaloilla ei ole tulvasuojelun toteuttamisen kanssa mitään tekemistä oikeastaan. Tämä erillissuojelulaki on nopein tapa saada tulvasuojelukin päätökseen.

Jag skulle vilja påstå att det inte har rätt någon egentlig oenighet om behovet av översvämningsskydd och med hjälp av den här specialskyddslagen kan man på snabbast möjliga sätt också få den frågan slutligen löst.

Tosiasia on, vaikka täällä muutakin on väitetty, että Vaasan vesihuolto on tulevaisuudessakin Kyrönjoesta saatavan raakaveden varassa, ja tietenkin, mitä vähemmällä kaivamisella vesityöt kyetään viemään loppuun, sen parempi Vaasan kaupungin asukkaille. Minusta voimaloiden rakentaminen olisi kohtalokasta.

Uskallan myös väittää, että voimaloiden hyödyistä on julkisuudessa esitetty harhauttavaa tietoa. Niiden tuotolla ei ratkaista energian tarpeita siinä määrin, kuin on väitetty. Hyöty ja kannattavuuskin olisi pieni kokonaiskustannuksiin ja haittoihin nähden.

Jag hoppas som sagt att denna kraftiga, omfattande medborgaropinion som finns i Vasa län skall beaktas i det här sammanhanget, eftersom det är så många som har väntat på att den här lagen slutligt skall godkännas.

Uskallan odottaa, että tämä laki täällä todella hyväksytään pitkän valmistelun jälkeen. Varsin voimakas kansalaismielipide Vaasan läänissä odottaa nimenomaan lain hyväksymistä.

Ed. Mäki-Hakola: Herra puhemies! Ministeri Bärlundin puheenvuoron johdosta muutama toteamus.

Kyrönjoelta on yritetty saada tulvat pois, jo lähes 30 vuoden ajan on tehty töitä osittaisratkaisuna. Nyt on viimein vihdoin päästy siihen tilanteeseen, että kokonaissuunnitelman käsittely on parastaikaa vesioikeudessa ja olisi sieltä tulossa lähikuukausina.

Tätä pidetään maakunnallisesti erittäin tärkeänä, ja haluan todeta, että kaikki tärkeät maakunnalliset järjestöt ovat ottaneet tähän lakiin kielteisen kannan. Haluan todeta, että mm. Etelä-Pohjanmaan maatalous-

tuottajat, Etelä-Pohjanmaan maakuntaliitto, kauppakamari, porvaripuolueet, mm. kokoomus yksimielisesti, vaasalaiset mukaan lukien jne., kunnista valtaosa, mm. Ilmajoki, Seinäjoki, Nurmo, Ylistaro jne., ovat tämän lain suhteen kielteisellä kannalla.

Tämä joki on perinteisesti ollut rakennettu, sen kosket on räjäytetty, 30-luvulla on ollut huomattavat perkaukset. Ylistarossa on vanhastaan voimalaitos ollut sillä paikalla, johon nyt esitetään uutta. Suunnitelma joka tapauksessa sisältää padon rakentamisen. Nyt on kysymys vain siitä, saadaanko vesi laskea läpi turbiinien, ei mitään muuta.

Nyt kun asia palautuu suojelun kautta uudelleen vesioikeuskäsittelyyn, maakunnan väki varsin huolestuneena seuraa, onko jälleen tulossa kymmenen vuoden kierros: jälleen uusi käsittely ja jälleen suomalaiset nauttivat tv-kuvia keväisistä tulvista.

Vetoan eduskuntaan, että tämä asia hylätäisiin. Uusi eduskunta saattaa olla järkevämpi asian suhteen, koska vesistön arvoa mm. energian tuottajana ollaan ymmärtämässä.

Ympäristöministeri Bärlund: Arvoisa puhemies, värderade talman! Ed. Mäki-Hakola niin kuin monet muutkin keskusteluun osallistuneet ovat pelotelleet ihmisiä sillä, että suojelun jälkeinen tulvasuojelutyö viivästyisi tämän johdosta paljon. (Ed. Mäki-Hakola: Näin asiantuntijat sanovat vesioikeudessa!) — Niin, asiantuntijat ovat asiantuntijoita omasta näkökulmastaan. — Tämä ei uskoakseni lainkaan pidä paikkaansa siitä syystä, että se vaihtoehto, joka silloin toteutuisi, saisi täydellisen, sataprosenttisen yksimielisen kannatuksen kaikilta tahoilta, sekä luonnonsuojelijoitten toimesta että muualta. Se merkitsee sitä, että se voidaan viedä nopeasti eteenpäin ja myös hallinnollisesti sillä tavoin, että tuskin syntyy esimerkiksi valituksia lainkaan.

Voin tässä henkilökohtaisesti luvata, että tulevassa elämässäni tulen, mikäli, kuten toivon, tämä laki hyväksytään, tekemään kaikkeni, jotta tulvasuojelutyöt voidaan uudessa tilanteessa viedä viivytyksettä ja mahdollisimman tehokkaasti eteenpäin. Olen vakuuttunut siitä, että tämä on täysi mahdollista ja tietenkin hyvin toivottavaa.

Ed. Joenpalo: Herra puhemies! Ilmoitaudun heti puheenvuoroni aluksi vesivoi-

man lämpimäksi kannattajaksi, koska sen kehittäminen on huomattavasti realistisempaa kuin puhua kaiken maailman tuulivoimaloista ja muista viipperöistä. Ministeri Bärlundin pitäisikin ehdottomasti, kun hän siirtyy vesi- ja ympäristöhallituksen pääjohtajaksi, käynnistää yhteistyössä alan teollisuuden kanssa tutkimus- ja kehittämistyö, jolla se työ, joka aloitettiin 70-luvun alussa mm. Tampellassa, jossa kehitettiin suomalaisten pienvirtaamaisten ja matalapudotuksellisten koskien turbiinijärjestelmiä, vietäisiin loppuun ja voitaisiin ottaa koskivoima käyttöön siellä, missä se muista syistä on mahdollista. Me tarvitsemme maassa lisää energiaa, ja vesivoima on yksi puhtaimpia energian tuottajia.

Mitä tulee tähän asiaan, kun puhutaan tulvien suojelusta, pitäisi muistaa se tosiasia, että Pohjanmaan tulvien syyt löytyvät paitsi maan kohoamisesta myös latva- ja valuma-alueiden ojitustöistä. Siellä on suuret suot ja metsät ojitettu ja sulavedet juoksevat niin nopeasti vesistöistä läpi, että ne aiheuttavat aina tulvia. On turhaa lähteä rakentelemaan patoja alajuoksulle, jos emme lähde hidastamaan latvavesien valumien kertymää. Tänne pitäisi kajota eikä sinne alavesille.

Kun vaasalaiset tai Vaasan äänellä puhuvat edustajat puhuivat veden saastumisesta, jos tämä joki valjastettaisiin, niin kyllä kai Kyrönjokeakin enemmän saastuttavat ja aiheuttavat uhkaa Vaasan vedelle maa- ja metsätalouden voimakkaat lannoitukset ja humuksien liikkeellelähöt kuin se, että siellä kaksi kolme voimalaa rakennettaisiin lisää.

Siitä huolimatta kannatan hallituksen esitystä, vaikka tällaisia ajatuksia julki toinkin.

Ed. Jäätteenmäki: Arvoisa puhemies! Olen aina kannattanut ja kannatan edelleenkin tulvasuojelua. Tulvasuojelu on alun alkaenkin ollut jokivarren asukkaiden yhteinen tavoite. Ristiriidat ovat syntyneet voimatalouden mukaan tuomisesta näihin suunnitelmiin. Nyt tämä laki turvaa tulva-alueiden asukkaiden edut jopa paremmin kuin voimalaitosrakentamisvaihtoehto, sillä nyt valtio lupaa ottaa huolehtia pumppaamoiden hoitokustannukset. Minusta on hyvin yllättävää, ettei läänissämme nyt voida yksituumaisesti asettua tämän voimalaitoksettoman vaihtoehdon kannalle, koska alun perin on

ollut kyse nimenomaan tulvasuojelusta eikä voimalaitoksista.

Ed. Ala-Harja: Arvoisa puhemies! Muistutan ed. Jäätteenmäelle, että alun perin tulvasuojelu on ollut mahdollista vain sen takia, että siihen on liitetty voimalarakentaminen. Tästä lähtökohdasta ihmettelen ed. Jäätteenmäen kannanottoa.

Muistutan häntä myöskin siitä, että Lapuanjoki on jo myös rakennettu ja suojeltu. Sen jälkeen siellä on pellot vapaat tulvista. On hyvä olla nyt Kyrönjoen kohdalla toista mieltä, koska se ei kosketa enää ihan lähipiiriä.

Ed. Jäätteenmäki: Arvoisa puhemies! Haluaisin lyhyesti korostaa luonnontaloudellisia näkökohtia. Mielestäni me emme voi aina asettaa voimatalousnäkökohtaa etusijalle.

Lisäksi haluaisin todeta, että jo aikaisemmassa vaiheessa olen moneen otteeseen sanonut, että en missään vaiheessa ole tuominut enkä tule tänä päivänääkään tuomitsemaan niitä, jotka ovat 10–20 vuotta sitten tuoneet tulvasuojeluun mukaan voimalaitosten rakentamisen. Silloin päättäjät eivät tieneet, mitä haittoja vuorokausisäännöstelystä on, mutta tänä päivänä, kun me tiedämme paljon enemmän asiasta, minä ainakin näen, että sen tiedon pohjalta täytyy myös voida tehdä erilaisia päätöksiä kuin 10–20 vuotta sitten.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Valli ed. Sillanpään kannattamana ehdottanut, että toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus hylättäisiin.

Lisäksi on ed. Valli ed. Sillanpään kannattamana ehdottanut, että lakiehdotus, mikäli se tulee hyväksytyksi, jätettäisiin lepäämään ensimmäisiin vaalien jälkeen pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Toinen varapuhemies: Ensinnäkin päätettävä lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy toisessa käsittelyssä päätetyn lakiehdotuksen, äänestää ”jaa”; jos ”ei” voittaa, on lakiehdotus hylätty.

Toinen varapuhemies: Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

”Jaa” äänestävät seuraavat edustajat:

Aaltonen, R. Aho, Ahonen, Aittoniemi, Alho, Apukka, Astala, Backman, von Bell, Bärlund, Donner, Elo, Fred, Gustafsson, Haavisto, Hacklin, Halonen, Helle, Hietala, Hurskainen, Isohookana-Asunmaa, Jaakonsaari, Jansson, Joenpalo, Jokinen, Jurva, Jäätteenmäki, Kalima, Kalliomäki, Kasurinen, Kautto, Kekkonen, Kettunen, Knuuttila, Kuuskoski-Vikatmaa, Laaksonen, Lahti-Nuuttila, P. Lahtinen, Laine, Lapiolahti, Lax, P. Leppänen, U. Leppänen, Lindroos, Luttinen, Löyttyjärvi, Malm, Metsämäki, Muttilainen, Myller, Mäkelä, Mäkipää, Mönkäre, Nordman, Nyby, Nyman, Paakkinen, Paasio, Paavilainen, Paloheimo, Pietikäinen, Pohjola, Pokka, Puhakka, Puisto, Pulliainen, Rajamäki, Ranta, Rantanen, Renlund, Riihijärvi, Rinne, J. Roos, T. Roos, Rynänen, Saarinen, Salolainen, Sarapää, Savolainen, Seppänen, Skinnari, Soininvaara, Stenius-Kaukonen, Säilynoja, Särkijärvi, Tennilä, Tykkyläinen, Törnqvist, Uitto, Urpilainen, Wahlström, Wasz-Höckert, Westerlund, Vistbacka, Vuoristo, Vähäkangas ja Vähänäkki.

”Ei” äänestävät seuraavat edustajat:

E. Aho, Ala-Harja, Alaranta, Almgren, Anttila, Antvuori, Dromberg, Hautala, Heikkinen, Hetemäki-Olander, Hilpelä, Hokkanen, Holvitie, Huhtanen, Häkämies, Ikkala, Ikonen, Jokiniemi, Jouppila, Juhantalo, Junnila, Järvenpää, Jääskeläinen, Kankaanniemi, Kietäväinen, Kohijoki, Koistinen, Kokko, Korkia-Aho, Kärhä, Kääriäinen, Laurila, Lehtosaari, Linnainmaa, Louvo, Maijala, Mattila, Miettinen, Moilanen, Mäki-Hakola, Mörttinen, Nieminen, Niinistö, Ollila, Pekkarinen, Pelttari, Perho, Pesola, Pohjanoksa, Puolanne, Puska, Rauramo, Renko, Rusanen, Röntynen, Saapunki, Saa-

ri, Saastamoinen, Sasi, Sillanpää, Siuruainen, Taina, Tenhiälä, Tiuri, Turunen, Tähkämaa, Uosukainen, Valli, Valo, Vastamäki, Vihriälä, Virolainen, Väistö, Väyrynen, Väänänen ja Zyskowicz.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Ajo, Andersson, Björklund, Björkstrand, Hämäläinen, Joutsensaari, Järvisalo, Kanerva, Karkinen, Kauppinen, Kemppainen, M. Lahtinen, Laitinen, Lamminen, Louekoski, Melin, Männistö, Pesälä, Pystynen, Rehn, Savela, Suominen, Taxell, Varpasuo, Viinanen ja Viljanen.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 97 jaa- ja 76 ei-ääntä; poissa 26. (Koneään. 12)

Eduskunta on hyväksynyt toisessa käsittelyssä päätetyn lakiehdotuksen.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Eduskunta yhtyy laki- ja talousvaliokunnan ehdotukseen toivomusaloitteiden hylkäämisestä.

Toinen varapuhemies: Lakiehdotusten kolmas käsittely on päättynyt, mutta kun on tehty ehdotus nyt hyväksytyn lakiehdotuksen jättämisestä lepäämään ensimmäisiin vaalien jälkeen pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin, asia pannaan tältä osin valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n 7 momentin mukaisesti pöydälle seuraavaan täysistuntoon.

Asia on lakialoitteen ja toivomusaloitteiden osalta loppuun käsitelty.

15) Ehdotus laiksi Kolin kansallispuistosta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 307

Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 44
Suuren valiokunnan mietintö n:o 345

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Puska: Herra puhemies! Käytän lyhyen puheenvuoron sen vuoksi, että nyt käsiteltävässä Pohjois-Karjalalle tärkeässä asiassa on viime tiistain toisesta käsittelystä joko tietämättömyydestä tai tietoisesti levitetty väärää tietoa. Eduskuntakäsittelyssä, kuten me hyvin tiedämme, toisessa käsittelyssä hyväksytään lain sisältö ja kolmannessa käsittelyssä otetaan kantaa lain puolesta tai vastaan. Kuitenkin Helsingin Sanomat uutisoi seuraavana päivänä, lainaan lyhentäen: "Eduskunta hyväksyi toisessa käsittelyssä Kolin kansallispuiston perustamisen. Vastustajat olivat lähinnä keskustan riveistä." Helsingin Sanomien virheellisen uutisoinnin voi vielä ymmärtää, onhan Koli melko kaukana Helsingistä katsoen, mutta erittäin vaikeaa on ymmärtää, että oman maakunnan ykköslehti pääuutisessaan maakunnan keskeisestä puheenaiheesta kirjoittaa maakunnan kansanedustajista: "Lain hyväksymistä tarkoittavaa jaanappia painoivat eduskunnassa sosialidemokraattien Myller ja Törnqvist sekä kokoomuksen Turunen; ei-nappia, lakia vastustavaa, painoivat keskustalaiset Väistö, Jokiniemi ja Puska."

Viime tiistain toisessa käsittelyssä ei käytetty yhtään puheenvuoroa itse lakia vastaan. Muiden muassa me ilmoitimme kannattavamme lakia Kolin kansallispuistosta. Sen sijaan lain sisällön suhteen oli yksi äänestys, joka koski 4 §:n 2 momenttia eli yksityisille maille ulottuvaa ns. tavoiterajauksia.

Haluan siis vielä kerran sanoa, että me kannatamme kansallispuiston perustamista Kolille ja pidämme sitä tärkeänä ja olemme siitä iloisia. Kansallispuiston perustamisesta valtion maalle vallitsee täysi yksimielisyys. Sen sijaan vallitsee erimielisyys hallituksen esityksen perusteluissa olevasta laajasta ns. tavoiterajauksesta yksityisille maille. Tämä jatkaa sitä sekaannusta ja epätietoisuutta, joka näillä alueilla on vallinnut Kolin kehittämisen ja alueen tilojen toiminnan suhteen. Tästä epätietoisuudesta ja valtion ja erityisesti ympäristöministeriön toiminnan sekaavuudesta antoi tiistaina varsin hyvän kuvan keskustelu ja muun muassa ed. Törnqvist puheenvuorossaan. Sen vuoksi pidämme erittäin tärkeänä valiokunnan mietinnössä olevaa pontta, että "eduskunta edellyttää, ettei

tavoiterajauksen piiriin kuuluvien kiinteistöjen omistajien oikeusturva ja oikeudellinen asema vaarannu".

Tässä mielessä siis äänestimme toisessa käsittelyssä lain sisällön osalta 4 §:n 2 momentin poistamisen puolesta. Momentin poistaminen olisi vielä varmemmin auttanut kiistellyn tavoiterajauksen poistamisessa, koska nykykäytäntö huomioon ottaen on pelättävissä, että vain hallituksen päätöksellä oleva tavoiterajaus tulee jatkamaan vuosia jatkunutta valitettavaa hämmennystä Kolin ympärillä. Tässä mielessä olemme iloisia, että tilannetta ilmeisen hyvin tunteva ed. Törnqvist sosialidemokraateista ja ed. Laitinen kokoomuksesta äänestivät kanssamme samalla tavalla. Ed. Törnqvistin äänestyskäyttäytymisen suhteen edellä siteeraamani Karjalaisen uutinen oli siis vielä toisessakin suhteessa väärä kunniaksi ed. Törnqvistille ja häpeäksi lehdele.

Tästä asiasta on vielä huomattava — en käy tätä enää laajemmin perustelemaan mutta totean — että lukuisat maakunnan keskeiset tahot kuten Pohjois-Karjalan maakuntaliitto, seutukaavaliitto, lääninneuvottelukunta, alueen kunnat ja kylätoimikunta olivat kaikki kannanotoissaan vaatineet kansallispuiston toteuttamista ilman hallituksen esityksen perusteluissa olevaa kiisteltä tavoiterajauksia yksityisille maille. Mikäli kansallispuistoa ympäröiviä maita vapaaehtoisilla kaupoilla tulee myöhemmin valtion omistukseen, voidaan ne luonnollisesti erikseen liittää kansallispuistoon ja sitä näin laajentaa.

Uudistan myös toisessa käsittelyssä esillä olleen vakavan toivomuksen, että vielä nykyinen sekä myös tuleva hallitus laatisivat ja toteuttaisivat kehityspaketin kansallisesti erittäin arvokkaan ja Pohjois-Karjalalle maakunnallisesti hyvin tärkeän Kolin alueen kehittämisestä.

Herra puhemies! Yhteenvetona totean siis vielä kerran: Ensinnäkin me kannatamme lakia ja pidämme Kolin kansallispuiston perustamista tärkeänä ja upeana asiana. Toiseksi toivomme, että nykyiset ja tulevat hallitukset pitävät tarkasti ja viimeistä piirua myöten kunnialla eduskunnan pontta yksityisiä maita koskien. Kolmanneksi toivomme, että hallitus ryhtyy lain hyväksymisen jälkeen toimenpiteisiin Kolin alueen kehittämispaketin toteuttamiseksi.

Ed. Pokka (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Puska puuttuikin siihen asiaan, joka minua on vaivannut tiistain toisen käsittelyn keskustelun jälkeen. Kansallispuiston perustamisesta on vallinnut täysi yksituumaisuus, ja näin on menetelty. Sen sijaan suurta epätietoisuutta on herättänyt yksityisten maiden tavoiterajausvaraus.

Olen iloinen siitä, että laki- ja talousvaliokunta on yksituumaisesti asettanut ehdoksi yksityismaiden osalta, että niitä voidaan hankkia ainoastaan vapaaehtoisilla kaupoilla. Mikäli ympäristöministeri tai seuraava ympäristöministeri haluaa noudattaa eduskunnan toivomusta ja lakia, pakkolunastuksiin, kieltoihin ja rajoituksiin yksityismaiden osalta ei Kolilla saa lähteä.

Myös olen iloinen siitä, että perustuslaki-valiokunta on ensimmäistä kertaa voimakkaasti puuttunut ympäristöministeriön käytäntöön antaa periaatepäätöksiä ja muita hallinnollisia käskyjä. Meillä on tullut hallinnollisten kieltojen linja, joka ei ole oikeusvaltiossa kunniaksi. Toivon, että Koli-lain käsittely muuttaa tilannetta ja ihmiset saavat oikeutta ja oikeusturvaa silloinkin, kun suojelupäätöksiä tehdään.

Ed. Jurva: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että lain perusteluissa lausuttaisiin:

”Hyväksyessään lain eduskunta edellyttää, että

1) Kolin kansallispuisto rajataan ainoastaan valtion omistamille maille ja että kansallispuiston alueen sisälle jääville yksityisille tiloille korvataan valtion varoista täysimääräisenä maa- ja metsätalouden harjoittamisessa lain takia koituvat haitat ja lisäkustannukset,

2) kansallispuiston suunniteltua, laajempaa noin 2 500 hehtaarin tavoiterajaukseen ei toteuteta,

3) jatketaan Suomen valtion ja Lieksan kaupungin ja edelleen S. A. Tervo Oy:lle vuokratun 4,4 hehtaarin vaaramaja-alueen vuokrasopimusta nykyisen sopimuksen umpeuduttua ja että

4) kaikki ympäristöministeriön 5.3.1987 vahvistaman Kolin vaaran osayleiskaavan mukaiset toiminnot säilytetään ja turvataan.”

Ed. Myller (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Jurvan esitykseen liittyy

aikamoinen ristiriita. Hän nimittäin, jos ymmärsin oikein, esitti ensinnäkin, että rajauksesta on luovuttava, ja sen jälkeen vielä sen, että esityksen, jonka nyt lain muodossa koskee kansallispuistoa, mukaisen alueen sisällä oleville yksityisille maanomistajille tulee täysimääräisesti korvata heidän menetyksensä. Nimittäin laki koskee tällä hetkellä vain valtion maita. Siellä ei ole ainuttakaan yksityistä maata.

Toisaalta, mitä tulee tavoiterajaukseen, minusta on erittäin hyvä, että on käytettävissä tällainen suunnittelun apuväline, jolloin jo tässä vaiheessa voimme nähdä sen, mikä on arvokkainta osaa Kolista ja mikä tulee olemaan lopullinen luonnonsuojelualue.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Ristiriita tai ei, mutta kuulosti korvaan niin hyvältä, että kannatan ed. Jurvan ehdotusta.

Ed. Pokka: Herra puhemies! Toivon suusanallisesti, että nyt, kun eduskunta on lain osalta puiteet suojelun toteuttamisesta päättänyt ja ilmaissut kantansa, ehkäpä ympäristöministeriö tämän jälkeen lakkaa jarruttamasta yksityisiä suojeluhakemuksia, joita on usean sadan hehtaarin edestä jätetty ns. tavoiterajauksen piiriin kuuluvien alueitten osalta, ja lääninhallitus saa tehdä asianmukaiset päätökset.

Nyt on käytettävissä, korostan vielä, kaksi keinoa: vapaaehtoiset kaupat ja yksityinen suojelu. Niiden mukaan täytyy Kolin kansallispuistoa laajentaa.

Ympäristöministeri Bärnlund: Arvoisa puhemies! On selvää, että ympäristöministeriö ja hallitus tulevat toimimaan sen päätöksen pohjalta, joka on avoimesti kerrottu hallituksen esityksen perusteluissa, ja toimimaan niin, että Kolista tulee kansallisesti ja kansainvälisesti merkittävä kansallispuisto.

Aika mielenkiintoista, että SMP, joka myös joissakin ilmoitteluisaan ja julkisissa kannanotoissaan väittää olevansa ympäristön kannalla, kun on kysymys todellisista päätöksistä, edustaa ed. Jurvan osoittamaa linjaa, joka lähtee siitä, että Suomen merkittävien kansallismaisema ansaitsee ainoastaan postimerkkikansallispuiston eikä sitä laajempaa, kunnollista, alueen arvoa todella korostavaa ja sitä vastaavaa kansallispuistoa, joka on hallituksen kanta.

Ed. Törnqvist: Herra puhemies! Kun tämän lain perusteluihin liittyy myös tukipaketti, siteeraan sitä: "Hallituksen tarkoituksena on ryhtyä muualla Kolin seudulla toimenpiteisiin matkailun ja muun elinkeinotoiminnan kehittämiseksi sekä kaavoituksellisiin että aluepoliittisiin keinoin." Toivoisin vielä kerran, että tämä hallitus tekisi periaatepäätöksen tämän tukipaketin tekemiseksi Kolin alueelle, koska alueen kunnat eivät pysty matkailua kehittämään varsinkaan vesi- ja viemärihuollon osalta, samaten satamien osalta. Resurssit eivät yksinkertaisesti riitä. Kuitenkin olisi tärkeää, että Pielinen, joka on alueen helmi, säilyisi puhtaana, kun toivon mukaan kansallispuiston ulkopuolelle matkailuhankkeita alkaa tulla.

Ympäristöministeri Bärnlund: Arvoisa puhemies, värderade talman! Ed. Törnqvistin esittämä toivomus on täysin kohtuullinen, ja näin tullaan menettelemään. Tarkoitus on sekä tukea alueen kuntien yhteistä yleiskaa-vahanketta rahallisesti että myös periaate-päätöksen taikka jonkin muun sopivan päätöksentekomuodon kautta osoittaa hallituksen valmiutta tukea niitä matkailuhankkeita ja muita alueen elinkeinohankkeita, jotka ovat omiaan tukemaan työllisyystilannetta ja alueen muuta yhteiskunnallista ja taloudellista kehitystä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Jurva ed. Aittoniemen kannattamana ehdottanut II vastalauseen mukaisia 1)–4) perustelulausumaa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Lopuksi on äänestettävä perusteluja koskevista ehdotuksista.

Äänestykset ja päätökset:

Äänestys ed. Jurvan 1) ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Jurvan 1) ehdotus "ei".

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 148 jaa- ja 15 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 35. (Koneään. 13)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Jurvan 2) ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Jurvan 2) ehdotus "ei".

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 151 jaa- ja 13 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 34. (Koneään. 14)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Jurvan 3) ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Jurvan 3) ehdotus "ei".

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 138 jaa- ja 11 ei-ääntä; poissa 50. (Koneään. 15)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Jurvan 4) ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Jurvan 4) ehdotus "ei".

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 153 jaa- ja 11 ei-ääntä; poissa 35. (Koneään. 16)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

16) Ehdotukset laeiksi luonnonsuojelulain muuttamisesta ja yleisten asiakirjojen julkisuudesta annetun lain 9 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 33

Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 45

Suuren valiokunnan mietintö n:o 346

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

17) Ehdotukset laeiksi eräiden kunnan ympäristönsuojelulautakuntaa, terveyslautakuntaa ja rakennuslautakuntaa koskevien säännösten muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 295

Lakialoite n:o 25/1988 vp.

Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 46

Suuren valiokunnan mietintö n:o 347

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt, hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Laki kuntien ympäristönsuojeluhallinnosta tuli voimaan 1.10.1986 eli vain neljä vuotta ja neljä ja puoli kuukautta sitten. Lain säätämässä keskeinen keskustelu käytiin eduskunnassa perjantaina 13 päivänä joulukuuta 1985. Tuossa keskustelussa tasavallan ensimmäinen ympäristöministeri Matti Ahde totesi mm.:

”Minä henkilökohtaisesti pidän nimenomaan sitä, että tehtävät annetaan nimeltä mainiten ympäristönsuojelulautakunnalle, ehkä kaikkein tärkeimpänä yksityiskohtana koko tässä laissa. Luulen myös, että tällä tavalla lautakuntaan valitut henkilöt ovat orientoituneet ympäristöön ja luonnonsuojeluun enemmän kuin silloin, jos tehtävät annettaisiin jollekin muulle lautakunnalle, jonka henkilövalinnoissa annetaan painoarvo aivan toisen tyyppiselle asiantuntemukselle. — Laki kuntien ympäristönsuojelulautakunnasta on ehkä meidän ympäristönsuojeluhallintomme kannalta historiallisesti merkittävin. Minä pidän tätä kaikkein merkittävimpänä ympäristöhallinnollisena ratkaisuna

Suomessa tähän mennessä tehdyistä ratkaisuista. Sitä voidaan pitää merkitykseltään suurempana kuin ministeriön perustamista, ja on aivan selvää, että ratkaisun seurauksena kuntiin ja kentälle syntyy myös hallintoon aivan uudentyypistä aktiivisuutta ympäristönsuojeluasioissa.”

Näin on todella käynyt monissa kunnissa, joihin erilliset ympäristönsuojelulautakunnat on perustettu. Puolueet ja ryhmittymät ovat valinneet ympäristönsuojelulautakuntiin henkilöitä, joilla erilaisten näkemysten ohella on tietoa ympäristöasioista. Ehkä juuri tästä syystä eräät tahot ovat halunneet päästä eroon näistä asiantuntijalautakunnista. Vauhti tuhoamisprosessissa on ollut todella kova.

Kuntien ympäristönsuojeluhallintolain voimaantulon ja tämän päivän väliin mahtuu vain yhdet kunnallisvaalit pari vuotta sitten. Lyhyestä ajasta huolimatta on tarjottu jo kaksi mahdollisuutta päästä eroon ympäristönsuojelulautakunnista ja nyt yritetään tarjota kolmatta.

Vastaperustettuja ympäristönsuojelulautakuntia on lakkautettu joko hallinnon uudistus- tai vapaakuntakokeilujen merkeissä. Esimerkiksi Oulun läänin 52 kunnasta vain 19:ssä toimii enää ympäristönsuojelutehtäviin keskittynyt lautakunta. Useimmiten rakennus- ja ympäristönsuojelulautakuntien tehtävät on liitetty yhteen. Vaikka näistäkin yhdistämisistä on kulunut lyhyt aika, kääntyi Oulun läänin maaherra Ahti Pekkala jo viime kesäkuussa läänin kuntien kunnanhallitusten puoleen kirjeellä, jossa todetaan edellä mainittujen tietojen kertomisen jälkeen, että: ”Useissa tapauksissa on taantumista ympäristönsuojelun kannalta jo tapahtunut.”

Kirjeessä todetaan samaan henkeen kuin ympäristöministeri Ahteen edellä siteeratussa eduskuntapuheessa, että sekä kunnan ympäristönsuojelutoimen viranhaltijoilta että luotamushenkilöiltä tulee edellyttää asiantuntemusta ja kiinnostusta ympäristönsuojelun edistämiseen. Kirjeen viimeisessä kappaleessa maaherra Pekkala toteaa seuraavasti: ”Jo nyt, saatikka lähitulevaisuudessa, kunnan kuvaa arvioidaan myös ympäristönsuojelutehtävien hoidon tasoa, kunnan ympäristön tilaa ja luonnon vetovoimaisuutta mittapuuna käyttäen. Näistä kysymyksistä muodostuu yhä useammin myös kilpailutekijä kuntien välillä. Vanhakantaisilla ympäristönsuojelua

vähättelevillä tai kielteisillä asenteilla ei kuntien tehtävä: kestävä kehittäminen, enää onnistu." Näin siis maaherra Ahti Pekkala Oulun läänistä.

Kun näin on ja kun vapaakunta- ja hallinnon uudistuskokeilut ovat kunnissa parhaillaan käynnissä, on ollut lähes käsittämätöntä, että hallitus on lähtenyt antamaan eduskunnalle lakiesityksen, joka tähtää ympäristönsuojelulautakuntien lakkauttamisiin ja viestittää näin nimenomaan siitä, ettei ympäristönsuojelu todellakaan ole mikään tärkeä asia yhteiskunnassamme tänä päivänä.

On toki sinänsä oikein ajatella niin, että ympäristönsuojelu tulee ottaa kaikissa päätöksentekokoelmissa itsestäänselvyytenä päätöksenteossa huomioon, mutta näin ei todellakaan ja samalla valitettavasti tällä hetkellä tapahdu. Nyt tarvitaan asiansa osaavaa ympäristöministeriötä ylätasolla ja kuntatasolla samoin asiansa osaavia ympäristönsuojelulautakuntia.

Me vihreät emme voi hyväksyä nyt käsiteltävänä olevaa hallituksen esitystä vaan ehdotankin lakiehdotusten hylkäämistä.

Arvoisa puhemies! Ympäristönsuojelulautakuntien romutuslakiehdotus on viimeinen niistä ympäristöministeri Bärlundin esittelemistä lakiesityksistä, joita tämä eduskunta käsittelee. Siinä hän ehdottaa romutettavaksi sen, mitä samaan puolueeseen lukeutuva edellinen ympäristöministeri piti tärkeimpänä ympäristönsuojelun edistysaskeleena. Demaripääjohtaja kumoaa sen, mitä demaritoimitusjohtaja sai aikaan. Signaali maailmalle on lähetetty, uskottavuus on menetetty, mutta senpä pituinen se!

Ed. Astala: Arvoisa puhemies! Tältä päivältä on syytä antaa lämmin tunnustus ympäristöministeriölle Kyrönjoen erityissuojelusta ja Kolin kansallispuistosta.

Sen sijaan ympäristönsuojelulautakuntien lakkauttamismahdollisuus on käsittämätön asia. Se on suuri vahinko. Se on suuri taka-askel. Siksi kannatan ed. Pulliaisen tekemää hylkäävää ehdotusta.

Ympäristöhallinnon merkittävä osa-alue on juuri kunnallinen ympäristöhallintojärjestelmä, jossa keskeinen osuus on ympäristönsuojelulautakunnilla. Ne ovat yleensä saaneet toiminnastaan hyvän arvostuksen. Ne ovat toimineet ympäristönsuojelun hyväksi. Siksi

on käsittämätöntä, että juuri ympäristöministeriö on nyt esittänyt nykyisten lakisääteisten ympäristölautakuntien lakkauttamismahdollisuutta. Taisi asian pääarkkitehtikin vilahdella lehterillä tänään, mutta ei näy enää, eikä näy ympäristöministeriäkään enää paikalla.

Miksi ihmeessä tehdään näin typerästi? Tätä eivät ole hyväksymässä ne, jotka ovat erityisen huolissaan ympäristön tilasta, ei kuntien ympäristöhallinto, eivät läänien ympäristönsuojelutoimistot eivätkä luonnonsuojelujärjestöt. Tätä ei siis hyväksy myöskään vasemmistoliiiton eduskuntaryhmä, ja olemme tämän asian hylkäämisen kannalla, ja siis kannatan tehtyä hylkäysehdotusta.

Ed. Törnqvist (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ei kuntien ympäristönsuojelu riipu siitä, minkä nimikkeen alla sitä harjoitetaan, onko ympäristölautakunta vai mikä sen lautakunnan nimi. Se riippuu niistä ihmisistä, jotka tekevät päätöksiä. Oma kaupunkini on vapaakuntakokeilussa, ja siellä on yhdistetty terveys- ja ympäristölautakunta. Ainakin tähänastisen kokemuksen mukaan asioita on pystytty kyllä hoitamaan aivan yhtä hyvin kuin jos olisi erillinen ympäristölautakunta.

Ed. Joenpalo: Herra puhemies! Tämä lakiesityshän ei lähde siitä liikkeelle, että ympäristölautakunnat ilman muuta lakkautettaisiin, vaan se on kirjoitettu niin, että kunnanvaltuusto voi päättää siitä, että ympäristönsuojelulautakunnan tehtävät hoitaa muu lautakunta tai kunnanhallitus. Tämä on lain henki, mutta kunnallishallintoa tuntevana rohkenen epäillä, että monissa tai joissakin kunnissa saatetaan käyttää lain suomaa mahdollisuutta väärin sen takia, että ympäristöasiat koetaan kiusallisiksi, ja lautakuntia lähdetään lakkauttamaan vaiheessa, jolloin niitä ei pitäisi lakkauttaa. Ympäristölautakuntien tehtävähän on vasta hyvällä alulla, ja sitä asenteiden muokkausta, mikä sitä kautta tulee kunnallishallintoon, ei saisi keskeyttää lakkauttamalla näitä lautakuntia.

Se on samalla viesti ulospäin eduskunnalta, että ympäristöasiat eivät ehkä olekaan niin tärkeitä enää, kuin ne olivat joskus aikaisemmin, ja tässä mielessä lain antaminen on juuri nyt virhe. Olen tässä asiassa ehdottomasti entisen ympäristöministerin

Matti Ahteen linjoilla ja kannatan sitä, että tätä lakia ei tässä vaiheessa annettaisi, vaan se eduskunnan voimin kaadettaisiin, vaikka se hallituksesta on ilmeisesti yksimielisesti tullutkin.

Vapaakuntakokeilu ja hallinnon uudistamisen kokeilu mahdollistavat niissä kunnissa, joissa tähän on päädytty, kokeilla asioiden hoitamista muulla tavalla, mutta ne useat sadat muut kunnat tarvitsevat edelleen ympäristönsuojelulautakunnat.

Ministeri Bärlundin komea ura ympäristöministerinä saa tästä kieltämättä pienen tahrin, mutta sen verran olen ministeriä tästä asiasta haastatellut, että hänet on ilmeisesti ainakin lainausmerkeissä "painostettu" tällaisen esityksen tuomiseen eduskuntaan suuren hallituskumppanin taholta ja hän on sen vastentahtoisesti joutunut tekemään. Joka tapauksessa tätä lakia ei tässä vaiheessa tarvita.

Ed. Urpilainen: Herra puhemies! Ed. Joenpalo toi esille hyvin pitkälti samoja ajatuksia, mitä itselläni on. Ajattelin kuitenkin tämän puheenvuoron käyttää. Nimittäin se on todella merkittävä lakiesityksenä ja mahdollistaa nyt nimenomaan sen, mitä ed. Pulliainen jo maalaili seinälle.

Kaiken kaikkiaan täytyy sanoa, että meillä on sinällään kunnallinen hallinto kehittymässä oikeaan suuntaan niin, niin että kukin kuntayksikkö voi rakentaa oman hallintonsa joustavammin kuin tähän asti, mutta siitä huolimatta olisi ollut kyllä perusteltua odottaa tämän lain antamista niin kauan, kunnes saadaan kokemuksia vapaakuntakokeilusta ja hallinnon uudistamiskokeilusta kunnallis-hallinnon osalta.

Toisin sanoen vaikka tämä pyrkii tietyllä tavalla oikeaan suuntaan, niin tämä kyllä kohdistuu nyt väärin asioihin kovin nopeasti, kun ottaa huomioon, minkälaisen jalansijan nimenomaan ympäristöasiat ovat peruskunnissa saaneet.

Toisaalta eräissä kunnissa erittäin pitkälle menevä varauksellisuus juuri ympäristöasioita kohtaan saattaa nyt johtaa näissä peruskunnissa siihen päätökseen, että ympäristölautakunta lakkautetaan kokonaan. Tältä osin minusta tämä esitys olisi voinut ehkä tullakin eduskuntaan, mutta ei vielä. Se olisi saanut jäädä odottamaan tulevaisuutta. En kuitenkaan lähde tässä yhteydessä äänestä-

mään tätä esitystä vastaan, vaikka täytyy kyllä myöntää, että sydän ajattelee siihen suuntaan.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Edellisessä varsinaisessa puheenvuorossani ehdotin näiden lakiehdotusten hylkäämistä. Jatkan ehdotustani sillä tavalla, että mikäli kuitenkin nämä lakiehdotukset hyväksyttäisiin, ehdotan, että ne äänestettäisiin lepäämään yli vaalien. Tämä sen takia, että kun kiinnitän huomiota siihen, mitä täällä edellisissä luonnonsuojeluun liittyvissä asioissa on tapahtunut, on paikallaan, että myös tässä mitataan näiltä osin valvutuneisuutta.

Totean, että tämä prosessi on kolminkertainen tappo-operaatio ympäristönsuojelulautakuntiin nähden. Tämä on minusta ainoalaatuista. Ei Suomessa ole ikinä voinut tapahtua, että kolminkertaisesti tuhoataan näin olennaista asiaa.

Ed. Törnqvistille toteaisin, että kyllä en Lieksan kaupungista kotoisin olevana edustajana tulisi kertomaan mitään edistyskäsityksestä. Lieksan kaupungin edustajat yrittivät vetää valiokuntaakin höplästä, kun Kolin lakia käsiteltiin, tuomalla väärennetyn kartan, jota jälkeenpäin on selitelty sitten läheteillä. Kyllä siellä on tosissaan ammatitaitoiselle työvoimalle suurta tarvetta, ja on syytä, että siellä hankitaan todellisia ympäristönsuojeluasiantuntijoita kuntaan. Lisäksi koko kunta on ollut vastaan Kolin suojelua viralliselta osalta.

Ed. Astala: Herra puhemies! Kannatan ed. Pulliaisen tekemää lepäämäänjättämisehdotusta.

Ed. Törnqvist: Arvoisa puhemies! Lieksan kaupunki ei ole ollut Kolin suojelua vastaan niiltä osin, kuin se tapahtui tänä päivänä lain hyväksymisen osalta. Me olemme vain noudattaneet niitä päätöksiä, joita ympäristöministeriö vuoden 1987 maaliskuussa teki, eli tehneet suunnitelmia sen osayleiskaavan ulkopuolelle, joka silloin päätettiin. Jos päätökset eivät kestä valtionhallinnossa voimassa kuin kolme vuotta, ei kunnalliselämässä voida niin lyhyellä tähtämellä suunnitella.

Mitä tulee Lieksan suojeluhankkeisiin ja siihen, millä mielellä lieksalaiset suhtautuvat ympäristönsuojeluun, puheenvuorossani jo

totesin, että meidän on myös elettävä siellä. Meillä on nyt yli 30 000 hehtaaria suojelualueita. Me tarvitsemme työpaikkojakin sinne, ja nämä suojelualueet kyllä jonkin verran antavat niitä, mutta eivät läheskään siinä määrin, mitä olemme menettäneet.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Pulliainen ed. Astalan kannattamana ehdottanut, että toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset hylättäisiin.

Lisäksi on ed. Pulliainen ed. Astalan kannattamana ehdottanut sen varalta, että lakiehdotukset hyväksytään, että ne jätettäisiin lepäämään ensimmäisiin vaalien jälkeen pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Toinen varapuhemies: Nyt on päätettävä lakiehdotusten hyväksymisestä tai hylkäämisestä.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on lakiehdotukset hylätty.

Toinen varapuhemies: Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

"Jaa" äänestävät seuraavat edustajat:

Aaltonen, E. Aho, Ahonen, Aittoniemi, Ala-Harja, Alaranta, Alho, Almgren, Anttila, Backman, von Bell, Bärlund, Donner, Dromberg, Elo, Fred, Gustafsson, Halonen, Hautala, Heikkinen, Hetemäki-Olander, Hietala, Hilpelä, Hokkanen, Holvitie, Huuhtanen, Häkämies, Ikkala, Ikonen, Isohookana-Asunmaa, Jaakonsaari, Jokiniemi, Jouppila, Juhantalo, Junnila, Jurva, Kalima, Kalliomäki, Kankaanniemi, Kasurinen, Kauppinen, Kautto, Kekkonen, Kettunen, Kietäväinen, Knuuttila, Kohijoki, Koistinen, Kokko, Kuuskoski-Vikatmaa, Kärhä, Kääriäinen, Lahti-Nuuttila, Laitinen, Lapiolahti, Lax, Lehtosaari, Lindroos, Linnainmaa, Louvo, Luttinen, Maijala, Mattila, Metsämäki, Moi-

lanen, Mutttilainen, Mäkelä, Mäki-Hakola, Mäkipää, Mönkäre, Mörttinen, Nieminen, Nordman, Nyby, Nyman, Ollila, Paakkinen, Paasio, Paavilainen, Pelttari, Perho, Pesola, Pietikäinen, Pohjanoksa, Pohjola, Pokka, Puhakka, Puisto, Puolanne, Puska, Pystynen, Rajamäki, Rantanen, Rehn, Renko, Renlund, Riihijärvi, T. Roos, Rusanen, Ryyänen, Röntynen, Saapunki, Saari, Saarinen, Saastamoinen, Salolainen, Sarapää, Sasi, Savolainen, Sillanpää, Siuruainen, Skinnari, Särkijärvi, Taina, Tenhiälä, Tiuri, Turunen, Tykkyläinen, Tähkämaa, Törnqvist, Uosukainen, Urpilainen, Valli, Valo, Varpasuo, Vastamäki, Wasz-Höckert, Westerlund, Vihti, Vistbacka, Vuoristo, Vähäkangas, Vähänäkki, Väistö, Väyrynen, Väänänen ja Zyskiewicz.

"Ei" äänestävät seuraavat edustajat:

R. Aho, Andersson, Apukka, Astala, Haavisto, Helle, Joenpalo, Jokinen, Laaksonen, Laine, P. Leppänen, Löyttyjärvi, Männistö, Paloheimo, Pulliainen, Seppänen, Soininvaaara, Stenius-Kaukonen, Säilynoja, Tennilä, Uitto ja Wahlström.

"Tyhjää" äänestää ed. Hacklin.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Ajo, Antvuori, Björklund, Björkstrand, Hurskainen, Hämäläinen, Jansson, Joutsensaari, Järvenpää, Järvisalo, Jääskeläinen, Jäätteenmäki, Kanerva, Karkinen, Kemppainen, Korkia-Aho, M. Lahtinen, P. Lahtinen, Lamminen, Laurila, U. Leppänen, Louekoski, Malm, Melin, Miettinen, Myller, Niinistö, Pekkarinen, Pesälä, Ranta, Rauramo, Rinne, J. Roos, Savela, Suominen, Taxell, Viinanen, Viljanen ja Virolainen.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 137 jaa- ja 22 ei-ääntä, 1 tyhjää poissa 39. (Koneään. 17)

Eduskunta on hyväksynyt toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Toinen varapuhemies: Lakiehdotusten kolmas käsittely on päätynyt, mutta kun on tehty ehdotus nyt hyväksyttyjen lakiehdotusten jättämisestä lepäämään ensimmäisiin vaalien jälkeen pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin, p a n n a n asia valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n 7 momentin mukaisesti tältä osin p ö y d ä l l e seuraavaan täysistuntoon.

Asia on lakialoitteen osalta loppuun käsitelty.

18) Ehdotus laiksi valtion paikallishallinnon kehittämisen perusteista

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 100

Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 47

Suuren valiokunnan mietintö n:o 348

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Anttila: Herra puhemies! Olemme todella kolmannessa käsittelyssä hyväksymässä tai hylkäämässä hallituksen esitystä paikallishallinnon kehittämisen perusteista.

Tämä esitys toteutuessaan tietäisi myös melkoista paikallishallinnon palvelujen keskittämistä nimenomaan poliisihallinnon ja erityisesti nimismiespiirien toiminnan osalta. Muun muassa Hämeen läänin alueella on tehty varsin kattava raportti siitä, miten tämä uudistus käytännössä toteutuisi. Sen jälkeen meillä nyt voimassa olevista nimismiespiireistä Hämeen eteläisen vaalipiirin alueella kymmenellä nimismiespiirillä olisi edessä lakkautus. Jäljelle jäisi ainoastaan suurimpiin kaupunkikeskuksiin nimismiespiirit. Tämä ei suinkaan ole palvelujen parantamista, vaan todella palvelujen radikaalia heikentämistä.

Varsin outoa tässä asiassa on se, että viime keväänä laki- ja talousvaliokunta lausui täysin yksimielisesti tästä uudistuksesta: "Valiokunta katsoo, että nimismiespiirejä ei tule yhdistää ilman niiden kuntien suostumusta, joita muutos koskee." Valiokunta piti muu-

tenkin tätä järjestelmää palvelujen heikkene-
misenä. Siitä huolimatta hallitus on esityksen-
sensa tänne tuonut.

Kun esitys on huono, ehdotan, että lakiehdotus hylätään. Mikäli se ei tule hylätyksi, ehdotan, että se jätetään lepäämään ensimmäisiin vaalien jälkeen pidettäviin valtiopäiviin.

Ed. Jurva: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Anttilan tekemiä ehdotuksia.

Mikäli laki ei tule hylätyksi, ehdotan, että lain perusteluissa lausuttaisiin seuraavaa: "Hyväksyessään lain eduskunta edellyttää hallituksen seuraavan, aiheutuuko lain toteuttamisesta maaseudun ja pienten asutuskusten asukkaille valtionhallinnon palvelujen heikkenemistä, oikeusturvan huononemista ja valtion paikallishallinnon kokonais-
kustannusten kohoamista, ja jos näin tapahtuu, ryhtyvän välittömiin toimenpiteisiin asiantilan korjaamiseksi."

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Poliisi-
piirien yhdistäminen on eräissä tapauksissa varsin järkevää ja toivottavaa. Olen varma siitä, että tämä laki yhdessä aikaisemmin käsitellyn poliisihallintolain kanssa todella merkitsee sitä, mitä ed. Anttila tästä aikaisemmin mainitsi. Nykyisinkin monilla paikakunnilla lähes olemattomat poliisipalvelut kuihtuvat kokonaan. Tähän liittyvät myös hallinnolliset palvelut. Tästä syystä on yhdyttävä ed. Anttilan tekemään hylkäsesitykseen ja siihen liittyen myös lepäämäänjättämisesitykseen.

Herra puhemies! Kannatan ed. Jurvan tekemää perustelulausumaehdotusta.

Ed. Vähäkangas: Herra puhemies! Hallituksen esitykseen paikallishallinnon kehittämiseksi siltäkin osin kuin se on täällä esillä, on syytä suhtautua kriittisesti, saati siihen, mitä siitä voi jatkossa seurata. Esityksen mukaan perustettavan kihlakunnan alueella valtion paikallishallinto siirtyisi vähitellen toimimaan yhteen toimipisteeseen kihlakunnan viraston suojiin. Tällainen uudistus palvelee tavoitteita luoda maahan harvoja, vahvoja alueellisia kasvukeskuksia. Keskittyminen synnyttää myöhemmin tarpeita perustaa kihlakuntajaon mukaisia suurkuntia.

Lakiuudistus luo samoin edellytyksiä valtionhallinnossa meneillään olevan tuloso-

jauksen käyttöönotolle paikallishallinnossa. Sellainen lopputulos, että valtion paikallishallinnon yksiköiden ja kuntien lukumäärä tuntuvasti vähenee, on valtion keskushallinnolle epäilemättä tavoiteltava ja jopa mieluisen päämäärä. Yksiköiden pääkaupungista tapahtuva ohjaus ja valvonta sekä niiden keskinäinen tehokkuusvertailu on sitä helpommin hallittavissa, mitä vähemmän seurattavia yksiköitä on.

Kihlakuntien lukumäärä kaavaillaan noin 90:ksi. Lakiesitys antaa valtuuden karsia niiden määrää vielä tästäkin. Oikeusministeriön työryhmän ehdotus alioikeuksien uudeksi piirijakoksi lähtee siitä, että alioikeuksien määrä laskisi runsaaseen 50:een. Kun pidetään mielessä poliisin, syyttäjälaitoksen ja ulosottolaitoksen toimintojen läheinen vuorovaikutus alioikeuksiin, ovat suurimmat toiminnalliset hyödyt saavutettavissa silloin, kun alioikeuspiirit ja kihlakunnan työ lyövät yksiin. Valtioneuvosto aikanaan ratkaisisi eduskuntaa enempiä kuulematta nyt saamiensa valtuuksien nojalla kihlakuntien lopullisen lukumäärän ja niiden koot.

Paikallishallinnon piirissä työskentelevät ovat suurten muutosten edessä. Muutoshan tulee tässä koskettamaan yli 11 000:ta valtion palkkalaista, joista valtaosa on poliisipiireissä. Työntekijät joutuvat kärsimään epävarmuudesta siirtymäkautena, ja sen jälkeen heidän on sopeuduttava työskentelemään uusissa yksiköissä.

Rakennetaanko paikallishallintoa hallittavia vai hallitsijoita varten? Jälkimmäiset kiinnostavat huomionsa tehokkuuteen, tuottavuuteen, suoritteiden määrään sekä yksikkökustannuksiin. Kansalaisten kannalta taas palvelujen laatu, saatavuus ja yleinen palveluhenki ovat virastoissa ratkaisevia. Niiden kehittämiseen ei kihlakuntajaolla kuitenkaan päästä. Ihmiselle, joka haluaa palvelut lähelleen, tilanne ei tule paranemaan tämän esityksen hyväksymisen myötä. On myös kysyttävä, lisääntyykö turvallisuuden tunne, kun viranomaiset ovat suurissa virastokeskuksissa.

Siirryttäessä hallinnon ylätasolta paikallishallinnon kautta kansan piiriin sekä vastavasti pääkaupunkiseudulta kasvukeskusten kautta kehitysalueiden syrjäkyliin esityksestä koituvat edut vähenevät ja muuttuvat haittoiksi. Tästä syystä myös kannatan ed. Anttilan tekemiä ehdotuksia.

Ed. Vistbacka: Arvoisa puhemies! Tämä esitys mielestäni toteuttaa maaseudun autioittamista hyvin voimakkaasti. Tämähän merkitsee käytännössä sitä, että maaseudulle jäävät pelkät palvelutoimistot, joissa useimmiten yksi henkilö hoitaa asiat. Näin vaikeutetaan maaseudulla asuvien ihmisten palveluja. Toisaalta tuntuu käsittämättömältä, että tällaiset palvelutoimistot sitten jätetään, sillä mitä virkaa niillä on enää sen jälkeen, miksei posti voi kuljettaa niitä papereita. Minusta tämä on puolitiessä oleva esitys.

Nimenomaan jos ajattelemme sitä, millä tavoin tämä vaikeuttaa palveluja, palvelut siirtyvät asutustaajamiin jne., niin ei voida mielestäni perustella sillä, kuten lakiesityksessä sanotaan, että pyritään parantamaan palveluja. Mielestäni jos lähdetään uudistuksiin, niin ne täytyisi toteuttaa koko valtakunnan alueella yhtäkaaisesti eikä sillä tavoin, että eräät osat maaseudusta jäävät asteittain ilman valtionhallinnon palveluita.

Lakiesityksessä on perusteltu hyvin paljon myös sitä, että se säästää kustannuksia. Henkilökohtaisesti olen aivan toista mieltä. Käytännön esimerkit esimerkiksi poliisipiirien yhteistoiminnasta ovat osoittaneet, että päiväraha- ja muut järjestelmät tuottavat enemmän kustannuksia kuin tulee säästöjä. Kustannuksia tulee nimenomaan siitä, että esimerkiksi poliisin ajomatkat lisääntyvät huomattavasti, päivärahoja joudutaan maksamaan, ylimääräistä byrokratiaa syntyy. Tämän johdosta tulen äänestämään tämän esityksen hylkäämisen puolesta.

Ed. Joenpalo: Herra puhemies! En ole aivan varma, olenko neljän vuoden aikana yhtään ainoaa kertaa voinut olla samaa mieltä kuin ed. Anttila puheenvuoroissaan, mutta tässä asiassa olen ehdottomasti samaa mieltä. Nyt ollaan säätämässä lakia, joka kyllä merkitsee merkittäväällä tavalla maaseudun ja pienten kaupunkiseutujenkin poliisi- ja palvelun heikkenemistä. Tällaista lakia ei voi olla hyväksymässä.

Kun lähdetään tämän laatuksiin uudistuksiin, niiden pitää kyllä perustua sellaiseen valmisteluun, joka lähtee alhaalta ylöspäin eikä niin kuin tämä ylhäältä alaspäin. Kun me olemme täällä kansan edustajia, niin totean, että esimerkiksi Lounais-Hämeen kaikki työväenyhdistykset ovat ilmoittaneet tai esittäneet meidän puolueitoimikunnallem-

me ja eduskuntaryhmän jäsenille, että tällainen laki hylättäisiin. Näin voimakkaaseen vetoomukseenkin nojaten ei voi lain takana olla.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Vihreitten piirissä on pohdiskeltu tätä asiaa myös. Ensinnäkin kiinnitimme huomiota siihen lyhyeen aikaan, jona käsitelimme tätä valiokunnassa. Puolet asiantuntijoista jäi kuulematta, ja asiantuntijalausunnat olivat jo asiallisesti ristiriitaisia.

Edelleen kiinnitimme huomiota siihen, että varmasti on totta, että poliisipalvelut maaseudulla merkittävästi heikkenevät. Lisäksi mitalin toinen puoli on se, että rikollista toimintaa pitää pystyä kunnolla valvomaan. Nyt ollaan saamassa ympäristörikoslainsäädäntöä ensi eduskuntaan, toivon mukaan ympäristönsuojelulainsäädäntö kokonaisuudessaan aivan uudella tavalla. Niissä yhteyksissä tulee myös tämän laatuiset valvontaan liittyvät asiat kokonaisvaltaisesti selvittää. Sen takia mielestämme nämä lakiehdotukset pitää hylätä ja asiaan palata seuraavassa eduskunnassa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Anttila ed. Jurvan kannattamana ehdottanut, että lakiehdotus hylättäisiin.

Lisäksi on ed. Anttila ed. Jurvan kannattamana ehdottanut, että lakiehdotus, mikäli se tulee hyväksytyksi, jätettäisiin lepäämään ensimmäisiin vaalien jälkeen pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin.

Ed. Jurva on ed. Aittoniemen kannattamana ehdottanut sen varalta, että lakiehdotus ei tulisi hylätyksi tai jätetyksi lepäämään, II vastalauseen mukaista perustelulausumaa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Toinen varapuhemies: Ensin on äänestettävä lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy lakiehdotuksen, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on lakiehdotus hylätty.

Toinen varapuhemies: Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

"Jaa" äänestävät seuraavat edustajat:

Aaltonen, Ahonen, Ala-Harja, Alho, Backman, von Bell, Bärlund, Dromberg, Elo, Gustafsson, Hacklin, Halonen, Hetemäki-Olander, Hietala, Hilpelä, Hokkanen, Holvite, Häkämies, Ikkala, Jaakonsaari, Jouppila, Junnila, Kalima, Kalliomäki, Kautto, Kekkonen, Knuuttila, Kärhä, Lahti-Nuuttila, Laitinen, Lapiolahti, Lindroos, Linnainmaa, Louvo, Luttinen, Metsämäki, Miettinen, Muttilainen, Myller, Mäki-Hakola, Mönkäre, Nordman, Nyby, Nyman, Ollila, Paakkinen, Paasio, Paavilainen, Pesola, Pietikäinen, Pohjanoksa, Pohjola, Puhakka, Puisto, Puolanne, Pystynen, Rajamäki, Ranta, Rantanen, Rehn, Renlund, Rinne, T. Roos, Rusanen, Saarinen, Saastamoinen, Sasi, Savolainen, Skinnari, Särkijärvi, Taina, Tiuri, Turunen, Tykkyläinen, Törnqvist, Uosukainen, Valli, Valo, Varpasuo, Wasz-Höckert, Westerlund, Vuoristo, Vähänäkki ja Zyskiewicz.

"Ei" äänestävät seuraavat edustajat:

E. Aho, R. Aho, Aittoniemi, Alaranta, Almgren, Andersson, Anttila, Apukka, Astala, Fred, Haavisto, Hautala, Heikkinen, Helle, Huuhtanen, Ikonen, Isohookana-Asunmaa, Joenpalo, Jokinen, Jokiniemi, Juhantalo, Jurva, Jääteenmäki, Kettunen, Kietäväinen, Koistinen, Kokko, Kuuskoski-Vikatmaa, Kääriäinen, Laaksonen, P. Lahtinen, Laine, Lehtosaari, P. Leppänen, U. Leppänen, Löyttyjärvi, Maijala, Mattila, Moilanen, Mäkelä, Mäkipää, Männistö, Mörttinen, Nieminen, Paloheimo, Pekkari, Peltari, Pokka, Pulliainen, Puska, Renko, Riihijärvi, Ryyänen, Röntynen, Saapunki, Saari, Sarapää, Seppänen, Sillanpää, Siuruainen, Soininvaara, Stenius-Kaukonen, Säilynoja, Tenhiälä, Tennilä, Tähkämaa, Uitto, Wahlström, Vihriälä, Virolainen, Vistbacka, Vähäkangas, Väistö, Väyrynen ja Väänänen.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Ajo, Antvuori, Björklund, Björkstrand, Donner, Hurskainen, Hämäläinen, Jansson, Joutsensaari, Järvenpää, Järvisalo, Jääskeläinen, Kanerva, Kankaanniemi, Karkinen, Kasurinen, Kauppinen, Kemppainen, Kohijoki, Korkia-Aho, M. Lahtinen, Lamminen, Laurila, Lax, Louekoski, Malm, Melin, Niinistö, Perho, Pesälä, Rauramo, J. Roos, Salolainen, Savela, Suominen, Taxell, Urpilainen, Vastamäki, Viinanen ja Viljanen.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 84 jaa- ja 75 ei-ääntä; poissa 40. (Koneään. 18)

Eduskunta on hyväksynyt lakiehdotuksen.

Toinen varapuhemies: Lakiehdotuksen kolmas käsittely on päätynyt, mutta kun on tehty ehdotus nyt hyväksytyn lakiehdotuksen jättämisestä lepäämään yli vaalien, pannaan asia valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n 7 momentin mukaisesti pöydälle seuraavaan istuntoon, jolloin myös tehdään päätös perusteluja koskevasta ehdotuksesta.

19) Ehdotus laiksi nuorisostaan koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen kokeiluista

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 320

Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 33

Suuren valiokunnan mietintö n:o 349

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Tykkyläinen: Arvoisa puhemies! Eduskunta kävi valtioneuvoston koulutuspoliittisen selonteon yhteydessä kovan keskustelun marraskuun lopulla nuorisokoulutuksen ja ammattikorkeakoulukokeilusta. Keskustelun yhteydessä tehtyjen päätösten pohjalta on hallitus antanut lakiesityksen, jonka sivistysvaliokunta on likipitään sellaisenaan hyväksynyt. Tämän johdosta ei ole tarpeen enää tässä yhteydessä käydä kovin laajaa käsittelyä asiasta. Haluan kuitenkin kiinnittää huomiota muutamiin asioihin.

Ensinnäkin totean, että valiokunta esittää hallituksen esityksestä poiketen kokeilulakia määräaikaiseksi siten, että se olisi voimassa kuluvan vuosikymmenen loppuun. Kokeilulakihan on luonteeltaan aina määräaikainen riippumatta siitä, onko asiasta nimenomaan säädetty vai ei. Tätä valiokunta on halunnut korostaa.

Määräaikaisuuden säätäminen valiokunnan esittämällä tavalla merkitsee varsin pitkää, kokonaisen vuosikymmenen, kokeilukautta, vaikka on kyse kokeilusta. Asia on kuitenkin poikkeuksellisen tärkeä, ja mielestäni ei ole tarpeen, että lopullisten ratkaisujen tekeminen lykätään ensi vuosituhannelle. Tätä valiokunta ei ole tarkoittanut. Näin ollen tulisi lähteä siitä, että kokeilusta tehdään tarvittavat johtopäätökset viipymättä, kun se on mahdollista, ja annetaan tarvittavat esitykset pysyvistä ratkaisuista eikä jäädä tarpeettomasti odottamaan lain määräajan umpeenkulumista. Jos lisäaikaa tarvitaan, mikä olisi valitettavaa, kokeiluthan voidaan aina pidentää, kuten valiokunta on mietinnössään todennut.

Toiseksi haluan korostaa, että kokeiluja ei saa tukahduttaa sellaisiin taloudellisiin kahleisiin, jotka vievät asetettujen tavoitteiden toteuttamiselta reaalisien pohjan. Vaikka yleiset taloudelliset näkymät eivät ole uusille kehittämishankkeille suotuisat, kokeiluhankkeille on turvattava riittävät voimavarat. On ilman muuta selvää, ettei asetettuja tavoitteita koulutustason kohottamiseksi ja valinnan mahdollisuuksien lisäämiseksi voida toteuttaa ilman lisävoimavaroja. Tästä syystä niihin on panostettava, eikä kokeilutoimintaa saa rajata taloudellisiin perustein hedelmättömän suppeaksi. Pikemminkin pitäisi lähteä siitä, että nuorisostaan koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen kokeiluista kehittyisi asteittain eli sitä mukaa kuin valmiutta on, läpi maan käyvä uudistusliike, josta lopulliseen pysyvään uuteen järjestelmään voitaisiin siirtyä vaivatta.

Uskon, että pitkällä aikavälillä taloudellisia vaikutuksia arvioitaessa tulemme varmastikin näkemään myöskin myönteisiä tuloksia moninkertaisen turhan koulutuksen vähentymisenä sekä viimeksi tietenkin kansalaisten ja työvoiman osaamisen ja tietotaidon tason kohoamisena.

Kolmanneksi ja lopuksi haluan todeta, että kokeilulaki on sivistysvaliokunnan hy-

väksymässä muodossa aika hyvä, mutta kaikesta huolimatta se ei vastaa SDP:n valiokuntaryhmän näkemyksiä siitä, miten koulu-uudistusta tulisi viedä eteenpäin. Otan esille vain yhden seikan.

Olemme kantaneet erityistä huolta siitä, että nuorisosaasteen koulutuskokeilussa annettaisiin riittävästi liikkumavapautta uusien mahdollisuuksien etsimiseen, ja aivan erityisesti siitä, että kaikista nuorisosaasteen tutkinnoista avautuisi laajat jatko-opintomahdollisuudet ammattikorkeakouluun ja korkeakouluopintoihin. Lopputulos on näissä suhteissa mielestäni liian tiukka napitettu lukion ja ylioppilastutkinnon perinteiseen kaavaan, mikä johtui siitä, että monet näkivät vaaroja ja kokivat pelkoja siitä, että lukion ja ylioppilastutkinnon asemaa heikennetään.

Omalla ryhmälläni ei tällaisia pyrkimyksiä ole ollut eikä tule olemaan, vaikka eräät asiat jouduttiinkin kompromissina ratkaisemaan liiaksi lukion ehdoin. Katson, että puutteineenkin laki valiokunnan esittämässä muodossa avaa uusia nuorten ja koko yhteiskunnan parasta merkitseviä mahdollisuuksia peruskoulun jälkeisen koulutuksen kehittämiseksi ja sen uudistamiseksi. Pidämme myös tärkeänä sitä, että lopulta ratkaisut tehtiin laajan yksituumaisuuden pohjalta, niin kuin valiokunnalla tärkeiden uudistusten kohdalla yleensäkin on tapana ollut menetellä. Tässä yhteydessä kiitan myöskin valiokunnan puheenjohtajaa tästä toiminnasta. Se antaa tukevan pohjan uudistustyölle.

Arvoisa puhemies! Useat yhteiskunnan, työelämän sekä ihmisten elämäntavan ja arvostusten muutokset ovat sen kaltaisia, että toivottavasti voimme kehittää näitä asioita yhdessä ja tehdä päätöksiä edelleenkin koulutuspoliittisista linjauksista.

Ed. Astala: Arvoisa puhemies! Siirsimme lain toiseen käsittelyyn varaamamme puheenvuorot tälle päivälle, joten lyhyt koulutuskeskustelu on mielestäni aiheellinen.

Eiliseltä päivältä silmiini osui mielenkiintoinen kansainvälinen koulutusta koskeva tutkimusraportti, jossa todetaan mm., että suomalaiset arvostavat koululaitostaan. 77 prosenttia suomalaisista uskoo, että koulut tarjoavat hyvää opetusta. Vain Tanskassa ja Sveitsissä arvostetaan koululaitosta yhtä paljon kuin Suomessa. Mutta briteiltä on usko loppumassa koulutuksen tasoon. 63 prosent-

tia briteistä pitää annettua koulutusta huonona.

Suomalaisilla on siis luottamusta koulutusjärjestelmäämme. Kun olemme nyt poistamassa suomalaisen koulutuksen ja koulutusjärjestelmän epäkohtia ja etenemme tuloksiin koulutuskokeilujen kautta, voimmekin ylläpitää mielissämme toivoa vieläkin paremmasta koulutuksesta tulevaisuudessa ja elinikäisen oppimisen mahdollisuudesta.

Käsittelyssämme on monella taholla odotettu koulukokeilulaki. Kunnissa on ilahduttavan suurta innostusta ryhtyä kokeilemaan uusia koulutuslinjauksia. Valiokunnassa on ollut ilo havaita, miten tulevilla kokeilupaikakunnilla ja jo kokeiluihin ryhtyneissä kunnissa on ryhdytty oma-aloitteisesti pohtimaan koulutuksen vahvuuksia ja heikkouksia. Suunnitelmia on tehty sekä nuorisosaasteen kokeilusta että ammattikorkeakoulukokeilusta. On syytä toivottaa koulutuksen perustasolle menestystä ja intoa etsiä kokemuksia peruskoulun jälkeisen koulutuksen epäkohtien korjaamiseksi, mm. koulutuksen raja-aitojen poistamiseksi, koulutuksen tason kohottamiseksi sekä joustavien ja yksilöllisten valinnan mahdollisuuksien lisäämiseksi.

Koulutuksen uudistaminen jatkuvan koulutuksen eli elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta vastaa sekä kansalaisten, yhteiskunnan että työelämän odotuksia. Se edellyttää monipuolista, laaja-alaista ja joustavaa kokeilutoimintaa. Olen iloinen siitä, että kokeilulaki valmistunee tällä vaalikaudella, ja viitataan koulutuspoliittisen selonteon keskustelussa esitettyihin kielteisiin arvioihin mm. nuorisosaasteen koulukokeilun suhteen.

Nyt siis pyritään hankkimaan kokeilutoiminnalla tietoa ja kokemuksia nuorisosaasteen koulutuksen kehittämiseen sekä ammattikorkeakoulujen perustamiseen. Ne kytkeytyvät läheisesti toisiinsa. Tavoitteena tulee olla luoda kaikille nuorisosaasteen koulutuksen suorittaville mahdollisimman laajat jatko-opintokelpoisuudet.

Vasemmistoliiton valiokuntaryhmä ei sen sijaan valiokunnassa pitänyt oikeana kapeuttaa yhdistelmäopintoja niin, että ne eivät ilmeisesti tule antamaan sellaisenaan yleistä jatko-opintokelpoisuutta ammattikorkeakouluun. Se tuottaa siis tietynlaisen umpiperän, jollaista ei tulevaisuuden koulutukseen saisi synnyttää. Yhdistelmäopinnot olisi pitänyt

nimittää yhdistelmäututkinnoksi ja saattaa 12 ja 13 § selkeästi luettavaan muotoon.

Valiokunnan enemmistö ei itse asiassa ole halunnut hankkia riittävän monipuolista tietoa opintojen ja tutkintojen kehittämisvaihtoehtoista, vaan on kapeuttanut nuorisoasteen yhdistelmäopinnot niin, että sellaisenaan niillä ei ilmeisesti tule olemaan yleistä jatko-opintokelpoisuutta ammattikorkeakouluun. Vasemmistoliiton valiokuntaryhmä edellytti, että yhdistelmäopintojen perusteet määritellään niin, että opinnot antavat sellaisenaan yleisen ammattikorkeakoulukelpoisuuden.

Lakiehdotuksen 2 §:n 1 momentin mukaan nuorisoasteen koulutuskokeilussa mukana olevien oppilaitosten opiskelijoilla on mahdollisuus suorittaa ammatillinen tutkinto, ylioppilastutkintoon johtava lukion oppimäärä tai ammatillisista ja lukio-opinnoista sekä mahdollisesta työharjoittelusta yhdistelmäopintoina muodostuva nuorisoasteen tutkinto (yhdistelmäopinnot). Lakiehdotuksen 12 §:n 2 momentin mukaan yhdistelmäopintojen perusteet on määrättävä siten, että opinnot antavat niiden sisällöstä riippuen sellaisenaan tai täydennettynä eriasteisen jatko-opintokelpoisuuden.

Yhdistelmäopintojen tuloksena syntyvä nuorisoasteen tutkinto olisi ollut syytä määritellä laissa suoraan yhdistelmäututkinnoiksi eikä käyttää lakitekstissä varsin outoa ja monimutkaista kiertoilmaisua. Tätäkin tärkeämpää olisi kuitenkin ollut, että yhdistelmäopinnot alun perin olisi määriteltä sellaisenaan antamaan yleinen ammattikorkeakoulukelpoisuus.

Kun lakiehdotuksen 12 §:n 2 momentissa mainittu erittäin epämääräinen ilmaisu "eriaasteisesta jatko-opintokelpoisuudesta" yhdistetään ajatuksellisesti 13 §:n 1 momentin toteamukseen, jonka mukaan "ammatillinen tutkinto ja yhdistelmäopinnot antavat opistoasteen ja ammatillisen korkea-asteen opintoihin saman kelpoisuuden kuin kouluasteen ammatillinen tutkinto", niin voitaneen olettaa, että yhdistelmäopinnot ilman lisäopintoja tullaan opetusministeriön toimesta määrittelemään vain alakohtaisen ammattikorkeakoulukelpoisuuden antavaksi. Käytännössä tulee olemaan vaikea määritellä, mille alalle yhdistelmäopinnot kelpoisuuden antaisivat. Lisäksi yhdistelmäututkintojen alkuperäisenä tarkoituksena oli vastata yhteiskunnan ja työelämän tuleviin muutoksiin

ja laaja-alaistuviin tarpeisiin eikä niinkään jonkin nykyisen kapea-alaisen ammattilohkon vaatimuksiin.

Kun yhdistelmäopinnot antaisivat lakiesityksen 13 §:n 2 momentin mukaan saman jatko-opintokelpoisuuden kuin lukion oppimäärä edellyttäen, että opintoihin sisältyvät lukion vähimmäisoppimäärään rinnastettavat opinnot jatko-opintojen kannalta keskeisissä aineissa, niin se osoittaa, että nuorisoasteen koulutusta jatkossa tultaneen kehittämään rinnakkaiskoulutyypisenä koulutusasteena ja ilmeisesti liaksi lukion ehdoin. Kokeilussa pitäisi voida kehittää myös itenäisempiä ratkaisumahdollisuuksia tutkintojen sisällöiksi ja jatko-opintokelpoisuuksien määrittelemiseksi.

Arvoisa puhemies! Yleensäkin nuorisoasteen koulutuskokeilussa lakiesityksen mahdollistamat tutkintomallit, jotka puolestaan sanelevat pitkälti koulutuksen sisällöt, olisi voitu määritellä väljemmin. Lakiesityksen konkreettinen sisältö viittaa siihen suuntaan, että vaikka nykyisiä koulutuksen umpiperiä on jonkin verran yritetty lieventää, kokeilututkinnot tulevat muodostumaan liian suljetuiksi ja putkimaisiksi. Tämän johdosta on odotettavissa, että koulutusajat entisestään kasvavat.

Koulutusjärjestelmän rationalisointi ja opiskelijoiden mahdollisuuksien tosiasiallinen lisääminen olisivat edellyttäneet kokeiluissa nuorisoasteen tutkintojen ennakkoluulontota kokonaistarkastelua ja uudelleenarviointia.

Ed. Pystynen: Herra puhemies! Minä toivon edustajatovereilta kärsivällisyyttä näiden puheiden kuuntelemiseksi. On kohtuullista, että näin tärkeästä asiasta muutama puheenvuoro käytetään, kun ei se ole onnistunut aikaisemmissa käsittelyvaiheissa. En malta olla mainitsematta sitä, että sen johdosta, niin kuin varapuheenjohtaja Astala täällä äsken sanoi, että me peruutimme kuusi puheenvuoroa viime tiistaina yhdentoista jälkeen illalla, keskustelu ei mennyt yli puolen yön. Nyt meidän ei tarvitse olla täällä kuin muutama minuutti enää, mikä tässä menee, joten ehkä se lieventävänä asianhaarana voitaisiin ottaa huomioon.

Se, mitä edelliset puhujat ovat tästä asiasta sanoneet, pitää paikkansa, ja minun ei ole tarpeellista siihen kovinkaan paljon enää

puuttua. Sen vuoksi kiinnitän huomiota vain niihin pariin kolmeen kohtaan, joista sekä ed. Tykkyläisen että ed. Astalan puheenvuoroista kävi ilmi, että valiokunnassa oli eriäviä näkemyksiä tämän asian erinäisissä kohdissa, vaikka sen sitten lähestulkoon yksimielisesti hyväksyimme.

Ne pykälät, joihin ed. Astala kiinnitti huomiota, ovat juuri niitä, jotka joulun alla — muistaakseni 4 päivä joulukuuta — yön myöhäisinä hetkinä kompromissin tuloksena sorvattiin ja sen jälkeen käydyssä pykäläien hiomisessa muotoiltiin sellaisiksi, että niitä ei ollut enää mahdollista avata ja korjailla. Ei se korjailu ehkä olisi ollut juuri mahdollistaakaan, koska niissä oli ilmeisesti eriäviä näkemyksiä.

Mutta haluan vielä toistaa sen, mikä oli itse edustamani ajattelutapa ja näkemys yhdistelmäopintojen antamaan kelpoisuuteen, johon molemmatkin edelliset puheet viittasivat. Ei myöskään meidän, siis kansallisen kokoomuksen edustajien, tarkoitus millään tavalla ole ollut estää lukion ja ammatillisten oppilaitosten raja-aidan madaltamisen seurauksena tapahtuvaa oppiainevalintaa eikä myöskään estää muodostettujen mahdollisten uusien tutkintojen — joita voi olla siis monenlaisiakin ymmärtääkseni, ainakin niitä pitäisi voida löytää, sillä sehän on tarkoituskin — hyvin laajaa jatko-opintokelpoisuutta ja jatko-opintomahdollisuuksia. Valiokunnan mietintöön yksimielisesti hyväksyimme muistaakseni ed. Gustafssonin ehdotuksesta tällaisen lausuman.

Kiista on ollut siitä, minkä tasoisiksi nämä tutkinnot tehdään. Tästä juuri kävimme kiistaa joulukuussa. SDP halusi, että ne tehdään alemman asteiseksi, alemman tasoiseksi kuin nykyiset ammatilliset tutkinnot ja nykyinen lukion oppimäärä. Silti vaatimus oli, että sen pitäisi antaa yleinen ammattikorkeakoulukelpoisuus.

Minä jo siinä keskustelussa sanoin, että kun kerran koko kokeilun ja uudistamisen tarkoituksena on koulutustason kohottaminen, niin emme voi hyväksyä sitä, että korkeakoulun pääsyaatimus madalletaan. Se merkitsee silloin lähtötason madaltamista korkeakoulussa ja siis itse tutkinnonkin madaltamista, ellei lisätä sinne niin paljon resursseja, että puuttuva koulutus, joka koulutustasoon tarvittaisiin, annettaisiin vasta korkeakoulussa. Näinhän nykyisin monessa

yliopistossa joudutaan tekemään, kun lukios-ta tulee oppilaita, jotka eivät ole lukeneet riittävästi matematiikkaa tai lukiossaan eivät ole sitä oppineet. Hyvin harva kuulemma nykyisistä ylioppilaista osaa edes prosenttilaskua. Kun he menevät sellaiselle alalle, jossa matematiikkaa tarvitaan, lukion oppimäärä on pakko opettaa siellä. Se on tavatoman suuri lisärasitus yliopistolle ja muulle korkeakoululle eikä sinne kuulu, vaan riittävä taso on saavutettava sinne mentäessä, jotta siellä olevat opettajavoimavarat voidaan käyttää siihen opetukseen, mikä siellä on tarkoitus antaa. Tässä on täsmälleen samasta asiasta kysymys.

Emme siis vastusta sitä, etteivät yhdistelmäopinnotkin olisi aivan niin kuin jo nyt ylemmät ammattitutkinnot ja ylioppilastutkinto yleisen korkeakoulukelpoisuuden antavia. Emme me tätä vastusta. Jos ne tehdään sen tasoiseksi, ettei keskiasteelle kuuluvia aineita ja oppimääriä tarvitse ruveta opettamaan korkeakoulussa, niin ei mitään estettä meidän puolestamme ole. Sen minä sanoin aivan selvästi jo joulukuussa ja toistan sen tässä.

Niin kuin sanottu, tämä lausuma otettiin mietintöön ja nimenomaan sellaisella ilmaisulla, että valiokunta, en nyt muista, oliko se edellyttää, mutta pitää ainakin tärkeänä, että yhdistelmäopintojen taso määrätään sellaiseksi, että ne voivat antaa mahdollisimman laajat opintomahdollisuudet. Näin siellä sanotaan, ja tähän tarkoittaa sitä, että se viedään korkeakoulusisään pääsytasoiseksi, eihän mikään ole sen parempi. Silloin se voi antaa senkin kelpoisuuden. Eri asia on sitten se, kuinka laajaksi tällainen on syytä tehdä. Korkeakouluilla on tätä tietä edetessä hyvin helposti edessään sama tauti, mikä vaivaa nyt Ruotsin yliopistoja ja korkeakouluja. Toissa päivänä oli erään ruotsalaisen tutkijan hyvin laaja artikkeli eräessä suomalaisessa lehdessä. Hän vaati korkeakoulu- ja yliopisto-opintojen sekä opetuksen perusteellista tarkistamista, kun ne nykyisellään eivät anna niitä kelpoisuuksia, joita esimerkiksi Euroopan yhdentymisen edellyttäisi.

Herra puhemies! Haluan kiinnittää huomiota myös siihen, että ne lausumat, mitä valiokunta on mietintöönsä ottanut, on kaikki vakavasti tarkoitettu eräänlaisiksi signaaleiksi kokeilua käytännössä toteuttamaan ryhtyville, erityisesti opetusministeriölle ja

opetushallituksellekin siltä osin, kuin se siinä on mukana. Vaikka ne kaikki eivät eduskunnan vastaukseen tulekaan, ne eivät silti ole sen vähempiarvoisia, kun käytäntö on sellaiseksi mennyt, että eduskunnan nimenomaiseen vastaukseen kirjataan vain ne ilmaisut, joissa valiokunta "edellyttää" sitä ja sitä. Mutta jos valiokunta sanoo, että se pitää tärkeänä, niin se todella pitää tärkeänä, ja kun eduskunta hyväksyy mietinnön täällä, myös eduskunta silloin sillä tahdonilmaisulla sanoo pitävänsä sitä tärkeänä, eikä sitä pidä jättää huomiotta sillä perusteella, että se ei olisi tullut eduskunnan vastaukseen. Itse asiassa en ymmärräkään, minkä vuoksi kaikkia lausumia ei jonkin asteisella kirjelmällä saateta virallisesti eduskunnan tahdonilmaisuna valtioneuvoston tietoon. Ehkä sille kuitenkin selitys löytyy.

Olemme tosiaan kiinnittäneet huomiota myös siihen, että resursseja tähän kokeiluun on saatava, sillä kokeilu on niin tärkeä, että kun siihen ryhdytään kokeiluyksikössä, niin ryhdyttäessä, heti kun valtioneuvosto hyväksyy kokeilun alkavaksi, sille pitää antaa sellaiset resurssit valtion toimesta, että kokeilu voidaan vaikeuksitta saattaa loppuun. Kun esimerkiksi ammattikorkeakoulussa voidaan tutkinto suorittaa neljässä vuodessa, mutta oikeus on vielä viideskin vuosi käyttäällä siihen, niin koko tätä jaksoa varten täytyy resurssit turvata niille, jotka alkavat, sillä on näihin opintokokeiluihin ohjautuvien nuorten pettämistä, jos resurssit loppuvat kesken. Tämä on ankara vaatimus tällaisena aikana valtioneuvostolle ja erityisesti opetusministeriölle, jonka tulee pitää huolta siitä, että budjettiratkaisussa nämä voimavarat saadaan.

Selvää on, että näillä talousnäkökymillä, jotka meillä on edessä, sellaisessa laajuudessa, kuin alun perin tätä on ajateltu ryhdyttäväksi kokeilemaan, ei ole järkevää lähteä. Oppilaskohtaiset kustannukset tulevat ainakin erään tällaisen kokeiluyksikön suunnittelijoiden laskelmien mukaan nousemaan 5—6 prosenttia oppilasta kohden.

Lisäksi tässä on muitakin sellaisia seikkoja, jotka on selvitettävä hyvissä ajoin ennen kokeiluun ryhtymistä, erityisesti opettajavaikeuksien käyttö, sillä virkaehtosopimuksiin nojaten opettajat tuskin ovat valmiit niistä poiketen ottamaan niitä kaikkia tehtäviä, mitä tämä tulee heiltä vaatimaan. Ne neu-

vottelut on myös hoidettava hyvissä ajoin, jotta kokeilu voi edetä suunnitellussa laajuudessa.

Olen itse nähnyt yhden väliaikaisen ammattikorkeakoulukokeilun suunnitelman, ja kun sitä selailin ja katselin, sain vaikutelman, että se oli todella hyvin ja huolellisesti tehty. Ainakin siinä yksikössä, kuten tietysti kaikkisakin, joissa tähän ryhdytään, todella halutaan tehdä hyvää työtä ja saavuttaa sillä niitä tavoitteita, mitä kokeilulla on, eli ammattikorkeakoulun tapauksessa nostaa koulutuksen tasoa niin, että se tutkinto, joka siellä on, on korkeakoulututkinto ja antaa kansainvälistä bachelor-tasoa vastaavan kelpoisuuden esimerkiksi teknisillä aloilla niihin tehtäviin, joita rakentamisen ja teollisuuden alalla Euroopassakin on, ilman että sitä tarvitsee erikseen jollakin tavalla todeta tai mitata vaan todistus itsessään osoittaa kelpoisuuden niihin tehtäviin. Tämähän oli yksi keskeinen tarkoitus koko tässä kokeilussa.

Herra puhemies! Ed. Tykkyläinen päätti puheensa sanomalla, että uuteen järjestelmään voitaisiin siirtyä mahdollisimman joustavasti, hän toivoi sitä. Tällainen varmaan tapahtuu, jos siitä jokin järjestelmä todella syntyy. Tosin kokoomuksen piirissä näkemys on se, että varsinaisesti itse järjestelmä kaiken kaikkiaan ei muutu esimerkiksi yhtenäiskoulujärjestelmäksi keskiasteella, joka on juuri nuorisokoulumalli, josta eduskunta selontekomietinnön hyväksyessään nimenomaan totesi, että siihen ei pyritä, ja se on toistettu myös tässä valiokunnan mietinnössä, vaan keskiaste toimii erillisten, yksilöllisten oppilaitosten järjestelmänä, joiden yhteistyöllä tehdään mahdolliseksi näiden tavoitteiden saavuttaminen, siis valinnan mahdollisuuksien lisääminen. Jos esimerkiksi perustettavassa kokeiluyksikössä yhteensulautumista alkaa jossakin vaiheessa tapahtua, niin se on tietysti oppilaitosten asia. Se nähdään kokeiluaikana.

Viälä eräeseen seikkaan, herra puhemies, haluaisin kiinnittää huomiota. Se on se, että vaikka koulumaailmassa ollaan yhtä mieltä siitä, että tämä hanke on tärkeä, se on vakavasti otettava ja toteutettava, niin haluaisin kuitenkin muistuttaa siitä, että sitä ei saa muuhun koulutukseen nähden asettaa liian tärkeäksi. Luin juuri nykyisen ammatikasvatushallituksen pääjohtajan puheen, jonka hän oli pitänyt Next step -messuilla,

jossa hän kiinnitti huomiota siihen, että tärkein tämän hetken koulutustehtävä on ammattioppilaitoksissa ammattiin tähtäävä koulutus ja pahin este sen tiellä, että se antaisi nykyistä parempia tuloksia — jotka kylläkin ovat hyviä vielä toistaiseksi — on se, että koulutus on liian etäällä työelämästä. Siis siinä on yksi aita, jota pitää madaltaa, ja se on mahdollista myös kokeilun piirissä kokeiluyksikössä mutta myös niissä kouluissa, jotka eivät ole tällaisissa kokeiluissa mukana: ammattiin tapahtuvan koulutuksen tehostaminen niin, että opiskelijoilla, nuorilla, on mahdollisuus valita, kattaa siis yhtäältä omat pyrkimyksensä ammatinvalinnassa ja koulutuksessa ja toisaalta yhteiskunnan ja elinkeinoelämän tarpeet saada tyydytetyksi. Sitä varten työelämään lähentäminen on erittäin tärkeää.

Ed. Renko: Arvoisa puhemies! Syksyllä käyty koulutuspoliittisen selonteon pitkä keskustelu tuotti ponnin, jonka eduskunta hyväksyi ja kiirehti ammattikorkeakoulukokeilulakia ja koulun kehittämiseen liittyvää lainsäädäntöä. Täytyy tyydytyksellä todeta, että pontta on noudatettu ja laki on annettu, joskin laissa virkamiesten kynänjälki näkyy, kun siihen liitettiin myös nuorisosteiden koulutuskokeilu, vaikka ponsi edellytti lähinnä ammattikorkeakoulukokeilulakia.

Tältä pohjalta valiokunta on tehnyt työtä ja ehkä siinä on yksi syy siihen, että yleistutkintokysymyksessä ei päästy pidemmälle, koska varsinaisesti yksimielisyyttä eduskunnanakaan ponnin ja käydyin keskustelun perusteella ei siitä löytynyt. Eli joudumme hakemaan kokeilulla kolmannen vaihtoehdon lukion ja ammatillisen linjan välille.

Samassa yhteydessä hyväksyttiin myös ponsi, että kokeiluja täytyy olla haja-alueilla. Onhan näin, että tulevaisuuden aluepolitiikka on parhaimmillaan silloin, kun investoidaan ihmisen korvien väliin. Käsitykseni mukaan ne parikymmentä kokeiluhakemusta, jotka ovat saaneet jatkosuunnittelukehityksen, eivät sisällä aitoa haja-alueen kokeilumallia. Toivoa sopii, että kun kokeiluhakemusten sisäänjättöaika helmikuun lopussa päättyy, ministeriössä huomioidaan eduskunnan ponsi myös siitä, että haja-alueilla täytyy saada tämän lain mukaista kokeilua. Se tarkoittaa paikkakuntia, joilla on useita kymmeniä, jopa satoja kilometriä kouluyksi-

köiden väli, jolloin saadaan myös tietoa kustannuksista kuljetuksen, asuntolan, opettajien liikkumisen jne. osalta.

Jos kokeilusta tulee tällä vuosikymmenellä saatujen palautteiden mukaan niin vahvaa positiivista palautetta, että tulevat eduskunnat tulevat muuttamaan koko koulujärjestelmää, on aivan ilmiselvää, että tämän eduskunnan tahto on moneen kertaan kirjattu niin valiokunnassa kuin isossa salissakin, se, että tätä maata kehitetään myös sivistyksellisesti tasa-arvoisesti niin, että joka puolella maata lapsilla on oikeus tasa-arvoisiin koulupalveluihin. Näin ollen ei pitäisi aliarvioida eduskunnan hyväksymää pontta haja-aluekokeiluista ammattikorkeakoulujen ja nuorisosteiden yhteistyökokeilujen osalta, sillä järjestelmän pohja vääristyy täältä käsin, mikäli liian suppeasti valitaan kokeilukohdeet.

Kokeilukohteiden suppeaa valintaa on syytä pelätä myös sen takia, että valtiovarainministeriö on koko ajan näyttänyt punaista valoa kokeilulakia käsiteltäessä, että ei riitä resurssit. Jos mennään ihanteellisesti, tarvitaan 7 miljardia tällä vuosikymmenellä, ja tiedämme, ettei se ole mitenkään realistista ottaen huomioon talouslama. Näin ollen joudutaan harkitsemaan, millä aloilla ja kuinka laajasti kokeilu pannaan liikkeelle, ja tässä yhteydessä haja-alueet eivät saa unohtua.

Toinen asia, joka vaatii runsaasti resursseja, on opettajien ja rehtoreiden koulutus, sillä kokeilusta ei tule mitään, ellei käytetä ensimmäisiä resurssimäärärahoja opettajien ja rehtoreitten koulutukseen. Tämä vaatii valtavasti uuden tyyppistä asennoitumista, uuden tyyppistä suunnittelua ja myös yhteistyötä ns. varsinaisen oppitunnin pidon ulkopuolella. Tähän tarvitaan kovaa innovatiivista voimaa, ja se tulee koulutuksen kautta.

Kolmas resurssija vaativa kysymys on erityisesti se, missä määrin koulutustasoa voidaan nostaa, niin kuin lainsäädäntö edellyttää. Silloin yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen yhteistyö on välttämätöntä. Tiedämme, että tämä hallitus ei ole kyennyt antamaan tiedeyliopistoille riittäviä määrärahoja, ja pelkona on, että määrärahoja vielä leikataan taloussyistä. Kun uusia kokeiluja nyt aloitetaan, resurssien leikkausta ei saa tapahtua tiedekorkeakouluilta, vaan erillisinä määrärahoja yhteistyöhön tiedekorkeakoulu-

jen ja ammattikorkeakoulujen osalle tulee osoittaa.

Tämän lain yhteydessä on myös syntynyt jatkotoimenpidevaatimuksia. Hallituksen tulisi ottaa huomioon, että eduskunta on poistanut lastentarhanopettajankoulutuksen ammattikorkeakoulujatteluun liitetystä koulutuspoliittisesta asetelmasta ja selvästi osoittanut yksimielisesti, että lastentarhanopettajankoulutus kuuluu tiedekorkeakouluihin ja kasvatustieteellisten tiedekuntien osaksi, missä muukin opettajankoulutus on. Sivistysvaliokunta on moneen kertaan kiirehtinyt, että tätä asiaa vietäisiin eteenpäin. Hallituksen tulisi ryhtyä toimenpiteisiin ja asettaa toimikunta pohtimaan tämän uuden lähtökohdan pohjalta lastentarhanopettajankoulutuksen saattamista tiedekorkeakoulujen yhteyteen myös käytännössä nopeasti.

Toinen asia, johon tämä laki on synnyttänyt myös uusia tarpeita, on ylioppilastutkinnon uudistaminen. Koulutuspoliittisen selonteon yhteydessä samoin kuin myöhemmin on todettu se, että osa ylioppilastutkinnosta tulee olla mahdollista suorittaa. Valankin jos näissä kokeiluissa päästään siihen, että tulee yhdistelmäopintoja, näille yhdistelmäopintojen suorittajille pitäisi olla mahdollisuus suorittaa vain osa ylioppilastutkinnosta.

Tällä hetkellä ylioppilastutkinto on niin pyhä ja koskematon asia, että toivoisi, että käännettään historian lehteä ja kiirehditään ja hallitus ryhtyy toimenpiteisiin niin, että se kiirehtiminen todella myös puree ihan lähivuosina, viimeistään kolmen vuoden päästä, jolloin yhdistelmäopintojen opiskelijat ovat siinä vaiheessa, että voivat suorittaa ylioppilastutkinnosta osan, että se myös on mahdollista. Sitäkin pitäisi ryhtyä kokeilemaan nyt rinnan samanaikaisesti, kun tätä lakia viedään eteenpäin.

Kolmannen uuden toimenpiteen näkisin tässä olevan sen, että kun kaikki vähän toistasataa kokeiluhakemusta eivät varmaankaan saa varsinaista kokeilulupaa, niin myös näillä innokkailla kouluilla olisi mahdollisuus voimassa olevien säädösten ja kokeilusetuksien perusteella jatkaa koulunsa kehittämistyötä uuden tyyppisesti. Se ei ole mahdollista, mikäli opetusministeriö ei pura niitä säädösteitä, joita on koulujen yhteistyön kehittämiseksi.

Olemme kuulleet, että kouluhallitus ja ammattikasvatushallitus ovat tehneet useaan otteeseen opetusministeriölle esityksiä siitä, että nämä säädöskohdat purettaisiin, joilla hidastetaan koulujen yhteistyötä. Siellä on valmiit esitykset. Puuttuu vain poliittinen tahto antaa myös ammatillisten oppilaitosten kehittyä ammatillisina oppilaitoksina ja lukioiden kehittyä lukioina. Tiedämme, että luokattoman lukion kokeilusta on aivan riittävästi maassamme tuloksia ja positiivisia tuloksia. Pitäisi kiirehtiä myös luokattomaan lukioon siirtymistä ja myös luokattoman opiskelun kokeilua ammatillisella puolella.

Ed. Urpilainen: Herra puhemies! Minusta ed. Renko otti puheenvuorossaan erään varsin tärkeän näkökulman esille, kun hän puhui kokeilun toteuttamisesta ja alueellisesta näkökulmasta. Minusta myös tältä osin voidaan lämmöllä yhtyä näihin ajatuksiin. Muistaisin, että nimenomaan koulutuspoliittisessa selonteossa hallitus myös omalta osaltaan on julkituonut ajatuksen siitä, että kun kokeiluja lähdetään toteuttamaan, alueellinen tasa-arvonäkökulma on eräs etten sanoisi ihan päällimmäisiä perusteita, kun kokeilulupia myönnetään.

Me tiedämme, että meillä on läänejä, joissa tänä päivänä on väestöllä koulutusaste huomattavasti alhaisempi kuin muilla. Esimerkiksi Vaasan lääni on sellainen, että meillä kipeästi tarvittaisiin lisää korkean asteen koulutuspaikkoja, mutta myös nimenomaan ammattikorkeakoulutus voisi olla sellainen väline, jolla alueen väestön koulutustasoa voitaisiin nostaa. Tämä näkökulma nimenomaan, kun lähdetään lain pohjalta kokeilua toteuttamaan, on äärettömän olennainen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

**20) Ehdotus laiksi yksityisen työnantajan kansaneläkemaksun poikkeuksellisesta alen-
tamisesta vuonna 1991 annetun lain 1 §:n
muuttamisesta**

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 324
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 63
Suuren valiokunnan mietintö n:o 351

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Mattila: Herra puhemies! Nyt käsiteltävänä olevalla lailla alennetaan yksityisen työnantajan kansaneläkemaksua poikkeuksellisesti ulottuen aina kuluvan vuoden loppuun saakka. Tätä toimenpidettä on pidettävä niin yritysten kuin työllisyydenkin kannalta aivan oikean suuntaisena.

Suomen keskusta esitti tällaista ratkaisua jo viime joulukuussa, jolloin oli käsittelyssä vastaava lakiesitys, jossa alennus ulotettiin vain syyskuun loppuun saakka. Tuolloin oli keskustelussa esillä sosiaalivaliokunnan esittämien näkemysten pohjalta, että vastaavan tyypin alennus olisi aiheellinen myös kustannus- ja palvelusektorilla. Valitettavasti tämä vielä puuttuu. Mieluisaa nyt on todeta, että kuitenkin tällaiset keskustan eduskuntaryhmän esittämät näkemykset ovat nyt hallituksessa saaneet vastakaikua.

Herra puhemies! Haluan alleviivata tässä yhteydessä erityisesti sitä, että vuosien valmistelun jälkeen saataisiin sosiaaliturvan rahoitusjärjestelmiä muutetuiksi niin, että pääomavaltaisilta yrityksiltä perittäisiin nykyistä enemmän maksua, kun taas työvaltaisten yritysten osuutta kevennettäisiin. Tätä asiaa on valmisteltu vuosien saatossa pitkään, mutta valitettavasti esitykset eivät vielä ole tulleet valmiiksi.

Asiaan liittyen vielä haluan todeta, että syytä olisi myös selvittää mahdollisuuksia toteuttaa sosiaaliturvamaksuissa ns. alueellisen porrastus yhtenä maan tasapainoisen kehityksen turvaavana toimenpiteenä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

21) Ehdotukset asunto-osakeyhtiölaiksi ja laiksi ulkomaalaisten sekä eräiden yhteisöjen oikeudesta omistaa ja hallita kiinteätä omaisuutta ja osakkeita annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 216
Lakialoite n:o 26/1989 vp.
Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 18
Suuren valiokunnan mietintö n:o 350

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty, hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Laine: Herra puhemies! Se, että 65 vuoden takaa, niin vanhaa, asunto-osakeyhtiölakia nyt ollaan korjaamassa, on tietysti jo saavutus sinänsä. Myönteisesti voi suhtautua myös esityksen sisältöön. Haluan kiinnittää huomiota eräeseen yksityiskohtaan.

Lailla varsinkin valiokunnan esittämässä muodossa selkiytetään niitä säännöksiä, jotka koskevat kaapelitelevisioverkkoon liittymistä ja siitä aiheutuviin kustannuksiin osallistumista. Kun valiokunta on aloitteeni käsitellyt, se on ymmärtääkseni yhtynyt aloitteeni näitä koskeviin ehdotuksiin.

Huolta jää aiheuttamaan se, että esitys asunto-osakeyhtiölain muutoksen osalta käytännössä astuu voimaan vasta vuoden 1993 alusta, jos olen oikein ymmärtänyt. Tämä tuntuu vähän kohtuuttoman pitkältä.

Toinen asia, johon kiinnitän tässä yhteydessä huomiota, on se epäselvyys, joka näyttää vallitsevan siinä suhteessa, voidaanko lakia soveltaa myös kaapelitelevisioverkkoon liittymistä koskevan kysymyksen osalta silloin, kun kysymys on esimerkiksi päättyneen sopimuksen uudelleen solmimisesta tai sitä koskevan asian käsittelystä asunto-osakeyhtiön kokouksessa.

Ed. Löyttyjärvi: Herra puhemies! Lakiehdotuksen 49 § käsittelee niitä puitteita, joissa vuokralaisilla on mahdollisuus osallistua puheoikeudella asunto-osakeyhtiön yhtiökokoukseen. Tässä säädöksessä rajataan osallistumismahdollisuuden ulkopuolelle talot, joissa on vähemmän kuin viisi huoneistoa, ja talot, joissa on vähemmän kuin viisi omistajaa. Tämä sulkee pois pienet rivitaloyhtiöt mutta myös yhden omistajan ns. kovanrahan vuokratalot.

Viime vuonna eduskunta hyväksyi lain yhteishallinnosta vuokrataloissa. Tämä laki koskee velvoittavasti kuitenkin vain aravarahoitettuja vuokrataloja. Niin sanotuissa kovanrahan taloissa laki ja sen mukainen menettely voidaan ottaa käytäntöön, jos omistaja näin päättää.

Vasemmistoliiton ryhmän mielestä vuokralaisdemokratian kehittäminen ja ulottaminen koskemaan kaikkia vuokrataloja on erittäin keskeinen osa, jos vuokralla asumisesta halutaan tehdä tasavertainen asumisvaihtoehto omistusasumisen kanssa. Tästä syystä mielestämme lain käsittelyn yhteydessä tulisi lausua hallitusta velvoittavasti siitä, että hallitus seuraisi yhteishallintolain soveltamista, sovelletaanko sitä myös kovanrahan vuokrataloissa, ja ryhtyisi toimenpiteisiin, jos näin ei tapahdu. Ehdotankin, että perusteluissa lausuttaisiin:

”Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa, otetaanko yhteishallinnosta vuokrataloissa annetun lain mukainen menettely vapaaehtoisesti käytäntöön myös niin sanotuissa kovan rahan vuokrataloissa, ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin asukkaiden asianmukaisten vaikutusmahdollisuuksien järjestämiseksi myös näissä taloissa.”

Ed. Tennilä: Herra puhemies! Kannatan ed. Löyttyjärven perustelulausumaehdotusta.

Ed. Mönkäre: Herra puhemies! Totean vain, että asia on valiokunnan mietinnössä sanottu selkeästi ja mielestäni asia on otettu huomioon.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Löyttyjärvi ed. Tennilän kannattamana ehdotta-

nut II vastalauseen mukaista perustelulausumaa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset hyväksytään.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Lopuksi on äänestettävä perusteluja koskevasta ehdotuksesta.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Löyttyjärven ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 132 jaa- ja 24 ei-ääntä; poissa 43. (Koneään. 19)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

22) Ehdotus laiksi valtiopäiväjärjestyksen 48 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Lakialoite n:o 139

Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 18
Suuren valiokunnan mietintö n:o 352

Ensimmäinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen kuluessa on esitettävä kaikki asiassa tehtävät ehdotukset. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta. Koska toisessa käsittelyssä päätetystä lakiehdotuksesta on päätettävä perustuslain säätämisjärjestyksessä, ehdotan meneteltäväksi seuraavasti.

Ensin tehdään päätös siitä suuren valiokunnan ehdotuksesta, joka koskee lakiehdo-

tuksen julistamista kiireelliseksi. Jos suuren valiokunnan ehdotus hyväksytään, päätetään lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Jos sitä vastoin ehdotus lakiehdotuksen julistamisesta kiireelliseksi hylätään, on tehtävä päätös lakiehdotuksen hyväksymisestä jätettäväksi lepäämään ensimmäisiin vaalien jälkeen pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin tai sen hylkäämisestä.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus julistetaan kiireelliseksi yksimielisesti.

Lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

23) Ehdotus puhemiehelle tulevasta määrärahasta niiden kulujen korvaamiseksi, joita hänellä on ollut valtiopäivien aikana

Ainoa käsittely
Valtiovarainvaliokunnan kirjelmä

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan kirjelmä, joka luetaan.

Sihteeri lukee:

”Eduskunnan valtiovarainvaliokunta
Helsinki 18.12.1990

E d u s k u n n a l l e

Edustajanpalkkiosta annetun lain 6 §:n nojalla valtiovarainvaliokunta kunnioittaen ehdottaa Eduskunnan päätettäväksi,

että Eduskunnan Puhemies saa 4 000 markan määrärahan kuukausittain valtiopäivien koossaoloajalta niiden kulujen korvaukseksi, joita hänellä on ollut valtiopäivien aikana.

Valtiovarainvaliokunnan puolesta:

Pentti Mäki-Hakola
Puheenjohtaja

Eelis Roikonen
Valiokuntasihteeri”

Keskustelua ei synny.

Valtiovarainvaliokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon

**24) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 14
(K n:o 10)**

**25) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 35
(K n:o 10)**

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 17.10.

Täysistunto lopetetaan kello 17.01.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola

